

Rodna gruda

Slovenija

SLOVENIJALES

Lesna in pohištvena industrija RADOMLJE

proizvaja:

žagan les
jedilne in sedežne garniture
viseče stropne

GOSTINSKO PODJETJE
HOTEL PUGLED KOČEVJE

Hotel Pugled v Kočevju še posebej vabi rojake v tujini na izseljenski piknik, ki bo pri »brunarici« v Dolgi vasi 22. julija 1983 s pričetkom ob 10.00 dopoldanski uri.

DOBRODOŠLI!

Hotel Turist
Ljubljana
Dalmatinova 15

Poslovne enote:
– Hotel, tel.: 32-043
restavracija
vrt
bistro

aperitiv bar
diskoteka
– Restavracija GR Turist
Titova 50, tel.: 327-440
– Gostilna Dalmacija
Trubarjeva 23, tel.: 322-326
– Bife Turist Express
Trg OF 14, tel.: 322-124

Rodna gruda

Slovenija

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Oblikovanje

Janez Reher, Franc Valetič

Oblikovanje naslovne strani:

Irena Majcen

Uredniški odbor

Marko Kern, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik,
Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Ina Slokan,
Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž Vizjak,
Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Mljena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun:
50100-620-107-257300-2818/5
pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana
Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet	6
Ljubezen do najlepših gora	8
Zanimivosti	11
Intervju: Darko Vukšinič	12
Od bosonogega fantiča do velikega umetnika	14
Sprehod po ljubljanskih hotelih pred turistično sezono	16
Po Sloveniji	18
Osebnosti	19
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu	22
Sprehod po slovenskih galerijah	24
Tiskovni sklad	26
Umetniška beseda: Josip Stritar	28
Mladim po srcu	30
Vaše zgodbe: Ivan Dolenc	32
Naši po svetu	34
Nove knjige	38
Cankar s Hlapcem Jernejem v Švedščini	39
Materinščina	40
Visoki jubilej VPZ Bled	41
Mislimo na glas	43
Filatelija	43
Slovenski lonec, Vaš kotiček	44

Slika na naslovni strani:

Spomenik štirim srčnim možem v Bohinju, prvim Slovencem, ki
so osvojili vrh Triglava. Spomenik so odkrili ob 200-letnici
prvega pristopa na Triglav.

Foto: Ančka Tomšič

urednik
vam

Naša revija se je, podobno kot ves drugi slovenski in jugoslovanski tisk, že zdavnaj odločila za odkrit način pisanja o domačih razmerah, o razmerah v Sloveniji in Jugoslaviji. Težav, takšnih ali drugačnih, prav gotovo ne bomo rešili, če jih bomo zamolčevali. Ob vsem tem pa se zavedamo, da tudi naši rojaki, številni slovenski izseljenci po vsem svetu, želijo slišati od nas odkrito besedo in da smo jim jo prav mi dolžni dati. Tuja informativna sredstva pogosto prikazujejo močno izkrivljeno podobo naše dežele, takšno, kot si jo želijo sami ali jo vidijo sami ob močno pomanjkljivih informativnih virih. Naši ljudje tako prejema informacije o naši domovini po dveh plateh, ki sta si med seboj pogosto zelo različni. O tem, katera plat je prava, se mora bralec pogosto odločiti sam. Poskusiti je treba tudi branje med vrsticami, odkrivati zabrisane odenke pisanja.

Rodna gruda je v zadnjih letih z vaše strani prejela vrsto priznanj za vsem razumljivo prikazovanje življenja v vaši stari domovini in hkrati za odkrito pisanje tudi o nekoliko manj svetlih straneh tega življenja. Eno izmed naših temeljnih vodil je pošten odnos do bralcev, ki jim domovina, vse, kar je v zvezi z njo, še vedno veliko pomeni. To je posebne vrste ljubezen, naklonjenost iz posebnih razlogov, ki včasih pelje celo do idealizacije. Tako moramo priznati, da je po svetu tudi precej naših ljudi, ki ne želijo odkritega poročanja, ki pričakujejo od nas, da bomo pisali samo o lepih stvareh. Vendar pa menimo, da se moramo, če smo se že odločili za poštenje, tega držati do konca. Večina izmed vas pa prav gotovo želi izvedeti od nas predvsem odkrito besedo, pa četudi je ta malo manj okrancljana.

Vendar pa menimo, da tu sploh ni vprašanje o lepševanja novic, temveč vprašanje objektivnega poročanja o dogodkih na vseh ravneh našega življenja. Če je treba že kaj prirejati, prilagajati izseljencem, potem naj bo to jezik, ki je v zadnjih letih resnično uvedel vrsto novih pojmov, ki prav gotovo niso razumljivi vsem našim ljudem na tujem. To so zlasti pojmi iz naše vsakdanje politične in gospodarske prakse, ki jih je polno domače časopisje, dokončnega mnenja o njih pa niso še povedali niti jezikoslovci. Zato naj ne bo zamere, če naša revija napiše kaj še kar lepo po starem.

Jože Prešeren

vaša
pisma

Ohranjanje slovenskega jezika in kulture

V imenu odbora in članov Slovenske zveze Geelong se vam najlepše zahvaljujem za vaš nepozabni obisk, dne 5. decembra 1982. Vaš obisk nas je še tesneje povezal z domovino, obenem pa nam je dal še močnejšo voljo za naš trud pri ohranjanju slovenskega jezika in kulture. Ansambel Ottavia Brajka pa nas je lepo po domače razveselil. Marsikomu v dvorani so se orosile oči, ko se je ob prelepih melodijah spet prebudilo domotožje.

Upam, da je bilo vaše bivanje v Avstraliji prijetno in vam bo ostalo v lepem spominu. Obiski predstavnikov Slovenske izseljenske matice bi morali biti pogostejši in bi imeli tudi boljše uspehe. Vem, da razdalja tega velikokrat ne dopušča, toda če vzamemo v obzir uspeh, katerega je dosegel vaš obisk med nami, potem ta razdalja ni nobena prepreka. Želja našega društva je, da bi bil tak obisk vsaj enkrat na leto in upam, da so to tudi želje ostalih slovenskih klubov v Avstraliji. Upam, da se nam ta želja uresniči in da bomo v bodoče še boljše sodelovali. Torej – še enkrat najlepša hvala in na skorajšnje ponovno svidenje.

Jože Ramuta, predsednik
Slovenske zveze Geelong,
Avstralija

Pozdrav domačim

V Avstraliji živim že 29 let, vse od začetka, od leta 1978 pa sem član Slovenskega kluba v Perthu v Zahodni Avstraliji. Doma sem s Primorske, iz Nasirca pri Kozini, kjer živi moj brat

Albin z ženo Nado, nečaki in drugi sorodniki. Sestra Marčela Drozg in nekateri drugi sorodniki živijo v Koprju. Vse moje drage sorodnike v domovini najlepše pozdravljam!

Toni Mihalič, Beechbaro,
W. Avstralija

Srečanje v Perthu

Zelo sem vam hvaležen za redno pošiljanje Rodne grude in Koledarja. Ta revija nam je še posebno dragocena, ker smo precej osamljeni, saj ni veliko Slovencev v bližini. Živimo namreč na samotni kmetiji.

V nepozabnem spominu nam bo ostal slovenski ansambel iz Izole, ki sva tudi midva z ženo poslušala njihov koncert. Vsi v dvorani so bili navdušeni in to srečanje je bilo resnično lepo doživetje v slovenski dvorani. Upam, da bo tudi Rodna gruda napisala kaj o tem.

Ivan Strucell, Karridale,
W. Avstralija

Materina beseda

Želel bi, da ne bi bil zadnji v posnemanju rojaka iz Nemčije, ki nas je opominjal na dolžnost do te revije. Mislim, da je dolžnost vsakega Slovenca, da pomaga reviji, saj s tem ne podpiramo samo Rodne grude, temveč obenem podpiramo in utrjujemo tudi tisto kar smo odnesli s seboj v tujino – naše najdražje, našo materino besedo.

Rodno grudo in Koledar sem v redu prejel in prilagam ček za naročnino ter nekaj v tiskovni sklad.

V letošnjem Koledarju ste objavili tudi barvno sliko Dolge Poljane na Vipavskem, rojstnega kraja Ane Praček Krasne. To je tudi zame lep spomin, saj je to tudi moja rojstna vasica, na katero me veže toliko dragih spominov. Pošiljam lepe pozdrave vsem mojim vaščanom in vsem Slovencem po svetu.

Ivan Bratina, Ivanhoe, Vic.,
Avstralija

Veliko se je spremenilo

Rodno grudo z veseljem preberem po večkrat, ko jo

dobim. Kakor vidim, se je veliko spremenilo, odkar sem jaz zapustil staro Jugoslavijo pred 55 leti. Časi se seveda spreminjajo in nikoli več ne bo tako, kot je bilo nekdanj. Lepo je, da imamo tako lepo in koristno revijo, ki nam opisuje življenje naših izseljencev po vsem svetu in življenje rojakov doma. Moram reči, da prvim naseljencem ni bilo lahko, imeli smo težko delo in majhen zaslužek, zato pa zdaj dobivamo pokojnino in kar dobro živimo. Želim veliko uspeha pri Rodni grudi in veliko naročnikov. Kdor revijo le enkrat vidi in prebere, mu je všeč, zato jo naroči. Lep in topel pozdrav vsem pri Rodni grudi in vsem zavednim Slovencem.

Leo Tomec, St. Catharines, Ont., Kanada

Pozdravi v Moravče!

Najlepše se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Revija mi je zelo všeč, saj me vedno spominja na našo lepo domovino. Berem jo že 15 let in bi mi bilo težko in prazno živeti brez nje v tujini.

Doma sem iz Moravc pri Domžalah in bi bila zelo vesela, če bi tudi od tam objavili kake slike, saj ostajam tudi vnaprej zvesta naročnica.

Pošiljam lepe pozdrave vsem rojakom doma in po svetu, še posebej pa moji mami, bratu in sestram v Moravčah ter vsem prijateljem.

Angela Ziegler, Freyming-Merlebach, Francija

Neozdravljiva bolečina

Pošiljam vam naročnino za leto 1983 in upam, da bo zadostovalo. Tudi moja sva-kinja rada bere Rodno grudo. Rada jo je brala tudi žena mojega brata Martina Reparja, zdaj, ko je ni več med nami, pa jo pridno bere brat. Bratu Martinu je umrla žena pred 4 meseci in še žaluje. Ne morem mu pomagati z drugim kot s kako tolažilno besedo. Taka je pač usoda na tem svetu, vsi se bomo ločili od svojih lju-

bih. Težko je za tiste, ki ostanejo živi. Za tovrstne bolečine ni zdravila.

Strašno rada bi še enkrat videla domače kraje in sorodnike pa prijatelje. Rada bi se tudi še enkrat udeležila izseljenskega piknika v Škofji Loki, kjer je vse tako lepo urejeno. Še vedno se radi spominjamo, kako lepo je bilo v Škofji Loki takrat, ko smo bili tam. Kljub temu da me že dve leti muči težka bolezen, mi usoda zaenkrat še prizanaša. Pred nekaj dnevi sem bila s svojimi na Floridi, kjer je bilo zelo prijetno. Ogleдали smo si tudi Disney World. Še enkrat lepe pozdrave vsem Slovencem in še posebej vsem mojim sorodnikom, znancem in prijateljem!

Mary Tursich, New York City, N. Y., ZDA

Kaj smo prispevali?

Lani je v eni od številk Rodne grude pod naslovom »Komu in zakaj slovenski narodni domovi?« pisec Gustl Fujs iz Hamiltona menil, da ni bilo v južnem Ontariu narejenega ničesar, dokler niso prišli ekonomski emigranti. Ob tem pa ni upošteval, koliko bolj smo mi stari priseljenci morali garati za skromne dnevnice. Ko govori o slovenskih narodnih domovih, bralec lahko dobi vtis, da ta človek še nikdar ni bil v kakšni taki družbi, kjer se govori tudi angleško. čas pač prinese svoje, nikomur ne moremo ukazovati, kako bo govoril, pa četudi v slovenskem narodnem domu. Važno pa je, da se otroci vsaj zavedajo, od kod izvirajo njihovi starši, njihov rod. Vsekakor pa bi se morali, po mojem mnenju, izogibati objav, v katerih bi obsojali tega ali onega. Zlasti pri naših ljudeh v angleško govorečem svetu pa bi morali biti strpnji. Tako bi bilo prav, če bi tiskali revijo dvojezično – ena stran v slovenskem, druga stran v angleškem jeziku. Tako bi revijo bolj približali mladini, koristna pa bi bila tudi v mešanih zakonih, ki jih ni malo.

Oprostite moji pisavi in slovnici, ker sem samorast-

nik z nekaj razredi osnovne šole. V izseljenstvu pa sem že polnih 54 let. Še vedno pa živim z domovino in branim čast naroda, kateremu pripadam. Pristrčen pozdrav od starega pionirja.

George Mihelich, Toronto, Ont., Kanada

Ko poslušam slovenski večer...

To pismo vam pišem ob poslušanju slovenskega večera na tukajšnjem radiu, ki nas vedno razveseli, saj izvemo veliko novic od doma, vendar še vse premalo. Lahko bi bilo še veliko več tistega, kar nas zanima. Prilagam vam tudi naročnino za Rodno grudo za 3 leta, kolikor vam dolgujem.

Bili smo na slovenskem silvestrovanju, na katerem je igral slovenski ansambel Vita Muženiča. Bilo je lepo in veselo. Pri društvu Simon Gregorčič nismo imeli novoletne zabave in tako tudi pri drugih slovenskih društvih ne. Vesel bi bil, ko bi v bodoče skupno organizirali eno veliko slovensko zabavo. Tak ples se mi zdi zelo važen, saj se takrat zbere zelo veliko ljudi, več ljudi pa ima tudi več idej. V drugih kanadskih mestih je drugače, ker imajo običajno samo po eno slovensko društvo, tu v Torontu pa je toliko društev, da skoraj ne pridemo skupaj. Veliko bi lahko pomagal pri povezo- vanju tudi slovenski radio. Ko ne bi bilo Skupine za kulturne izmenjave, ne bi v Kanado dobili nobenega ansambla iz domovine. Spominjam se, kako je prvokrat prišel v Kanado ansambel Lojzeta Slaka. Takrat so sodelovala društva Večerni zvon, Simon Gregorčič in slovensko športno društvo in se je zbralo 2200 ljudi. To je bilo nepozabno in tega ne bi smeli opustiti.

V Rodni grudi vidim slike iz raznih krajev. Rad bi kdaj videl tudi mojo rojstno vas Tominje v Brkinih, 6,5 km iz Ilirske Bistrice. Moja mama je tam sama doma in bi bila vesela, ko bi jo kdo obiskal.

Še to: zahvala gre slovenskemu športnemu društvu iz Toronta, ki je iz domovine

povabil slovenske mlade hokejiste. Bil sem na več tekmah in na vseh mi je bilo zelo všeč.

Ivan Jagodnik, Toronto, Ont., Kanada

Jubilej Ribnice

Revijo Rodna gruda redno prejemam. Zečo zanimivo je bilo branje o proslavah 900-letnice Ribnice prav tako pa tudi bajka o nastanku Ribnice. Sama sem bila rojena v Ribnici in v rojstni hiši zdaj živi moj brat. Sestra Mici živi v Zagrebu, najmlajša sestra pa je pred nekaj meseci umrla. En mesec za njo je umrl tudi moj vnuk v Kaliforniji, star 34 let. Zapustil je ženo in 3 leta starega sinčka. Zato vsi žalujemo, sin in žena z družino, jaz pa za vnukom in sestro.

Alice Mirtich, St. Petersburg, Fla., ZDA

Lepa naša domovina

Pošiljam naročnino in upam, da nisem zakasnila preveč. Če bo kdaj prilika, malo opišite prosim moj rojstni kraj Šmartno ob Dreti, blizu Mozirja v Savinjski dolini. Od leta 1912 živim v Ameriki, a spomini na domovino so še vedno živi. Še vedno si včasih za- pojem pesmico »Lepa naša domovina, oj junaška zemlja mila...«

Josie Remitz, Sacramento, Calif., ZDA

Darila sorodnikom

Leto je spet naokoli, zato pošiljam naročnino za Rodno grudo in Slovenski koledar, oboje sem v redu prejel. Prilagam tudi spremembo naslova, ker se z ženo seliva v predmestje Denverja.

Upam, da bom zdrav in da bom lahko obiskal Slovenijo meseca avgusta letos. Kot slišim, se je precej spremenilo glede carine za darila, ki jih običajno prinesemo sorodnikom.

V Rodni grudi najdemo precej zanimivega branja, pa prosim, da tako nadaljujete.

Franc Kalan, Denver, Colo., ZDA

dogodki

Prešernove nagrade 1983

Na predvečer slovenskega kulturnega praznika, 8. februarja, so v Cankarjevem domu v Ljubljani po slavnostni akademiji podelili najvišje slovenske nagrade za dosežke na kulturnem področju. Slavnostni govornik je bil letos predsednik Kulturne skupnosti Slovenije, pisatelj Vladimir Kavčič.

Prešernove nagrade za leto 1983 so prejeli: pisateljica Mira Mihelič za življenjsko delo, skladatelj Primož Ramovš za življenjsko delo in kipar Slavko Tihec za vrsto kiparskih del in še posebej za ustvarjalne nove rešitve spomenikov NOB.

Nagrade Prešernovega sklada pa so dobili: igralec Ivo Ban, igralec Janez Bermež, oblikovalka Vesna Gabršček-Ilgo, pesnik Andrej Kokot z avstrijske Koroške, baletnik Mojmir Lajan, prevajalec Branko Madžarevič, akademska slikarka Adriana Maraž, Pihalni kvintet RTV Ljubljana, arhitekt Milan Pogačnik in igralec Peter Ternovšek.

Slovenski kulturni praznik so proslavili tudi v vseh drugih okoljih po vsej Sloveniji in med zamejskimi slovinci, priložnostne prireditve pa so pripravila tudi nekatera društva naših rojakov na tujem.

Depozit do konca leta

Jugoslovanska zvezna vlada je na seji 14. februarja preučila uresničevanje določbe o depozitu za dinarje, ki jih smejo jugoslovanski občani odnašati iz Jugoslavije. Vlada je ugotovila, da je dal ta ukrep pozitivne rezultate. »Ker niso odpravljeni razlogi, zaradi katerih so sprejeli to določbo«, tako piše v sporočilu, je vlada sklenila, da bo ta ukrep veljal do konca leta 1983. Hkrati je zvezna vlada sprejela tudi nekatere spremembe odloka: v tem koledarskem letu bodo smeli občani v maloobmejnem prometu prečkati mejo dvanajstkrat brez plačila depozita. Depozita tudi ne bo treba plačati občanom, ki potujejo na obisk k ožjim družinskim članom s stalnim bivališčem v tujini, kadar gre za mešane zakone. V prihodnje ne bo treba pla-

čati depozita tudi občanom, ki se bodo udeleževali različnih srečanj ob meji.

Te spremembe v zvezi z depozitom so bile sprejete med drugim tudi na pobudo SR Slovenije, žal pa so le delne.

Brioni bodo narodni park

Svet za varstvo narave SR Hrvaške je potrdil predlog, po katerem bodo otočje Brioni razglasili za narodni park. Narodni park bi zajemal vseh 14 brionskih otokov in okoliško morsko dno. Razprostiral bi se na 5600 hektarih. Za posebne gozdne rezervate bi razglasili gozdove črnega hrasta in makijo, parke okrog Bele vile, vile Brionka in počitniške hiše na Vangi pa za posebne hortikulture spomenike.

S tem ko bodo Brione razglasili za narodni park, jih bodo tudi odprli za javnost. Hkrati je svet predlagal, da bi za narodna parka razglasili tudi otoka Silbo in Olib.

Mika Špiljak, novi član predsedstva Jugoslavije

Namesto pokojnega dr. Vladimira Bakariča je predstavnik SR Hrvatske v predsedstvu Jugoslavije Mika Špiljak, ki so ga izvolili vsi trije zbori hrvaškega sabora. Mika Špiljak je ugleden hrvaški revolucionar, narodni heroj in junak socialističnega dela, ki je doslej opravljal vrsto visokih funkcij, med drugim je bil tudi predsednik zvezne vlade in predsednik zveze sindikatov Jugoslavije.

Predsedstvo SFR Jugoslavije je takoj po njegovi izvolitvi izbralo Mika Špiljaka za svojega podpredsednika.

Veliko zanimanje svetovne javnosti za »Sarajevo '84«

Številne zimskošportne prireditve, ki so bile to zimo v Sarajevu oziroma njegovi okolici, so po vsem svetu vzbudile veliko zanimanje, saj bodo

tod prihodnje leto zimske olimpijske igre. Tako je tuje časopisje objavilo vrsto informativnih, objektivnih in svetovalnih prispevkov na temo »Sarajevo '84«.

Na letošnjem turističnem sejmu v Oslu, kjer so na tekmovanju za najboljši plakat predstavili primerke iz 30 dežel, je prvo nagrado osvojil olimpijski plakat Smučar avtorja Ismarja Mujzinovića iz Sarajeva, drugo pa plakat z znamenjem iger, priljubljenim volkcem, ki ga je izdelal akademski slikar Trobec iz Kranja.

Na olimpijskem tednu v švicarskem mestu Lausanne so predstavili olimpijski mesti Sarajevo in Los Angeles, podobnih predstavitev mesta Sarajevo, olimpijskih prizorišč in celotne Jugoslavije pa je bilo v zadnjih mesecih še več.

Odprta vrata Užiške 15

V Beogradu so 1. marca za javnost odprli vrata hiše na Užiški ulici 15, kamor se je Josip Broz Tito preselil pet dni po osvoboditvi Beograda in kjer je bila njegova zasebna rezidenca do smrti. Od tod je Tito poveljeval tudi zadnjim operacijam za osvoboditev domovine in načrtoval mirovna poslanstva.

Na ogled je predsednikova rezidenca, lovska kočica in biljardnica, kar vse spada danes v okvir spominskega centra »Josip Broz Tito« z muzeji »25. maj« in »4. julij« ter rojstno hišo v Kumrovcu. Lovska kočica, ki stoji blizu rezidence, je bila darilo SR Slovenije predsedniku za njegov 60. rojstni dan. Posebno pozornost vzbuja predsednikov delovni kabinet, ki ima enako podobo že od leta 1949. Tu je predsednik Tito prebil večino svojega delovnega časa, delal pozno v noč in sprejemal v njem tudi predstavnike drugih držav. Kazalci ur v kabinetu so se ustavili 4. maja 1980 ob 15.05.

Simfoniki RTV Ljubljana na turneji po ZDA

Konec februarja je odpotoval na več kot mesec dni dolgo turnejo po ZDA Simfonični orkester RTV Ljubljana. Njihov prvi nastop je bil v mestu Betlehem v Pennsylvaniji (kjer je tudi znana naselbina prekmurskih izseljencev), nastopili pa so med drugim tudi v sloviti newyorški dvorani Carnegie Hall. Orkester sta na tej ameriški turneji vodila dirigenta Anton Nanut in Marko Munih.

Bencinski boni

Že deset let vsak svoj redni letni dopust preživljam v domovini, zato sem si tam kupil avto, ki je seveda registriran v Jugoslaviji. Zdaj, ko so v Jugoslaviji uvedeni bencinski boni, imam hude težave, ker niti nisem izenačen s tujimi turisti, ki za svoje v tujini registrirane avtomobile lahko dobijo turistične bone. Prosim, da mi odgovorite, če bi lahko s kanadskim potnim listom kupil tudi bone za avtomobil jugoslovanske registracije.

Tone Kranjc, Oshawa, Kanada

Na Avto-moto zvezi Slovenije so nam pojasnili, da v takem primeru, kot je vaš, po zdaj veljavnih predpisih niste opravičeni do turističnih bencinskih bonov, tudi če bi jih plačali z devizami, ker jih lahko kupite samo za vozilo tuje registracije. V vsakem primeru pa boste lahko uporabljali poleti tiste bone, ki vam pripadajo za minule mesece. Za prvo tromesečje vam npr. pripada 120 litrov bencina, kako pa bo z drugim tromesečjem (to pišemo prve dni februarja), v tem trenutku še ni znano. Vse pa kaže, da tudi jugoslovanska uredba o bencinskih bonih ne bo več prav dolgo v veljavi in pričakujemo, da bo ukinjena vsaj do začetka glavne turistične sezone.

Darila sorodnikom

Tudi za letos načrtujemo obisk Slovenije. Slišal pa sem, da so se spremeniili predpisi glede vnosa oziroma carinjenja daril pri prihodu v Jugoslavijo. Zelo rad bi videl, če bi v Rodni grudi napisali, kako je zdaj urejena ta zadeva. Ali je morda bolje, če namesto daril prinesemo sorodnikom dolarje in se tako rešimo vseh sitnosti?

Franc Kalan, Aurora, Colorado, ZDA

V pismu ne omenjate, če ste ameriški ali jugoslovanski državljan, vendar predvidevamo, da ste državljan ZDA. Večina sprememb glede carinskih predpisov velja namreč za naše državljane in tudi za tiste naše državljane, ko so začasno zaposleni v tujini. Za izseljence enako kot za vse druge tuje državljane v primerjavi s prejšnjimi leti ni prav nobenih sprememb. Manjša darila, ki ste jih v prejšnjih letih prinesli ob obisku domovine svojim sorodnikom, lahko prinesete tudi zdaj; cariniki takšna darila pogosto obravnavajo kot osebno prtljago, pri kateri pa je seveda tudi precej strpnosti, poleg tega pa po najnovjših predpisih lahko uvozite blago do vrednosti 5000 din. Drugače je pri pošiljanju daril sorodnikom po pošti – v tem primeru vrednost posamezne pošiljke ne sme preseči 1500 dinarjev.

Ljubljanski nadškof se je vrnil iz Avstralije

Ljubljanski nadškof in slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar se je zadnji teden v februarju vrnil s tritedenskega obiska v Avstraliji, kjer se je mudil na povabilo tamkajšnjih slovenskih duhovnikov. Po vrnitvi v domovino je dr. Šuštar dejal, da je bil njegov obisk pri slovenskih vernikih v Avstraliji pastoralne narave. Obiskal je Slovence v 14 avstralskih mestih, povsod tam, kjer se naši rojaki vsaj občasno zbirajo v

konzulata v Sydneyu in Melbournu. Pogovarjal se je tudi s posameznimi predstavniki lokalnih oblasti, ki so posebej poudarili prispevek naših ljudi pri novejšem razvoju Avstralije.

Po vrnitvi v domovino je nadškof dr. Alojz Šuštar sprejel na razgovor tudi glavnega urednika Rodne grude. Posebej za objavo v naši reviji je nadškof dejal:

»Vesel sem, da lahko prek Ro-

Slovenska cerkev v Adelaidi, ki jo je ob obisku Avstralije blagoslovil ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar

nekoliko večjem številu ter goje kulturo in izročilo slovenskega naroda.

Osrednji dogodek in tudi povod za ta obisk je bilo slovesno odprtje nove slovenske cerkve v Adelaidi, ki velja za edino katoliško cerkev v tem delu Avstralije, ki jo je sezidala kaka narodnostna skupina. Ob obisku je ljubljanski škof blagoslovil tudi novo, še ne povsem dograjeno dvorano ob cerkvi sv. Rafaela v Merrylandsu-Sydney. Slovenski izseljenci v Avstraliji imajo trenutno v lasti tri cerkve – v Sydneyu, Melbournu in Adelaidi.

V Sydneyu je nadškof dr. Šuštar obiskal tudi slovensko društvo – Slovensko društvo Sydney in dom Slovenskega kluba Triglav, ki ga je v decembru lani odprl predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman. Obiskal je tudi ambasado SFRJ v Canberri in jugoslovanska

dne grude vsem bralcem v Avstraliji in drugod po svetu prenesem pri srčne pozdrave vseh rojakov v Avstraliji in posebej se tistim, ki se z njimi osebno poznajo.

Srečanja z našimi rojaki v 14 krajih po vsej Avstraliji ob verskih slovesnostih in na domovih so bila zelo prisrčna in prijateljska. Povezovala nas je domača beseda in pesem, spomini na domovino in na življenjsko pot po svetu ter na vse tiste temeljne vrednote vere, poštenja, prijateljstva in zakoreninjenosti v slovenskem narodu, ki so jih naši rojaki odnesli s seboj v novi svet.

Upam, da je moj obisk v Avstraliji, kot že prej v Kanadi, Združenih državah Amerike in Argentini, utrdil našo medsebojno povezanost in bo naše rojake še bolj spodbujal, da ohranjajo žive stike z matično domovino.«

J.P.

jugoslavija in svet

gospodarske novice

Še več istega?

Na sedežu svetovne organizacije ob Vzhodni reki v New Yorku je nekaj sto sob, dvoran in drugih prostorov, toda v tej množici zbuja posebno pozornost dvoranica v drugem nadstropju. Malokdo ve zanjo in tudi tisoči turistov si raje ogledajo veliko dvorano generalne skupščine ali pa manjšo, v kateri zaseda Varnostni svet. V dvoranici v drugem nadstropju je prostor za »meditacije«, kakor temu pravijo na sedežu Združenih narodov. Še najbližje resnici bi bilo, če bi rekli, da je to neke vrste Cerkev, v kateri lahko vsakdo moli svojega boga, ali pa, če v kaj takega ne verjame, preprosto zbere svoje misli.

V tej dvoranici lahko ljudje mislijo o vsem mogočem, o zasebnih ali pa splošnih stiskah. Nihče ne ve, kaj premišlujejo ljudje, ki so tu, kaj jih pesti. Ni sicer kdove kako verjetno, vsekakor pa bi ne bilo čudno, če bi se med drugim vprašali tudi tole: kaj se dogaja z Združenimi narodi, kakšna usoda čaka svetovno organizacijo, v katero je včlanjenih 156 držav?

Je že res, da so uglajeni diplomati, med njimi tudi Slovenec Ignac Golob, jugoslovanski veleposlanik v Združenih narodih, pripravljene dokazovati, da ni vse samo črno, da je svetovna organizacija na nekaterih področjih tudi uspešna, toda v splošnem se vendarle strinjajo, da še zdaleč ne opravlja svojega dela, kot bi ga morala.

Ena temeljnih nalog Združenih narodov je zagotoviti mir in varnost, toda že bežen sprehod po globusu pokaže, da je miru in varnosti manj kot kdajkoli, da ima glavno besedo orožje, ne pa diplomacija.

Nekateri celo trdijo, da so Združeni narodi povsem odpovedali, da so v krizi, ki je povsem ohromila svetovno organizacijo. Take sodbe so prav gotovo pretirane, a ostaja resnica, da na najpomembnejših področjih delovanja, denimo pri razorožitvi, ni storila dejansko čisto nič.

Pravijo, da je to zato, ker je mehanizem Združenih narodov zastarel in neuporaben; živel je lahko pred četrto stoletje, v drugačnih pogojih, danes pa ne more več. Pri tem omenjajo na primer institucijo veta, to posebno pravico stalnih članic Varnostnega sveta (SZ, ZDA, LR Kitajska, Francija in Velika Britanija), da preprečijo izglasovanje kakršnegakoli sklepa, ki jim ni povšeči.

Tudi v tem je nekaj resnice, vendar pa to ne more biti popoln in edini razlog za neučinkovitost Združenih narodov. Razlogi za to so, kot je to Jugoslavija že večkrat poudarjala, drugje. Predvsem v tem, da tudi v svetovni organizaciji prevladuje blokovsko kosaanje, da bloka ne kažete pripravljenosti reševati najbolj žgoče mednarodne probleme znotraj Združenih narodov, marveč o njih razpravljata posebej, na »štiri oči«.

Jugoslavija (tako kot številne druge, predvsem neuvrščene države) sodi, da bi morali Združeni narodi postati zares univerzalna organizacija: da bi moral to biti edini in najbolj primeren kraj za urejanje svetovnih problemov, pri čemer bi morali sodelovati enakopravno vsi.

Toda za kaj takega zdaj (in že lep čas) med močnimi in pomembnimi ni prave politične volje. Je že res, da bi lahko neuvrščeni zgolj zaradi svojega števila izglasovali, kar bi hoteli, toda od tega ne bi nihče imel kaj dosti haska, kajti, kot je dejal te dni eden izmed jugoslovanskih diplomatov, enostransko se danes v svetu ne da doseči čisto ničesar: za vsako koristno akcijo je treba imeti partnerja in obojestransko pripravljenost.

Te pa ni in malo je znamenj, ki bi kazala, da se bo glede tega kmalu kaj dosti spremenilo.

To pa pomeni, da se tudi Združenim narodom ne obetajo lepši časi. Črnogledi celo pravijo, da jih čaka samo še več... istega.

Janez Čuček

Unilesova razstava v Sydneyu

V prostorih Trade Development Centra v Sydneyu, Avstralija, je bila 14. februarja v prisotnosti jugoslovanskega ambasadorja Šimeta Karamana odprta razstava jugoslovanskega pohištva, ki jo je pripravila slovenska sestavljena organizacija Uniles. Ta organizacija povezuje deset slovenskih tovarn pohištva, in to: Iztok iz Mirna pri Novi Gorici, Javor iz Pivke, Krasoprema iz Dutovelj, Lesnina iz Ljubljane, Liko iz Vrhnike, Marles iz Maribora, Meblo iz Nove Gorice, Novoles iz Novega mesta, Stol iz Kamnika in Hoja iz Ljubljane. Celotno združenje Uniles izvozi skoraj 60 odstotkov svoje proizvodnje na tuja tržišča, v Avstraliji pa se doslej še ni uveljavilo.

Unilesovo pohištvo je že na tej prvi razstavi v Avstraliji vzbudilo precejšnjo pozornost, saj je bila razstava izredno skrbno pripravljena, vsi obiskovalci pa so prejeli na željo tudi lične prospekte in drugo informativno gradivo. Največje zanimanje je bilo za izredno funkcionalno izdelano in oblikovano kuhinjsko pohištvo.

Svoj prvi trgovski center za Avstralijo namerava odpreti Uniles v Sydneyu, pozneje pa bodo, glede na potrebe tržišča, odpirali svoje trgovine tudi v drugih avstralskih mestih.

Uspešen izvoz Gorenja v ZR Nemčijo

Tovarna gospodinjske opreme Gorenje iz Titovega Velenja je lani v ZR Nemčijo izvozila okoli 2 milijona gospodinjskih strojev, od tega polovico štedilnikov. Okoli 70 odstotkov vseh štedilnikov, ki jih uvaža ZR Nemčija, je bilo narejenih v Gorenju, 30 odstotkov vseh v ZR Nemčiji prodanih štedilnikov pa prihaja iz te naše tovarne. Vrednost izdelkov Gorenja, ki so jih lani izvozili v ZR Nemčijo, znaša 80 milijonov mark.

V začetku prodora na tuje je okoli 80 odstotkov vsega izvoza Gorenja odpadlo na ZR Nemčijo. V minulih letih se je izvoz v to državo povečal za trikrat, vendar pa se je zaradi uveljavljanja Gorenja na drugih tržiščih ude-

ležba ZR Nemčije v celotnem izvozu zmanjšala na 30 do 40 odstotkov. Na uspešen izvoz Gorenja v ZR Nemčijo vpliva tudi dobra servisna mreža. Gorenje ima v tej državi 400 pogodbenih servisov, v Furtu pa imajo tudi servisno centralo, delavnice in centralno skladišče.

Domači veliki parni generatorji

Beograjska organizacija »Minel-Kotlogradnja« se je sporazumela z ameriško-kanadsko družbo Combustion Engineering za prenos tehnologije in skupno vlaganje v tovarno velikih parnih generatorjev, ki jo bodo gradili v Jugoslaviji.

Tovarna bo v Lajkovcu v SR Srbiji, vrednost naložbe pa bo milijarda dinarjev, od česar bo 20 odstotkov kanadskih sredstev. Pri financiranju bodo sodelovali tudi nekateri bodoči uporabniki.

Ko bo tovarna začela obratovati, bo Jugoslavija med redkimi državami, ki bodo lahko izdelovale celotne velike parne generatorje, pa tudi projektirala kotle z večjo močjo, nad 200 megavattov. Sporazum omogoča osvajanja znanja projektiranja in proizvodnje. Pri tem ni nikakršnih omejitev za izvoz. Po 15 letih, v katerih je kanadsko-ameriška družba dolžna jugoslovanskemu partnerju dostavljati vse tehnične izboljšave, bo imela »Kotlogradnja« povsem proste roke. Naša in tuja tvrdka bosta skupaj nastopali tudi na tretjih tržiščih.

Iskra širi sodelovanje s Tunizijo

Iskrina temeljna organizacija Tovarna števec je pred leti prodala tunizijski firmi SIAME licenco za proizvodnjo enofaznega števca, katero so doslej skoraj v celoti osvojili. Iskra jim dobavlja le še nekaj zahtevnih sestavnih delov. Sedaj želi firma SIAME pričeti tudi s proizvodnjo trifaznih števec, za kar pa ne bi kupili licence, saj bi letno izdelali le okrog 13.000 števec. Januarja je Iskra že podpisala pogodbo o prodaji know-how za proizvodnjo trifaznih števec T-33. V firmi SIAME bodo trifazne števce sestavljali in umerjali. Tovarna števec iz Kranja bo poskrbela za tehnološko tehnično dokumentacijo, del montaže, merilno in usmerjevalno opremo ter tehnično pomoč pri zagonu nove proizvodnje in za strokovno izobraževanje delavcev. Trajno bo dobavljala tudi dve tretjini sestavnih delov. Prva faza proizvodnje trifaznih števec bo v Tuniziji stekla predvidoma zadnje četrtletje letošnjega leta. Partner iz Tu-

nizije pa se zanima še za prenos proizvodnje merilnih instrumentov in telefonskih aparatov.

»Dana« sodeluje s »Canada Dry«

Tovarna rastlinskih specialitet in destilatov »Dana« je pred kratkim podpisala dolgoročno pogodbo z ameriško firmo »Canada Dry«, za katero bodo izdelovali surovine za brezalkoholne pijače. »Dana« bo te surovine izdelovala za proizvodnjo brezalkoholnih pijač v Jugoslaviji in nekaterih afriških državah, nekaj jih bodo izvozili tudi na Irsko. Po pogodbi bo »Dana« na začetku proizvedla za 200 tisoč ameriških dolarjev surovin, kasneje nameravajo sodelovanje še razširiti.

Srpi in kose za devize

Kovači iz Lovrenca na Pohorju utrjujejo svoje znanje, pri tem pa tudi seveda dobro zaslužijo – na tujem. V nekatere zahodnoevropske države pa tudi na Vzhod uspešno prodajajo svoje izdelke – srpe in kose, saj je zanimanje za to orodje po svetu kljub napredku tehnike še vedno veliko. Tako so v lanskem letu izvozili kar za dva milijona dolarjev svojih izdelkov, pri čemer so se sprva srečno uštel, saj so računali, da bodo na tujem prodali za milijon dolarjev srpov in kos, potem pa jih je povpraševanje še bolj predrnilo. Tudi za letos so optimisti in predvidevajo, da bodo plan, ki je nekaj večji kot lani, dosegli predvsem na račun urnega in umetelnega vihtenja kovaških kladiv. Zanimivo je, da se v proizvodnji opirajo večji del na domače surovine in da so uvozili vsega za 74.000 dolarjev lakov in lepil.

Za četrtno več v izvoz

V tovarni Brest načrtujejo, da bodo letos izvozili za okoli 15,6 milijona dolarjev, kar je 24% več v primerjavi z letom 1982. Na francosko tržišče bodo poslali za 2,2 milijona dolarjev spalnic in dnevnih sob. Tudi na arabsko tržišče bodo izvozili za okoli milijon dolarjev kuhinjskega pohištva. Razen tega bodo arabski partnerji kupili več kot sto bivalnih kontejnerjev v vrednosti milijon dolarjev. Letos nameravajo prvič izvoziti na evropski trg 100.000 m² negor plošč, v skupni vrednosti milijon dolarjev.

Marlesovi vikendi za Avstrijce

Na tuje trge bo Marles iz Maribora letos izvozil za deset milijonov dolar-

jev izdelkov. Lanski plan je ostal neuresničen, predvsem zaradi izpada prodaje v Avstrijo. Tam so se obresti za gradbena posojila močno dvignile in stanovanjska gradnja, posebej zasebna, je občutno padla. Glede na to, da Marles izvažajo v Avstrijo kar 40 odstotkov vsega izvoza, bo 15-odstoten padec razumljiv. »Zadnje čase se naš izvoz v Avstrijo popravlja,« pravi direktor Marlesa, Anton Luft.

V Marlesu bodo na njihovem razstavnem prostoru postavili nov preprost vikend, velik 25 do 35 kvadratnih metrov, ki ga lahko njihova ekipa postavi v dveh dneh, stal pa bo 350.000 dinarjev. V Avstrijo bodo letos prodali 150 takšnih vikendov.

Liko izvažajo stole na ameriški trg

V vrhniškem lesnoindustrijskem kombinatu Liko dosejajo zadnja leta izredne izvozne rezultate. Tako je ta delovna organizacija, ki ima zaposlenih 1017 delavcev, lani izvozila za več kot 8,7 milijona dolarjev izdelkov. Posrečilo se jim je ohraniti visoko raven izvoza iz 1981. leta, ko je znašal približno 10 milijonov dolarjev, kljub težavam pri oskrbi s surovinami in precejšnjemu zniževanju cen na konvertibilnem trgu.

Največ izvažajo v ZDA, kamor Tovarna stolov proda kar 88 odstotkov proizvodnje. Zaradi vedno večje konkurence na ameriškem trgu so se tudi odločili za naložbo v povečanje proizvodnih zmogljivosti v višini 250 milijonov dinarjev.

Razprodaja bele flote

Reška Jadrolinija bo morala prodati dve svoji potniški ladji »Istro« in »Dalmacijo«. Ladji, ki sta skoraj dve desetletji uspešno pluli po mednarodnih vodah, preprosto nista več konkurenčni, saj rabita tako imenovano lahko gorivo, ki je za 30 odstotkov dražje od mazuta. Z izkupičkom od prodaje teh dveh ladij pa še s privarčevanim denarjem in hipoteknimi krediti bo Jadrolinija skušala kupiti sodoben plovni objekt z nosilnostjo okrog deset tisoč brt, ki bo lahko prepeljal 450 do 500 potnikov. »Istra« in »Dalmacija« sta lansko leto prepeljali prek 200 tisoč turistov in ustvarili skupaj 389 milijonov dinarjev deviznega priliva, od tega 27 odstotkov neto deviznega priliva. Za letošnje leto načrtujejo povečanje neto deviznega učinka za okrog 36 odstotkov. Kanadski kupec bo »Istro« prevzel ob koncu letošnje sezone, »Dalmacijo« pa leto pozneje.

Ljubezen do najlepših gora

Če bi svoj zapis o 90-letnici organiziranega slovenskega planinstva začel tako, kot se navadno začne preprosta novica: »V soboto zvečer, prav na dan, ko so pred 90 leti ustanovili v Ljubljani Slovensko planinsko druš-

tvo, so lahko številni Slovenci v Cankarjevem domu in pred televizijskimi ekrani prisostvovali slavnostni prireditvi v spomin na to obletnico«, bi moral nadaljevati: »Slovenska televizijska mreža je prenašala ta dogodek skupaj

s številnimi prelepimi prizori z gora, ki so jih ob različnih priložnostih posneli planinci – amaterji ali pa so bile to reprodukcije planinskih filmov, ki so jih televizijski gledalci že imeli priložnost videti. Slovesnost je izzvenela res praznično in obletnici primerno. Osrednja pozornost je veljala slovenski planinski kulturni tvornosti, saj smo poslušali besedila Ivana Cankarja, dr. Henrika Tume, Nejca Zaplotnika in drugih. Pravzaprav je ta dogodek hkrati tudi ugleden uvod v številna praznovanja te obletnice, ki se bodo zvrstila tako v okviru planinskih društev po Sloveniji kot v posameznih regijah, kjer je planinstvo razvito...«

Tako, vse brez nepotrebne formalnosti, vse spontano in v sproščenem planinskem vzdušju...

In ko so izzvehele še zadnje melodije Dollarjeve Sonate opus 13, Aljaževe pesmi Oj Triglav, moj dom, melodije pevskega zbora iz Sel na Koroškem, ki so med drugim občuteno zapeli pesem N'mav čiez izaro, so te melodije po svoj izzven prav gotovo odhitele v ostenje Triglava, ki zdaj še sameva, poleti pa oživi in sprejema na svojem temenu častilce domačih višin, častilce naših gora.

Slovenci smo tako rekoč s planinstvom začeli živeti. Morali smo, če smo želeli preživeti tisočletne ujme, ki so jih v deželo prinašali tujci ali pa nam jih je postavila na pot narava sama. Morali smo sprejeti v svoj življenjski krog tudi goro kot tako, čeprav dolga leta, tisočletja celo – skrivnostno, nedostopno. In tako smo Slovenci hote ali nehote, postali planinski narod, ki so mu pri srcu gore, narava na sploh in smo uspeli vtakati v svojo kulturno bit tudi element planinske kulture, ki se izkazuje tako v literaturi, slikarstvu kot v vsem umetnostnem, kar pripada narodu in iz njega izhaja.

Zavoljo tega ne moremo reči, da smo planinsko stari šele 90 let. Mnogo starejši smo, tako glede te ljubezni, ki je bila sprva sicer pogojena z golim obstojem, pozneje pa se je razrasla tudi v tisto širino, ko že lahko rečemo, da smo našli v gorah nekaj tistega izgubljenega, kar nam je dolina, torej vsakdanjost, tako rada kratila.

Dandanes, ko so gore postale izdišče mnogim ljudem, ki se žele odpočiti, se srečati s prijatelji, z njimi prehoditi kilometre dolge samotne poti, označene z markacijo, ki je značilna le za naše gore, v miru in tišini, dandanes cenimo gore že nekoliko drugače. Naše so, so vir moči in ustvarjajo ravno-

Na vrhu velikega Triglava je vedno živahno. Fotografija je nastala ob otvoritvi planinske poti – pot osvoboditve Jugoslavije (foto: F. Sluga)

Triglavski dom na Kredarici v prvih dneh delovanja (iz zbirke razgl. M. Korenčana)

težja med tistim, kar nas priklepa v oje svojega obstoja, in med tistim, ko se kot ptice prepustimo višavam in gorskim neskončnostim. Bil sem nekega lepega dne na vrhu Kočne. Sonca je bilo dovolj, megle pa so se podile po grebenih, tokavah in dolinah, da so podoba, čisto in razgledno, nekako razgibavale v vagnerjanskem ritmu in veselo je bilo gledati to igro narave. Jezersko se je videlo kot na dlani, vsa gorenjska ravnina prav tako in čisto tam »zadaj« tudi celotna rajda Polhograjskih Dolomitov pa Šmarna gora, za katero je bilo čutiti Ljubljano. Julijci pa, kot da si niso pustili vzeti svojega veličastja, le dolgi greben Košute in karavanški vrhovi s Stolom so bili nekako sramežljivo razpotegnjeni, a lepi. Veter in sence, sonce in bele skale pa višave in rjavo rdeče kamenje na vrhu Kočne pa tista ozka potka, ki se vije prav sem do vrha in se tam doli za kratek čas izgubi pod mogočnim skalnim trebuhom, kjer je treba po trebuhu, če želiš priti sem gor – vse to pa je prelila bližina blaženega občutja, ko se mahoma zazdi, da si sredi narave in da si sestavni del vseh teh večnih – in večno lepih – iger, ki jih uprizarja narava v gorah.

V roke sem vzel vpisno knjigo. Mnoga imena. Včasih samo podpis, spet drugič kakšen stavek o vremenu, strmini. Sem in tja tudi kakšen pesnik. Naključen morda, pristen v svojem doživetju, preprost v svojem izrazu. Pa vendar. Tu gori take reči zvene nekako drugače. So vedno z glasbo, nikoli neme in same, če jih bereš. Odprl sem stran, na kateri je pisalo:

*Na vrhu sem
in zdi se mi, da sem v raji,
ker je okoli naju čar, lepota,
razlita prav do temnega obzorja.
Tu gori, kjer nosiš na ramah nebo,
je mir in ni miru.
Vse zveni od večnega hotenja,
vse je en sam odmev veselja,
da sva tu, na tem božanskem sejmu,
kjer zastonj prodajajo dragulje.*

Pravijo, da smo planinci – romantični. So gore res tako »pokvarejene«, da so samo romantične, kajti sem in tja prizveni tej besedi tudi kanček takega cinizma. Seveda smo in kar stotisoč in še več nas je, da še drugih milijon in osemsto tisoč, kolikor jih skupaj običe naše gore, sèm ne štejemo. Če bi se vendarle vsilil dvom, so tu na voljo planinske knjige po mizah planinskih koč. V njih bi našli ta podatek, ki vzbuja spoštovanje, predvsem pa neizpodbiten vtis, da gre za množičnost. In to je prav.

In tako vprašanje: »Smo Slovenci res planinski narod?« svojim vprašanjem postaja odveč. Gore so nam postale shodišče ob prostem času. Pla-

Znameniti »pastirci« pod Kamniškim sedlom. Danes te koč ni več

ninske koč za srečanja s prijatelji, za streho pred ujmo in za cilj naših tur. In ta »številka« gre vsako leto skozi gnečo v planinskih kočah, se vsako leto zvrsti na vrhu Triglava, na Nanosu, Snežniku, Mrzlici, Velikem Kozju, Pohorju, Uršlji gori, na Peci, Grintavcih, Stolu in prav res je v tej številki skrita resnica: Slovenci žive z gorami, so njihova srčna zadeva!

Pravijo: Naše gore so najlepše na svetu.

Najlepše?

Težko bi bilo verjeti tej evforični trditvi, če bi jo izrekli kar sami, ki smo zaljubljeni v to skalno belino, ki nas vsako jutro pozdravlja v daljavi, ko kaže na lepo vreme, ali pa v njihov sivi nadih, ko prerokuje dež, pa njihovo zelenje, ki komaj dopusti, zlasti v tistih rosnih jutrih, ko se še kozolci niso

poslovi od nočnih senc in poljske poti, ozare, ki so še vlažne od polnočnih gostov, vil in škratov, in še nismo uspeli prav zajeti jutranje sape vase. Zadržujemo jo, čeprav bi jo potrebovali za strmino, ki je tistega dne morda pred nami in niti ne vemo še, če jo bomo zmogli... Življenje je tako!

In gore so dostikrat tiste, ki nam utrdje zaupanje. Če pa nam te moči le zmanjka, gremo tja gor. Tam gori pa je tega še dosti, hvala bogu!

Zdaj pa pojdemo spet k tisti trditvi, ki smo jo izrekli zgoraj.

Iz gore knjig, ki so jih premnogi naši pisatelji že napisali in so uporabili za snov, za tvar, za ozadje, panorame, bi mogli izbrskati tudi take misli, ki so jih bili izrekli ljudje s tujega.

Fany Copelandova na primer... Kdo ne pozna te enkratne ženske, ki ji

Kamniška Bistrica v letu 1913

Triglavski dom na Kredarici, ki že 86 let kljubuje vetrovom, bodo do osrednje proslave 90-letnice SPD močno povečali. Dom dozidavajo tudi s prostovoljnimi prispevki planincev in drugih ljubiteljev slovenskih gora (foto: Janez Pukšič)

je zibel stekla nekje na Angleškem, njen mrtvaški prt pa so orosile rose, ki so jih bile osvežile prav naše gore. Častila je Julijce, jih občudovala, pri srcu so ji bila zlasti Sedmera jezera. Pa Longstaff, tudi s tujega. »Vprašajte me,« pravi, »kakšen vtis so naredili name Julijci. Na to je težko odgovoriti. Dejstvo je, da so mi potem, ko sem štirideset let častila ta gorski svet, ostali cilj večnega hrepenenja. In ni gorskega sveta, ki bi bil temu enak!«

In prav s to vsebino je pogojeno tudi bistvo planinske obletnice, ki jo letos vse leto častimo. Z lepoto gora, z našim, slovenskim nadihom in pa z narodovo bolečino, da vse to lepo počasi odplavlja tujec – pred narodovimi očmi.

Slovenci smo dobili svoje planinsko društvo šele, ko so drugi narodi že organizirano delovali; tako tudi naši sosedje, Hrvati, in so na Slovenskem že delovale niti nemško-avstrijskega planinskega društva.

Sicer radi rečemo, da je povod za ustanovitev SPD – taka je namreč uradna kratica prvega organiziranega slovenskega planinstva – predstavljal pohod treh mladih hribolazcev, piparjev – Hauptmana, Korenčana in Škofa, trgovskih sotrudnikov, kot piše dr. Henrik Tuma v svoji knjigi Pomen in razvoj alpinizma. Ko nadaljuje: »Počivajoč so grajali, da je po vseh slovenskih gorah, koder jih vodi pot, videti tuje delo. Tuja roka zaznamuje pota, postavlja kočice in napravlja na

slovenskih tleh le nemške napise. Vzdravimo se! so rekli mladeniči, podali si roke ter za trdno sklenili, ne odnehati prej, dokler se ne ustanovi Slovensko planinsko društvo.«

To je, smo rekli, zapisal v svoji knjigi dr. Henrik Tuma. To zdaj uporabljamo vsi, ki se želimo spominjati, veseliti in počastiti to visoko obletnico. Vendar je treba, resnici na ljubo, zapisati, da so pobude po organiziranem delovanju živele že dosti prej. Spomnimo se Triglavskih prijateljev, njihovega »gorskega društva«, idejnega vodje Ivana Žana pa tudi drugih, recimo v Kamniških in Savinjskih Alpah. Znano je delovanje J. Frischaufa med Slovenci in tako naprej.

Naj bo karkoli že, dejstvo je, da se je posledaj planinstvo razmahnilo na vseh področjih. Morda med najbolj vidnimi planinskimi dejanji nikakor ne bi smeli prezreti delovanja dovškega župnika Jakoba Aljaža, Aljaževega doma v Vratih, Aljaževega stolpa na vrhu Triglava, Triglavskega doma na Kredarici, potem Drenovcev, ki so se ukvarjali že z alpinistiko, pa Skalašev, ki so vnesli v planinsko delovanje, z začetnim velikim uporom starejših planincev, vse tisto moderno, kar štejemo za planinsko in alpinistično še danes.

Slovenska planinska zgodovinska pot je tako bogata, da bi potrebovali knjige, ne liste, če bi hoteli nanizati vse tisto najpomembnejše, kar je ohranilo 90 let staro organizacijo. Je

to slovenska značilnost? Je to v narodu, ki kleno prenaša izročilo iz roda v rod tako, da je danes ta zgodovina, stara več kot dvesto let, saj jo lahko štejemo s prvimi obiskovalci Triglava, s »štirimi srčnimi možmi« – za tvorni začetek slovenskega planinstva.

In tako smo zdaj že pred nekoliko drugačnim dejstvom, kot so bili tisti trije mladeniči na pobočju Stola. Vzklik: »Vzdravimo se! bi zdaj morali že nekoliko drugače razumeti. Bolj množično, bolj obvezujoče, kajti gori pri nas ni na pretek. Dosti jih je v Jugoslaviji in odpreti bo treba v prihodnje tudi vse te možnosti, da bi jih vključili še bolj v jugoslovansko planinsko gibanje, ker smo pač pri nas doma, ko imamo gore pred nosom, tako rekoč že vse obredli. Hitimo na en sam vrh, ko na drugega v isti sapi pozabljamo. Nепrestano se ukvarjamo s skrbjo onesnaževanja občutljivega gorskega okolja. S to občutljivostjo se ubadajo prav vsi alpski narodi in drugod po svetu. Skrbe nas planinske kočice, njihova »kapaciteta«. Povečujemo jih, pa ne dohajamo potreb. Planinstvo je pač postalo – množično. Letos bo zablestela Kredarica, Triglavski dom na tej »planoti« pod vrhom Velikega Triglava. Prenovljena in velika. Odprli jo bodo 11. septembra, ko bo naslednjega dne v dolini Krme, pred Kovinarskim domom, velika planinska slovesnost ob dnevu planincev. Takorekoč množični zaključek 90-letnice SPD.

In tako bi odpirali lahko še in še knjigo planinske zgodovine in današnjih dejstev. Pa obrnimo za konec stran, kjer je zapisano: »Mladih planincev je pri nas blizu 50.000 in aktivni so. Morda bodo prav ti vnesli tisto novo v naše vsakdanje planinsko življenje, kar pravzaprav od te dejavnosti vsi pričakujemo – novo vzdušje, tvorino in razvojno trdno«.

Marijan Krišelj

Dokler konja love, mu
ovsa mole.

Domačega tatu ne drži
nobena ključavnica.

Kdor prisluškuje, tudi o
sebi čuje.

Kjer zajtrkuje, tam ne
večerja.

zanimivosti

S citrami na tuje

Pred nekaj meseci je sodelovala na mednarodnem festivalu ljudske glasbe na Nizozemskem, ob tej priložnosti pa obiskala tudi nekatera slovenska izseljenska društva edinstvena slovenska skupina, ki jo sestavljajo Mira Omerzel-Terlep, njen mož Matija Terlep in Bogdana Herman. Ta skupina izvaja izvirno slovensko ljudsko glasbo na izvirnih ljudskih glasbilih.

Mira Omerzel-Terlep je po vrnitvi v domovino v ljubljanskem Dnevniku objavila članek z nekaterimi vtisi s te poti. V članku je med drugim zapisala, da so obiskali Jugoslovansko kulturno društvo Sv. Barbara v Eisdnu-Maasmechelenu, slovensko rudarsko društvo Jadran v Freyming-Merlebachu, srečali pa so se tudi s slovenskimi rojaki na Nizozemskem. »Včasih je zastajal dih poslušalcem, včasih nam, izvajalcem,« je zapisala Mira Omerzel-Terlep. »Kako nepopisen je občutek, ko v teh daljnih krajih zapoje s teboj stare pesmi ali pritegnejo napevom, pesmim, ki nam jih je v domovini že uspelo pozabiti. Lep in bogato poln občutek. Vzdušje v obeh klubih je presešlo vsa naša pričakovanja. Prva zbranost je prerasla v solze domotožja. Ob koncu je jokala malone vsa dvorana. Holandski prijatelj, ki se je pripeljal na koncert s severne Holandije, mi je ob koncu dejal: 'Mira, kaj ste naredili tem ljudem?' Kasneje je pristavil, poznavajoč in vedoč za moje desetletno in naše večletno delo na tem področju: 'Če ne bi v vseh teh letih dobili nikakršnega potrdila, ti je hvaležnost teh ljudi najlepše plačilo...'

Skupina je naše rojake povsod, kjer se je ustavila, povpraševala tudi po ljudskem blagu, zlasti po starih glasbilih in godcih. Tako so v Maasmechelenu odkrili Ančko Ovsec, 90-letno rojakinjo, doma z Dolènjske, ki hrani doma pravo dragocenost: stare in izredno redke bordunske citre, izdelane doma. Narejene so bile pred drugo svetovno vojno, rezbarsko okrašene in milega zvoka. Bordunske citre, ki jim pravijo »slovenske citre«, imajo svoje predhodnike v srednjeveških glasbilih. Znali so jih izdelovati v hribovitih predelih, kjer so obdelovali les. Ančkine

citre imajo 12 strun, uglašeni diatonično, resonančni deski in obod pa so zbiti kar z žebli. Nanje se igra z deščico, gosjim peresom ali plastičnim plektrumom. Ko se je leta 1934 Ančka Ovsec odločila, da gre s trebuhom za kruhom v svet, ji je sestra, ki je bila že pred tem v Belgiji, posebej naročila: 'Pa citer nikar ne pozabi!'

Upamo, da bo skupina, ki je tako ogrela naše rojake v Belgiji, Franciji in na Nizozemskem, ob priliki lahko obiskala tudi naše ljudi v drugih državah.

Amerikanec preučuje Haloze

Amerikanec iz Kalifornije, zdaj sodelavec univerze v Bergnu na Norveškem, raziskuje in objavlja gradivo o Slovencih v Halozah ter v Ziljski in Kanalski dolini. To je Robert Minnich, rojen leta 1942 v Covini, Calif. Diplomiral je iz mednarodnih odnosov, opravil je najprej magisterij iz političnih ved in pozneje še iz socialne antropologije, ukvarja pa se zdaj tudi s primerjalnimi antropološkimi študijami. Del raziskav iz Haloz je objavil v angleščini na Norveškem.

Robert Minnich je po naključju, ko je nekaj časa živel na avstrijskem Štajerskem, odkril Haloze. Pozneje se je za nekaj mesecev nastanil med kmeti v Žetalah in preučeval način tamkajšnjega življenja. Za Žetale, pravi, se je odločil zaradi tega, ker je iskal lokalno skupnost, v kateri bi bila večina gospodinjstev še kmetijska. Naslov Minnichove študije je bil »Kodifikacija prilagoditev v zahodnih Halozah«.

Zanimanje ameriškega raziskovalca za Slovenijo in Slovence je pogojeno seveda tudi s tem, da je poročen s Slovenko, ki mu pomaga pri učenju slovenščine.

John Smrke pri Olimpiji

John Smrke, 27-letni hokejist iz Toronta v Kanadi, sicer sin slovenskih

staršev, je pred kratkim dobil slovensko in jugoslovansko državljanstvo ter s tem izpolnil pogoj, da sme igrati v jugoslovanskem državnem prvenstvu. Njegov prejšnji klub v Torontu ne nasprotuje prestopu svojega igralca k hokejskemu klubu Olimpija v Ljubljani ter za prestop ne bo zahteval odškodnine. John Smrke oziroma njegov novi klub mora plačati le prestopno pristojbino mednarodni hokejski zvezi.

Hokejski klub Olimpija je – tudi s pomočjo našega Kanadčana – letos osvojil jugoslovansko državno prvenstvo.

V Velenju kopljejo premog od leta 1887

Od leta 1887 pa do začetka februarja letos so v Titovem Velenju (prej Velenje) nakopali 105 milijonov ton premoga. Izkopane količine so zgovern dokaz hitre rasti tega rudnika: leta 1887 so rudarji nakopali 3500 ton, do leta 1940 skupno 5,665.683 ton, med vojno so prav tako nakopali okrog 5 milijonov ton, po drugi svetovni vojni pa se je število izkopanih ton do začetka februarja letos povzpelo na 98,037.330 ton. Prvikrat so preseгли milijon ton letnega izkopa leta 1955, v letu 1982 pa so nakopali že 5 milijonov ton premoga.

Enciklopedija Slovenije

Priprava Enciklopedije Slovenije je eno izmed najpomembnejših kulturnih in založniških dejanj slovenskih založb v zadnjem obdobju. Zanj skrbi založba Mladinska knjiga, ki je v priprave vključila vrsto sodelavcev za različna področja, med katerimi je tudi slovensko izseljenstvo.

Osnutek geslovnika, ki je bil pripravljen v letih 1981 in 1982, izhaja s temeljnega izhodišča, da je Enciklopedija Slovenije predvsem nacionalna enciklopedija in že kot taka za Slovence izredno pomembno dejanje. Njeno težišče je na stvarnih geslih. Po osnutku je stvarnih gesel 8258. Pri pripravi geslovnikov je sodelovalo nad 250 sodelavcev, uredništvo enciklopedije pri Mladinski knjigi pa je bilo tehnično-strokovno izvajalec.

Delo pri pripravi Enciklopedije Slovenije torej napreduje počasi, kot je bilo tudi predvideno, zato pa vztrajno, strokovno in temeljito.

intervju

Darko Vukšinič: Opali so upanje, strast, želja...

Redki so naši ljudje na tujem – tudi tisti, ki so se izselili v zadnjih letih –, ki opravljajo poklic, za katerega so se izučili doma. Vzrok za to pa ni zgolj v nepriznavanju kvalifikacije; glavni razlog je v tem, ker so morali pač prijeti za delo, ki jim je bilo na voljo, ali pa tudi za delo, kjer so sami zaslužili boljši zaslužek. Menjave služb so med njimi dokaj pogoste, prav tako priučištvje za drugo delo. Nekdo od rojakov v Avstraliji mi je pripovedoval, da je le dvakrat pomagal prijatelju-zidarju, potem pa se je že sam lotil zidave hiše, najprej zase, potem še za druge. Moram priznati, da doma, na Slovenskem, stvari ne tečejo tako preprosto. Prav pri priznavanju delovnih sposobnosti se pogosto neupravičeno zaplete.

»Opalske mrzlice«, če po vzgledu »zlate mrzlice« v ameriških pionirskih letih sploh lahko tako rečemo, je v Avstraliji že zdavnaj konec. Še pred nekaj leti pa je ta »mrzlica« zgrabila tudi številne naše rojake, ki so poskušali srečo s prekopavanjem trde avstralske celine. Sreča pa je ostala to, kar je bila zmeraj – nekaterim se je nasmehnila, večini ne. Pred nedavnim mi je v Ljubljani pripovedoval nekdo zgodbo o nekem avstralskem rojaku, ki je mesece in mesece preživel v zemljanki, v zemljo skopani in prekriti jami, in neutrudno ril po zemlji in iskal opale. Nekaj je sicer našel, toda ne takšnega bogastva, da bi z njim poplačal izgubljeni čas. Zapustil je svojo jamo in se vrnil v mesto. In glej – tisti, ki se je za njim vselil v opuščeno jamo, je le malo pobrskal po njej in odkril pravi zaklad, dragoceno najdišče opalov... Tudi temu bi lahko rekli sreča oziroma nesreča.

Med gostoljubnimi rojaki v Adelaidi, prestolnici Južne Avstralije, smo srečali tudi rojaka, ki je bil že sam po sebi na zunaj izredno markantna osebnost. Morda zgolj zaradi resnega obraza in lepo urejene brade, morda pa tudi zaradi velikega zlatega prstana z dragim opalom. To je *Darko Vukšinič*, ki ga priimek izdaja za Belokranjca. V razgovoru z njim sem izvedel, da je samostojen brusilec opalov in zlatar. Zanimiv poklic, zato sva se kar kmalu zapletla v razgovor.

– Kako ste prišli do tega nenavadnega, pri Slovencih dokaj redkega

poklica? sem ga vprašal takoj v začetku najinega razgovora.

»Po poklicu sem strojni ključavničar in tudi v Avstraliji sem dve leti opravljal ta poklic. Takrat pa sem srečal nekega prijatelja, ki je bil med iskalci opalov. Nagovoril me je, da sem se mu pridružil, in tako se je začelo.

Pravijo, da opal prinese nesrečo. Jaz mislim, da je nesreča v tem, če človek išče opale, pa jih ne najde. Sam pri iskanju opalov res nisem imel sreče. Iskali smo jih v skupini in kot skupina smo jih našli, sam pa nisem imel posebnega uspeha. Potem sem se uvrstil med prodajalce opalov in začel sem jih tudi sam brusiti. Moram pa reči, da je bil to nekaj kar dober posel, zdaj pa

ni več. Gospodarski položaj po vsem svetu je težak in to se pozna tudi pri prodaji opalov. Vidi se, da ljudje varčujejo najprej pri tistem, kar ni najbolj potrebno za življenje.«

– Avstralija je najbrž izredno bogata z opali kakor tudi z drugimi dragimi in poldragimi kamni pa minerali...

»Res je, Avstralija je po mineralih izredno bogata. Prav pred kratkim so odkrili tu tudi velik diamant in kaže, da bo bolj znana tudi po teh dragih kamnih.«

– Ali ste delali daleč od tod?

»Delal sem v rudniku črnih opalov kakih 800 km od Sydneya v notranjosti Avstralije. Delo je res izredno težko, da človek ne vzdrži dolgo.«

Darko Vukšinič v svoji delavnici

– Ste tam srečali veliko Slovencev?

»Kar precej nas je bilo, še več pa tudi drugih Jugoslovanov. Do zdaj pa jih je tam ostalo le malo, je preveč negotovosti.«

– Ali se tudi z brušenjem in prodajo opalov ukvarja poleg vas še več naših ljudi?

»Tudi pri tem delu nas je bilo nek-daj precej več. Zdaj se je to občutno zmanjšalo. Naj vam povem, da je bilo včasih v Adelaidi prek 400 brusilcev opalov, zdaj pa se je to število občutno zmanjšalo. Mene rešuje zdaj tudi to, da sem se odločil tudi za zlatarstvo. Imam svojo metodo vlijanja zlata za obeske, prstane in druge izdelke, kar da posebno privlačno obliko.«

– Kako prodajate svoje izdelke, tako nakit kot brušene opale?

»Včasih sem svoje izdelke veliko prodajal na Japonsko, v Hong Kong in še kam. Ne bom se hvalil, če rečem, da sem nekaj bolj poznal Hong Kong kot Adelaide. Del tega trga je še ostal, vendar pa so zdaj posli veliko manjši.«

– Prodajate kaj tudi v Evropo?

»Tudi nekaj, evropski trg je vedno zanimiv. Poskusil sem sodelovati tudi z Zlatarno Celje, vendar pa je težko izpeljati kako večje sodelovanje.«

– Vrniva se k opalom samim. Ogle-dujem si jih, pa kot laik ne znam oceniti, kateri je dražji, vrednejši od drugega. Ali lahko poveste nekaj več o teh kamnih?

»Opalov je res zelo veliko vrst. Naj-dražji je tako imenovani črni opal in kristalni opal. Pri črnem opalu je osnovna baza črna podlaga. Seveda pa je težko na kratko opisati, kateri posamezni kos je dražji. Prodaja pa se opale na karate. Karat je vreden tudi po 2 do 3 tisoč dolarjev.«

– Še o sreči mi kaj povejte. Ali ni sreča, če najdeš dragocen opal, vreden – recimo – tisoč dolarjev?

»Najbrž je to tudi sreča. Srečal sem veliko naših ljudi, ki so imeli izredno srečo pri iskanju opalov, vem pa tudi, da so kmalu pognali ves denar. Iskanje opalov pa pomeni predvsem trdo delo v izredno težkih življenjskih pogojih. Koplješ do trideset metrov pod zemljo, velika vročina, vode po navadi ni v bližini. Neverjetno je, kaj vse je pripravljen človek žrtvovati za to tako imenovano srečo. Iskanje opalov pa je tudi upanje, strast, želja, da bi nenadoma obogatel. Zase lahko rečem, da si tega niti želel nisem...«

Darko Vukšinič je zadržan a prijeten sobesednik in z družino reden obiskovalec prijetnega Slovenskega doma v Adelaidi. Hčerka, rojena v Avstraliji, govori tekoče slovensko – in kako tudi ne: njena mama oziroma Darkova žena je tudi učiteljica v društveni slovenski šoli.

Jože Prešeren

ŠVICA

12. slovenski veleslalom

Toplo vreme, ki je januarja letos preplavilo vse alpske dežele, je zagrozilo tudi očaku veleslalomov, 12. slovenskem veleslalomu SPD Triglava v Švici. Sredi meseca je bil odpovedan Münchenski veleslalom in z njim prvo tekmovalce za JU-SKI, vreme pa tudi potem ni kazalo najbolje. Ko je stanje izgledalo že skorajda brezupno, pa se je nebo nenadoma stemnilo in sredi zadnjega tedna je deželno pobelil sneg. Münchenski veleslalom je bil prestavljen na februar, tekmovalce 12. slovenskega veleslaloma, prijavi se jih je rekordno število 270, pa je v nedeljo 23. januarja čakal Unteriberg v svečanem oblačilu. Smučičša Hochgütscha so se kopala v soncu, pa tudi sneg je bil odličen.

Organizatorji so bili v Unteribergu že v soboto, priprave so tekle s polno paro, sodelovanje članov Triglava in strokovnih kadrov JU-SKI je rodilo sadove. Natančno ob določenem času je bilo vse nared in ob desetih se je tekmovalce pričelo.

Tekmovalce iz Švice, Avstrije in Zvezne republike Nemčije sta čakali dve progi, daljša, ki je merila 900 metrov s 35 vratci, na tej so tekmovali tudi za JU-SKI, ter krajša z le 30 vratci za ženske in otroke.

Razpoloženje je bilo odlično, čeprav je bila borba huda, saj je mnogo naših najmlajših medtem zraslo in vstopilo v višje kategorije, pridružili so se že novi tekmovalci, sodelovali pa so tudi učenci dopolnilnih šol. Za njih je bila to poslednja priložnost pred njihovim prvenstvom, ki je bilo napovedano za teden dni kasneje.

Tekmovalce je potekalo brez zastojev, bilo je vestno zasnovano in dobro izpeljano in zato se ni čuditi, da so bili udeleženci nadvse zadovoljni. K Triglavu v Unteriberg bo marsikdo še rad prišel, in na slovenskem veleslalomu bodo tako kot letos še vnaprej radi pomagali tudi člani drugih slovenskih društev pa tudi Vihorja in HKZ. Domačin Konstantin Marty, ki je na lanskoletnem občnem zboru društva postal častni član Triglava, je dal tokrat na voljo svojo službene prostore. Med gosti je bil tudi jugoslovanski generalni konzul Gustav Kranjc, predstavnika Ljubljanske banke in pa Hilda Prosenik, predstavnica občinskega sindikalnega sveta občine Ljubljana – Center, s katero veže društvo dogovor o medsebojni pomoči in sodelovanju.

Zahvala gre Elanu, ki je tudi v Švici vse bolj popularen, za uspešno izvedbo tekmovalca pa vsem članom, ki so

v delu neumorno sodelovali in pa občinskemu sindikalnemu svetu, generalnemu konzulatu, ljubljanski banki, predsedništvu Jat in pa podjetju Wander AG Bern, ki je prispevalo ovomalino.

Tekmovalcev in zmagovalcev je bilo mnogo, o njih govori lista rezultatov, ki je odpotovala po vsej Evropi.

6. smučarsko prvenstvo jug. mladine

Število prijavljenih tekmovalcev za letošnje šesto smučarsko prvenstvo jugoslovanske mladine v Švici je bilo rekordno. Stopetdeset, zvečina učencev naših dopolnilnih šol, se je za tekmovalce prijavi že kar vnaprej. Tekmovalce je bilo 30. januarja 1983.

Na dan pred tekmovalcem pa se jim je nepričakovano pridružil še en tekmovalce, a ta je hotel tekmovalce z vsemi. Imenoval se je »slabo vreme«. In ni čakal nedelje, temveč je stopil v akcijo že kar v soboto. Zapihal je najprej s toplo sapo, pa je vzelo sneg v Unteribergu. Organizator se mu je zasmeljal v brk in hitro prestavil tekmovalce na malo višji Ibergereg, to pa je bilo preveč predrzno. Slabo vreme je tedaj zaigralo prav na vse registre. Meglo, veter, leden dež in sneg, vse to so v nedeljo zjutraj okusili JU-SKIjevi pripravljavci proge, odnehali pa niso. Tako je bilo ob pol osmi uri zjutraj vse nared, štartne liste, Elanove štartne številke, 27 vratc 800 metrov dolge proge in cilj, kjer sta v vetru plapolali dve plavobeli zastavi z napisom Lek. Kajti tovarna farmacevtskih izdelkov Lek Ljubljana je bila tudi tokrat pokrovitelj tekmovalca.

In ko je bila ura deset, se je zgodilo nekaj, česar si nihče še v sanjah ne bi upal misliti. Megle so se dvignile, in čeprav le za hip so se oblaki razgrnili. Le toliko, da je sonce obsijalo trenutek, ko je štarter dal znak »zdaj« in je prvi tekmovalce švignil na progo. Vendar ni nič skalilo razpoloženja. Tudi tokrat so se najmlajši vedli športno in disciplinirano.

Ob treh popoldne je bila razglasitev rezultatov, oder je stal pred koč vlecnic in v Unteribergu, tam, kjer po zaslugi domačina Konstatina Martyja naši ljudje že vrsto let uživajo posebne popuste na dnevnih kartah.

Tako so člani slovenskih društev v Švici, ter HKZ in Vihorja, vsi združeni v JU-SKI, uspeli premostiti vse ovire in tudi šesto mladinsko smučarsko prvenstvo je bilo kronano z uspehom, s svojim obiskom pa ga je počastil tudi generalni konzul Gustav Kranjc.

Breda Stepič-Cechich

Od bosonovega fantiča do velikega umetnika

Miha Maleš je častitljivo ime slovenskega slikarstva, zlasti grafike, saj velja za enega od pobudnikov sodobnega slovenskega grafičnega izraza. Januarja je praznoval osemdesetletnico in ob tej priložnosti sta bili v Ljubljani dve njegovi razstavi, v rojstnem Kamniku pa je že nekaj let stalna galerija njegovih del. V ta namen so Kamničani preuredili staro meščansko hišo sredi mesta na Titovem trgu, da bi se oddolžili umetniku za podarjena dela (čez 2600 jih je) in hkrati obeležili 750-letnico Kamnika.

»Rojen sem bil na Jeranovem pri Kamniku, se pravi, da sem Kamničan. Zame je to bil vedno najlepši kraj na svetu. V njem sem se največ naučil in iz njega največ vnesel v svoje slikarstvo. Kdo drugi bi mi odstopil tako lepo lokacijo sredi mesta, če ne rodni kraj. Cenim vsa priznanja, ki sem jih kdajkoli dobil, vendar mi je to najdražje,« je ponosno govoril o galeriji. Sicer pa živi v Ljubljani v Vošnjakovi ulici, je rahlo bolan, vendar je še vedno dovolj čil za kratek pogovor.

Imajo ga za najbolj evropskega slovenskega slikarja, ker je veliko potoval, kot umetnik je bil odprt novim tokovom in nazorom, a z dušo se je vedno vračal v svoj rodni kraj, od koder ni odnesel le lepote pokrajine, marveč tudi mnoge legende in motive. Zanimivo je tudi to, da svojih vzorov ni videl le v velikih tujih imenih, kakršna so Picasso, Matisse, Chagal, marveč tudi v domačih impresionistih, zlasti pa je cenil Gasparija zaradi upodabljanja slovenskega človeka z njegovimi navadami in običaji.

Miha Maleš je človek s širokim obzorjem, ki je znal prisluhniti tako ritmu makedonskih narodnih noš kot utripu pariških klošarjev, arhitekturi slovenskih hiš kot oblikam in vzdušju velemestnih palač. Vse do nedavnega se je rad udeleževal slikarskih kolonij po vsej Jugoslaviji, a najljubša mu je bila kolonija v Počitlju, v prelepem hercegovskem mestecu z bogato zgodovino in razgibano arhitekturo. Kamorkoli je Miha Maleš potoval, povsod ga je spremljal svinčnik in čopič. Tako so v njegovi zbirki skice, risbe, olja in grafike iz domala vse Evrope.

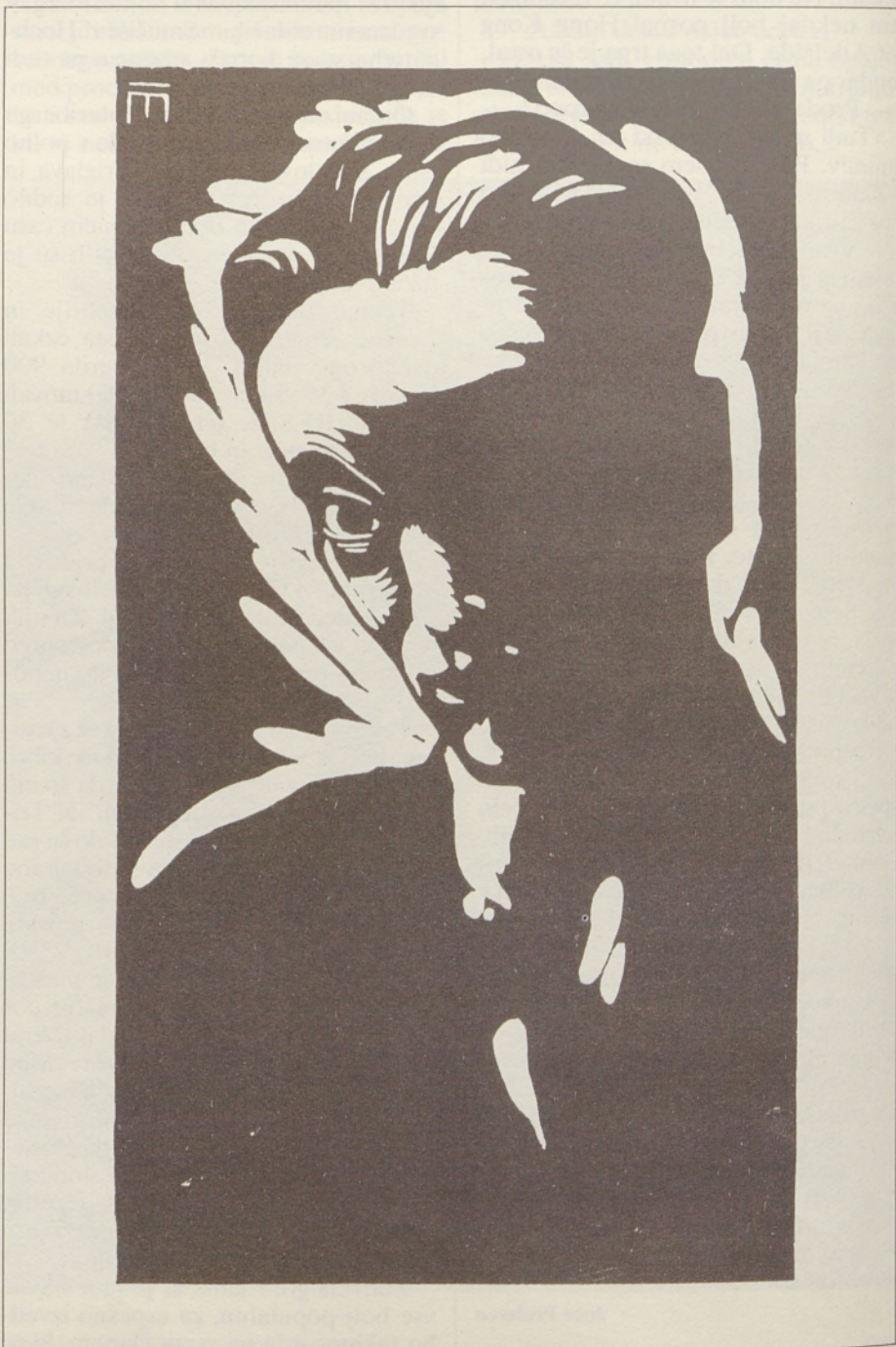
Njegovo življenje je bilo sila poldno, hkrati pa tudi trdo in bridko. Rodil se je sicer na Jeranovem, ki je veljalo za bogato posestvo z mlinom, a

ga je usoda kmalu pahnila v revščino. Z grenkobo se spominja svojega otroštva in rane mladosti, ko je moral komaj desetleten zdoma k stari materi v Godič, kajti domačija je z mlinom vred šla na boben. Očeta je pokopal alkohol, mater tuberkuloza in žalost.

Miha Maleš: Avtoportret, linorez, 1925

Ostalo je sedem sirot, ki so se razteplje na vse konce in kraje.

»Pognali so me kot psa, še obleko, ki sem jo imel na sebi, so mi prodali in me ovili v zasilne cape«, se je v mislih zavrtel za sedemdeset let nazaj in v njegovih očeh je bilo slutiti gnev in žalost. To ga je tako silovito zaznamovalo, da spominom na tista neizprosna leta bede ni bil kos ne čas ne uspehi.

Miha Maleš: *Kmet z ženo*, gravura, 1934

Otroška duša je pač papir, na katerega se da vse napisati, ničesar pa izbrisati.

Celo njegovo veselje do risanja – »venomer sem kaj čečkal«, je rekel – je bilo tistikrat predmet posmeha revnemu in bosonogemu fantu. A zlomiti ga ni moglo nobeno gorje. K sreči so

se našli tudi dobrotniki, ki so mu nekoliko ublažili bolečino.

»Volja me je vseskozi držala pokonci,« je kar bruhnilo iz njega, kakor da bi v sebi hotel potlačiti zlo usodo mladih dni.

In prav železna volja, ne nazadnje tudi nadarjenost in vera vase so ga gnali študirat, najprej umetno obrt v Ljubljano, nato na akademijo v Zagreb, nakar še na Dunaj in nazadnje na grafično specialko v Prago. Tu se je mladi slikar in grafik začel razcvetati

Miha Maleš: *Ljubimkanje*, perorisba, 1929

kot roža, ki jo dobro zalivaš. Utrl si je pot med znane umetnike tedanjega časa in ko se je vrnil v Ljubljano, se je vrgel na delo z vso ihto nakopičene energije in umetniške sle. Med drugim je upodobil slavne slovenske može od Trubarja, Prešerna do Župančiča, saj je sodeloval pri raznih časopisih kot ilustrator in opremljevalec, tudi sam se je lotil izdaje slovenske umetnostne revije, nazadnje pa je skupaj s prijateljem celo odprl Likovni salon.

Z iskrivimi očmi se rad spominja Ljubljane med obema vojnama: »Zame je bila tedanja Ljubljana lepša od današnje. Njeno dušo je predstavljal spomenik Prešerna, najljubše shajališče umetnikov pa je bila kavarna Prešeren za spomenikom kjer je zdaj centralna lekarna. Oh, kako škoda je, da te kavarnice ni več!« se je spominjal umetnik na tiste davno minule čase, ko naše prestolnice še niso dušili avtomobili in so ljudje, četudi mnogo revnejši, imeli več posluha drug za drugega.

Še dandanes si slikar rad privoščil kak sprehod po mestu skupaj z ženq Olgo ali sarn. Malce žal mu je, da njegovih treh vnukov ni v Ljubljani, ampak so v Celju in se jim tako ne more posvetiti.

Ob obisku se ni počutil najbolje; čopiči so bili suhi, paleta oprana, stajalo spravljenq. Čakal je na poletje, ko se bo tako kot že vrsto let umaknil v Radovljico in morda tako kot minulo poletje spet slikal priljubljeno pokrajino in šopke veselih barv.

Albina Podbevšek

Mize so pogrnjene

Pred nekaj leti v slovenskih restavracijah in gostilnah zlepa nisi dobil še tako preproste narodne jedi. Vsi, ki so kuhali in o kuhanju odločali, so hoteli biti čimbolj imenitni in so predvsem cvrli pariške in dunajske zrezke, ponujali razne bifteke in bržole, fileje in medaljone. Čim bolj je bilo ime jed zveneče (tournedos, chateaubriand, sauté de boeuf Stroganoff...), tem rajše so ga pripravljali in ponujali gostom. Ali obratno: niso se kaj prida zmenili za lačnega gosta. Ko ste vprašali natakarja, kaj imajo dobrega v loncih, vam je na hitro zdrdral: golaž, vampi, jetra, kranjska, hrenovka, morda še kokoš v juhi – in že je bilo konec kulinarične domišljije.

Potem pa so se polagoma začela »Kranjcem vremena jasnit«; pričeli smo odkrivati čar in vrednost starega pohištva, nekdanjih različnih uporabnih predmetov – likalnikov, možnarjev, lončene posode – in jedi. In polagoma pa vztrajno so se v jedilne liste posameznih gostiln in večjih restavracij pričeli vtihotapljati različni žganci, obare (piščančje in telečje), kisló zelje in repa, domače pečenke, krvaviče, pečenice, potice, krofi in štrukli. Danes bo redka gostilna na podeželju, ki vam ne bo ponudila vsaj dveh ali treh domačih jedi, mestne restavracije po Sloveniji pa so v svoje jedilne liste vključile kar pestro izbiro jedi nekdanjih Slovencev, a tudi jedi ostalih jugoslovanskih narodov.

Kot pravi pregovor, »vodijo vse poti v Rim«, in kot je že nekakšna nenapisana praksa, se tudi vi, naši izseljenci ob svojem obisku domovine, ustavite vsaj za kak dan v Ljubljani. Zato smo si rekli, da bi bilo prav, če bi v vašem imenu povprašali po največjih ljubljanskih hotelskih kuhinjah in restavracijah, kako je z njihovo ponudbo slovenskih narodnih jedi. Ali še vedno vladajo različni mednarodni zrezki, ali prevladujejo jedi s tujimi zvenceimi imeni, ali pa smo tistim starim, dobrim, preizkušenim in zdravim slovenskim jedem le na široko odprli vrata? Smo.

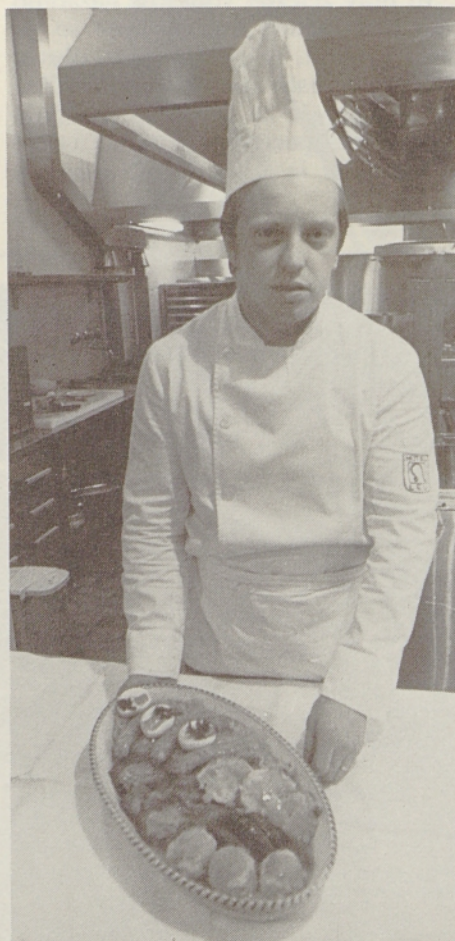
Zelje ne sme biti prekislo

V kuhinji velikega hotela Lev v Ljubljani vihti že štiri leta glavno kuhalnico komaj 26-letni JOŽE KOVAČ, doma iz Vira pri Domžalah. Petnajstleten je začel kuharsko vajeniško dobo, se ob delu na lastno pest pa za lasten denar šolal, končal gostinško in poslovodsko šolo, skratka ima

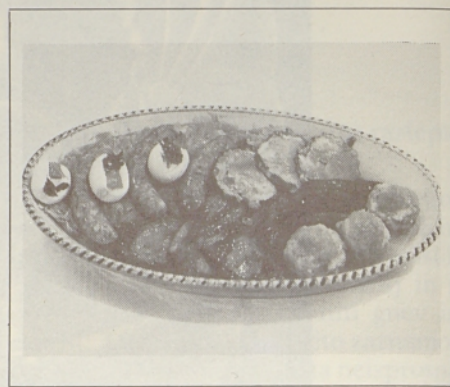
višjo šolsko izobrazbo, in »poveljuje« 28 uslužbencem v kuhinji, ki pripravi dnevno tudi do 300 kosil.

Redno hodi na tekmovanja v svoji stroki; z mednarodnega tradicionalnega gastronomskega tekmovanja v Celovcu (Gast 1981) je prinesel zlato medaljo za hladnotopli bife, z gostinskega zbora slovenskih kuharjev na Bledu pa doslej že dve srebrni in eno bronasto odličje. Znamenit je njegov vsakoletni silvestrski hladni bife, ki ga največkrat – za ilustracijo in občudovanje – posnamejo ljudje s slovenske televizije.

V pogovoru je razodel, da je njihov jedilni list z leti postal že malce zastarel, zato je v pripravi nov. Zanj je Jože Kovač pripravil 40 novih menujev pa 70 glavnih jedi, v veljavi pa bo že letošnje poletje. Razen narodnih jedi, ki jih imajo v tej hotelski kuhinji že zdaj na voljo, bodo novosti v prilogah, narodne jedi pa – seveda – ostanejo, saj je po njih veliko povpraševanje. Tu so goveja juha z domačimi rezanci,

Jože Kovač, šef kuhinje restavracije hotela Lev v Ljubljani

Kmečka pojedina iz kuhinje hotela Lev v Ljubljani: kisló zelje, kruhovi cmoki, pečenica, prekajeno meso, mrežna pečenka in kuhano jajce

kmečka pojedina, kranjska bržola, kraški pršut, srna na triglavski način z jurčki v divjačinski omaki pa bohinjski sir. In še to velja povedati, da vse slovenske narodne jedi strežejo pri Levu v posebnih lončenih posodah, tako da je jed dobra za želodec – in dvakrat lepa za oko.

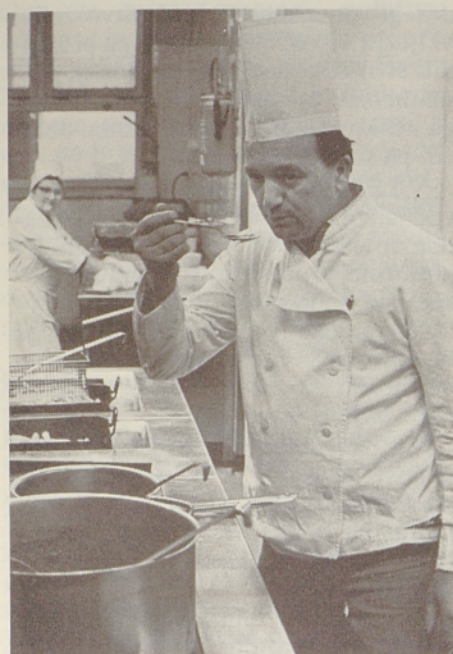
Za naše bralce je Levov šef kuhinje izbral – kmečko pojedino. Sestavljajo jo kruhovi cmoki s prepraženimi drobtinicami, pečenica, prekajeno kuhano meso, mrežna pečenka, kuhano jajce – pa kuhano kisló zelje. In prav zelje naj bo dobro skuhanó, sicer ne bo pravnjega okusa: prekislo ne sme biti, zato ga je včasih treba pred kuho oprati, poper v zrnu mu moramo dodati med kuho pa lovorov list, ko je že skuhanó, pa podmet in na kocke narezano prepraženo slanino in sesekljano čebulo.

Flancat je boljši s šodojem

Najvišjo belo čepico v kuhinji restavracij hotela Slon nosi že štiri leta JAKOB TONI. Poleg gostinske izobrazbe ima tudi diplomó za izučenega mesarja in ve se, da je to idealna kombinacija za vrhunskega kuharja. Bil je pred tem že izvrstni kuhar v nekaterih drugih ljubljanskih gostinskih obratih, ampak leta, ki jih preživlva v Slonu, so že zavoljo odlično pripravljenih narodnih jedi, ki jih ustvarja s svojo kuharsko ekipo vred, še posebej plodna.

Jakob sicer občasno tekmuje na različnih kuharskih tekmovanjih, tudi nekaj odličnih priznanj mu ni doslej ušlo, ampak on je vseeno nasprotnik takšnih tekmovanj; na nogometne tekme ga spominjajo, on pa ne mara hrupa okrog sebe in ne prilizovanja.

»Za mojo mizo naj pride gost, in če bo zadovoljen, naj mi to pove, to bo zame najlepše priznanje,« pravi.

Jakob Toni, šef kuhinje restavracij hotela Slon v Ljubljani

opremljeno. V njej in v klasični restavraciji strežejo v tej gostinski hiši pravzaprav kar največ narodnih jedi v Ljubljani, in bržkone tudi v Sloveniji. Na jedilnem listu je namreč kar 60 različnih slovenskih narodnih jedi, med njimi tudi drvarski lonec, belokranjski matevž, črna redkev s fižolom, planšarska plošča, rostbif po divjačinsko z rdečim zeljem pa brusnicami s Pokljuke...

Za Slon je tudi značilno, da ima vsak dan – na mizi in v svoji delikatesni trgovini – odličen ajdov kruh, pa ajdov kruh z orehi, koruzni kruh, kruh z makom...

Kislo zelje pa prijazni Jakob skuha čisto po svoje: kuhanemu doda sesekljana in prepražena česen in čebulo pa seveda ocvirke, moke pa nič, vranične žličnike rad daje v juho, domače rezance ustvarja kar s svojimi sodelavci in nič ne hodi ponje v trgovine, flancate, ki so tako in tako že krasni, včasih oblije tudi s šodojem, da so izdatnejši, koroškimi mavželjnom pa ojača okus s česnom in meto.

Ni ga čez unionsko obaro

TONČKA BRULEC, ki dela že 33 let v kuhinji unionskih gostinskih obratov (hotel Union, Holiday Inn, Tavčarjev in Smrekarjev hram), je pred štirimi leti postala namestnica šefa unionske kuhinje, lansko leto pa »glavna kuhinjska bela halja«.

Skromna je, tako skromna, da o njenih zaslugah niti nisva mogli kaj dosti razpravljati, ampak dokazila o njenem uspešnem vodstvu so znana. Telečja obara z ajdovimi žganci iz unionske kuhinje je znana po vsej Sloveniji, znani so unionski vampi, ki jih strežejo v vseh unionskih restavracijah, pa golaž, na jedilnem listu pa je še več slovenskih narodnih jedi: kmečka pojedina (domača šunka, pečenka, jajce, kislo zelje, kruhov cmok, slan krompir in kranjska klobasa), telečja krača, prekajena rebrca s fižolom, zelo veliko povpraševanja pa je po dušenem jelenu po lovsko s kruhovimi cmoki in brusnicami.

Za letošnje silvestrovanje so bili unionski gostje prijetno presenečeni: jedli so po jedilniku, ki je bil izbran in folklorno pobarvan, pa za nameček so dobili v dar še pristno oblikovan slovenski vrček s posvetilom. Vas zanima jedilnik? Pričel se je z domačo šunko s hrenom, suho slivo in orehovim jedrcem, nadaljeval z bogato obloženim mesnim epigramom (pljučni file, puran, gobice, zelenjava, riževi hrustavci), solato; unionsko torto, sladoledom s smetano in brusnicami pa zaključil s turško kavo in po polnoči z znamenito unionsko telečjo obaro.

Tako torej: vsi trije veliki kuharski mojstri iz ljubljanskih hotelskih

restavracij zagotavljajo, da so v svoje dosedanje – in nove – jedilne liste uvrstili kar največ tistih starodavnih

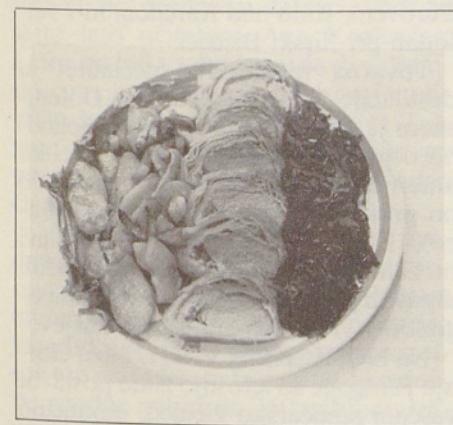
Tončka Brulec, šefica kuhinje restavracij hotela Union v Ljubljani

slovenskih jedi, po katerih je tudi največ razumljivega povpraševanja. Pričakujejo vas, naši izseljenci, rekli so nam, da ste iskreno dobrodošli pa da so mize pogrnjene in čakajo na vas...

Telečja obara z ajdovimi žganci, jed, ki je specialiteta kuhinje hotela Union v Ljubljani

Nič strahu pred zvočno imenovanimi zrezki in biftki, vi jih kar pogumno pobarajte po jedeh, ki ste si jih zapomnili iz mladosti ali iz pripovedovanja mam in starih mam. Dejali so, da so pripravljene, da vam bodo postregli.

Hotel Slon iz Ljubljane: šunka v testu, rdeče zelje in prepečen krompir

Velja povedati, da ima hotelsko podjetje Slon poleg svojega bistroja in klasične restavracije že dobrih 15 let slovensko narodno restavracijo v svoji kleti, izredno prijetno narodno

po sloveniji

Tovarna Emo iz **CELJA** je pripravila elaborat o posodobitvi in preusmeritvi oddelka, ki izdeluje posodo. Za uresničitev teh načrtov bodo preusmerili proizvodnjo lahke in pollahke posode v težko in poltežko kakovostno posodo, namenjeno izvozu. Ob tem, ko bodo zmanjšali število zaposlenih, bodo povečali produktivnost in obseg proizvodnje. Če bo šlo vse po načrtih, bo posodobitev opravljena do konca prihodnjega leta, ko bodo praznovali 90-letnico tovarne.

Letos bo dobilo telefonske priključke novih osemdeset kmetij v obmejnem hribovskem območju pri **DRAVOGRADU**. Pri gradnji telefonskega omrežja bodo sodelovali prebivalci, vojaki, mladina in poštarji. Telefoni bodo še letos zazvonili na domačijah na Viču, Goriškem vrhu, Kozjem vrhu, na Velki in v drugih zaselkih.

Na **GLOBOKEM** pri Brežicah bodo začeli zidati pitališče, v katerem bo prostor za 2650 glav goved. Glede na to, da dopitavanje traja pol leta, bodo na tej farmi dopitali 5300 glav goved letno. Na tej farmi bodo pitali živino predvsem za izvoz. Lani so izvozili za okrog 52 milijonov dolarjev mesa, in sicer največ v Italijo, Grčijo in arabske države.

Rudarji v **IDRIJI** so postrgali dimne napeljave rudniške topilnice in iz ostankov pridobili skoraj dve toni živega srebra. To ni malo, če upoštevamo, da mora Jugoslavija na leto uvozi-

ti 80 ton živega srebra. Dragoceni dve toni živega srebra so v Idriji pridobili s postopkom, ki so ga pred kratkim razvili v rudniških laboratorijih. Gre za zelo poenostavljen in učinkovit način čiščenja te kovine, za postopek, ki bo seveda uporaben tudi tedaj, ko bodo v Idriji oživili proizvodnjo živega srebra.

Prvo planinsko postojanko na **KAMNIŠKEM SEDLU**, ki se je prvotno imenovala Jermanova vrata, so postavili leta 1906. Zdaj raste v bližini nova sodobna planinska postojanka, v kateri bo lahko hkrati prenočilo 100 in več planincev. Namenu jo bodo izročili 23. julija letošnjega leta in tako počastili 90-letnico svojega uspešnega delovanja.

Center Emona-Jestvina na Markovcu v **KOPRU** prodaja cepljene sadike mandarinovcev, ki zdržijo na prostem tudi do temperature minus 12 stopinj Celzija. Na mraz odporno sadiko so vzgajili v dubrovniškem inštitutu. Vsaka sadika velja 370 dinarjev, po treh letih pa obrodi do 30 kilogramov mandarin na leto.

Marca je bil v **KOSTANJEVICI na Krki** praznik posavskih vin, ki ga je organiziralo kostanjeviško turistično društvo. Praznik so spremljale številne prireditve. V restavraciji pod Gorjanci so uredili razstavo in najboljšim vinogradnikom podelili diplome in priznanja, v Lamutovem salonu je bila razstava ročnih del kmečkih žena in čebe-

larskih pripomočkov, v osnovni šoli pa so imeli kulinarično razstavo.

Člani gasilskega društva v **LAKOVNICAH** so na tekmovanju v Ribnici dosegli prvo mesto. V društvo želijo vključiti še več članov, radi pa bi zgradili svoj novi dom, saj je sedanji premajhen. V ta namen že imajo zbrane veliko gradbenega materiala, določili pa so tudi že prostor.

V **LENDAVI** bodo v letošnjem letu vpeljali poskusno-proizvodnjo fasadne opeke, raziskovali glino in začeli s poskusno proizvodnjo keramike. Pospešeno bodo raziskovali tudi nahajališča gramozja in peska, INA-Nafta pa bo prevzela raziskovalno nalogo o možnostih koriščenja tople vode za ogrevanje in kmetijstvo.

V Rožni dolini v **LJUBLJANI** se bo v nove prostore študentskega doma kmalu lahko vselilo 286 študentov. V juniju pa bodo pričeli graditi še podaljšek doma, v katerem bo prostor za 210 študentov.

V tovarni Metalna v **MARIBORU** so izdelali prototip avtomobilskega dvigala LT 1030 s široko vozniško kabino, ki bo omogočala upravljalcu neprimerno ugodnejše vozne razmere. Spremeniti je bilo treba celoten prednji del šasije, motor z menjalnikom pa prestaviti za kabino. Zato je bilo treba spremeniti kardanske gredi za pogon koles, najtežja pa je bila konstrukcijska rešitev krmiljenja prednjih pogonskih koles.

Ciciban, tovarna obutve in otroških igrač v **MIRNU** pri Gorici, obhaja letos 35-letnico svojega delovanja. Temeljni tega podjetja so pravzaprav že stari, iz časa, ko je bila leta 1908 ustanovljena Čevljarska zadruga. Danes je v Cicibanu zaposlenih okrog 1300 delavcev, tovarniški oddelki pa so še v Cerovem, Kalu nad Kanalom in v Jelšanah pri Ilirski Bistrici.

Tovarna rastlinskih specialitet in destilacije Dana v **MIRNI na Dolenjskem** je podpisala dolgoročno pogodbo o poslovnem sodelovanju z veliko ameriško firmo Canada Dry, za katero bo proizvodnjo osnovne surovine (baze), ki jih potrebujejo pri izdelavi brezalkoholnih pijač v devetdesetih državah sveta. Zaenkrat so sklenili pogodbo v vrednosti 200.000 dolarjev.

Na **NORIČKEM VRHU** blizu Gornje Radgone so letošnjo zimo postavili vaščani smučarsko žičnico, montažno sicer, a kljub manjši zmožljivosti v veselje številnih smučarjev. Vlečnica bo delovala do konca letošnjega snega, ki se počasi poslavlja, naslednje leto pa bodo krajani Noričkega vrha postavili »ta pravo« vlečnico.

Študijska knjižnica v **NOVEM MESTU** je pripravila bogato razstavo del pesnika Valentina Vodnika, ki je bila posvečena 225-letnici njegovega rojstva. Razstavo je pripravil prof. Karel

Umrla je Lucija Kurinčič

Na svojem domu v Ljubljani je 17. februarja umrla Lucija Kurinčič, povratnica iz Argentine, žena znanega društvenega delavca in publicista Franca Kurinčiča. Rojena je bila leta 1899 v Idrijskem od Soči, od koder sta se z možem skupaj s številnimi drugimi vaščani pred vse hujšim fašističnim pritiskom umaknila na tuje – v Argentino. Po drugi svetovni vojni se je družina vrnila v porušeno, a svobodno domovino. Kljub nenehnemu trdemu delu in nesebični pomoči pri obnovi domovine sta oba zakonca ves čas ohranjala tudi veliko dobre volje in vedno imela tudi čas za to, da sta prisluhnila drugim ljudem. V okolici, kjer družina stanuje dolga leta, je bila tudi pokojna Lucija izredno priljubljena. Sosedje in znanci so jo zato v velikem številu pospremili na zadnji poti na ljubljanskih Žalah-Navju. Pogrebu je prisostvovalo tudi več predstavnikov Slovenske izseljenske matice.

Za pokojno Lucijo Kurinčič žalujejo mož Franc, hčerka Zora in drugi sorodniki v Ljubljani, na Idrijskem, v Italiji in Argentini.

Bačar, o pesniku pa je spregovoril prof. dr. Jože Koruza.

V Novolesu v **NOVEM MESTU** so odprli prvo fazo razvojnega centra. Gre za novi program pohištva »skant«, ki je vzbudil nemalo pozornosti, oblikoval pa ga je Adi Bevc. Program zelo modernega in funkcionalnega pohištva se ponaša zlasti s tem, da je v njem pretežno pravi les in ne iverica. Kemiki iz Novolesa pripravljajo tudi nov program kopalniške opreme iz novih materialov, ki so novost tudi na tujem trgu, v modelarski delavnici pa pripravljajo programe izdelkov po željah tujih kupcev.

Krajani **PINC** in **PETIŠOVSKÉ** v Pomurju si prizadevajo, da bi cesto med obema krajema, ki pelje skozi Benico, asfaltirali. Zdaj je namreč makadamska in so z njo težave spomladi in jeseni, ko deževje razmoči cestišče. Uporabniki ceste – vozniki tovornjakov, ki iz bližnje gramoznice vozijo gramoz, delavci Gozdnega gospodarstva in Pomurke ter predstavniki krajevne skupnosti se že dogovarjajo za asfaltiranje, ki ga bodo opravili v poletnih mesecih.

Z obsežnim izboljšanjem skoraj 40 tisoč hektarov zemljišč bodo v **PO-MURJU** in **OBDRAVJU** povečali polja do leta 2000 za 34.530 hektarov. Do konca stoletja bodo podravski in pomurski kmetje najbolj razvijali poljedelstvo in živinorejo. Leta 2000 bi morali pridelati že 395 tisoč ton sladkorne pese in 103 tisoč ton krušnega žita. Pri živinoreji bodo namenjali več pozornosti prašičereji.

V nedavno prenovljenem kulturnem domu v **PREČNI na Dolenskem** tamkajšnje kulturno društvo uspešno nadaljuje bogato kulturno preteklost tega kraja. Dramsko skupino, ki jo sestavljajo predvsem delavci, vodi že šesto leto učiteljica Ana Kozlevčar. Letos sta bili v tem domu že dve dramski premieri: domače društvo je zai-gralo komedijo Toneta Partljiča Tolmun in kamen, igralci iz Straže pa komedijo Branislava Nušića Navaden človek.

V **RIMSKIH TOPLICAH** so v izredno kratkem času postavili farmo kuncev za razplod in pitanje. V petletnem intenzivnem programu nameravajo vzrediti 500 tisoč kuncev oziroma tisoč ton mesa letno. Investitor te naložbe, vredne milijardo 750 milijonov dinarjev, je Merx, Kmetijska zadruga Laško.

V tovarni dušika v **RUŠAH** so začeli poskusno delati novo feroleguro (zlitino z železom) – kalcijev silicij. Menijo, da bo poskusna proizvodnja trajala več mesecev. Kalcijev silicij uporabljajo predvsem v livarnah za izboljšanje lastnosti litoželeznih izdelkov, v železarnah za odvzemanje kisika iz kemične spojine in žvepla iz je-

kla. Letos nameravajo izdelati 3000 ton kalcijevega silicija, ki ga samo tovarna dušika v Rušah za svoje letno proizvodnjo potrebuje okrog 100 ton.

V **SEVNICI** je že pred petimi leti nastal karate klub, ki ga uspešno vodi in trenira igravec Jani Krivec iz Zidanega mosta. Člani kluba so doslej že večkrat tekmovali po Sloveniji. Zaenkrat šteje klub 34 članov, dobra polovica je med njimi osnovnošolcev, a bodo vpisovali še nove člane.

V **SPODNJIH IVANJCIH** v radgonski občini bodo letos pričeli graditi novo pošto. Dosedanje poštno poslopje je namreč premajhno z ozirom na razvoj telefonije v tem kraju. Pri gradnji novega poštnega poslopja bodo sodelovali vaščani s prostovoljnim delom.

V radioklubu v **STARŠAH** pri Ptujju deluje 35 članov. Večina med njimi je osnovnošolcev, ki so se v zadnjih letih naučili ravnati z radijsko postajo. V klubu je vedno živahno, med šolskimi počitnicami so člani postavili nove antene, zdaj pa se pridno pripravljajo na tekmovanje z drugimi klubi.

V **STREHOVCIH** pri Dobrovniku je zaživel pevski zbor domačega kulturnega društva, za nastop pa se pripravljajo tudi recitatorji. Vaščani žele ohraniti lepe narodne običaje, zato se zbirajo ob dolgih zimskih večerih pri kmečkih toplih pečeh in tradicionalnih kmečkih opravilih. Pri kulturnem delu, v katerega se vključujejo predvsem starejši, saj mladi odhajajo v mesta, pomagata prosvetni delavki z osnovne šole v Dobrovniku.

V **ŠKOFJI LOKI** se že tri leta načrtno ukvarjajo s prenovo starega mestnega jedra, ki je eden najlepših in najbolj ohranjenih arhitektonskih in kulturnozgodovinskih spomenikov na Slovenskem. Prizadevajo si, da bi to kulturno dediščino ohranili zanamcem, hkrati pa jo obogatili in poživili, da bi ne bila mrtev spomenik.

NA **TRATI** v Škofji Loki so se lotili povečanja železniške postaje, ki je postala preskromna za močno razvito škofjeloško industrijo. Lani so, na primer, dnevno naložili 7500 vagonov s 65.000 tonami blaga, sprejeli pa 6000 vagonov s 150.000 tonami repromateriala. V razvojnem načrtu je tudi predstavitev perona za potnike in gradnja podhoda.

V **ZALOGU** bodo konec junija bogatejši za nov, pomemben objekt: čez Ljubljano bo zgrajen nov betonski most, ki bo velika pridobitev za krajevne Zaloga, Podgrada in drugih krajev na desnem bregu Ljubljane in Save.

osebnosti

Prešernovi nagrajenci za leto 1982 so Mira Mihelič, Primož Ramovš in Slavko Tihec.

Pisateljica **MIRA MIHELIC** je s svojimi izvirnimi romani, mladinskimi povestmi in dramami ter številnimi prevodi tujih literarnih del vsa povojna leta močno navzoča v slovenskem literarnem in kulturnem prostoru. V svojih dramah je po vojni živo zadela naš zgodovinski utrip, v številnih romanih pa je upodabljala predvsem meščansko plat slovenskega naroda. Miheličeva je v njih izrisala usode ljudi, ki so se razvili iz podeželanov v meščane in skušali ujeti gospodarske in zgodovinske tokove v vseh burnih letih od konca preteklega stoletja do današnjih dni. Miheličeva je tudi predstavica v mednarodni organizaciji pisateljev – PEN. Prešernovo nagrado za leto 1982 je prejela za svoje življenjsko delo.

Skladatelj **PRIMOŽ RAMOVŠ** je prejel Prešernovo nagrado 1982 za svoje življenjsko delo. V več kot štiridesetih letih svojega snovanja je komponiral čez dvesto simfoničnih, koncertantnih, komornih in solističnih skladb. Med njimi so zlasti znamenite Simfonietta, Simfonija 68, Musiques funèbre sin Triplum za pihala, trobila in tolkala. Primož Ramovš predstavlja osrednjo osebnost starejše slovenske skladateljske generacije. Izjemno je prispeval v sodobno slovensko in tudi jugoslovansko glasbo, umetniška vrednost njegovih del pa pomembno odmeva tudi zunaj našega glasbenega prostora.

Akademski kipar **SLAVKO TIHEC** je prejel Prešernovo nagrado 1982 za kvalitetne inovacije v kiparstvu in posebej za ustvarjalno nove rešitve spomenikov NOB. Svoj prvi ustvarjalni vrh je dosegel leta 1959 s figuralnim spomenikom padlemu pohorskem bataljonu, s katerim se je uvrstil med vodilne predstavnike sodobnega slovenskega kiparstva. Njegov nemirni raziskovalni duh pa je vsa leta doslej iskal nove oblike za doživljanje prostora in gibanja. Znamenit je njegov spomenik revolucije v Mariboru, osnutek za spomenik na Kozari in za Donjo Gradino. Ogromno je razstavljal doma in po svetu, tudi na slavnem bienalu v Benetkah. Domača in tuja kritika mu je priznala ustvarjalno sodelovanje v nastajanju sodobnega kiperskega izraza, visoko likovno kakovost kipa, ki plemeniti izbrano okolje in dosega tudi močno čustveno odmevnost. Slavko Tihec pa je poleg svojega ustvarjalnega dela tudi že dvajset let predavatelj na likovni akademiji v Ljubljani.

turistični vodnik

Nov prospekt slovenske obale

Obalno kraška turistična poslovna skupnost iz Portoroža je poskrbela za izdajo novega prospekta o turističnih krajih na slovenski obali. Velikost publikacije je 21 cm krat 18 cm.

V njej so zapovrstjo nanizane barvne fotografije Portoroža, Lipice, Koprca, Izole in Pirana. Besedila, ki je v slovenščini, italijanščini, angleščini in nemščini, je zelo malo, saj slike same pričajo o naravnih in kulturnih vrednotah ter možnostih v slovenskih obmorskih krajih. Navedene so tudi turistične agencije s telefonskimi številkami, na zadnji strani pa še naslovi, kjer je moč dobiti informacije.

Prospekt, ki je izredno ličen, je izšel v 100 tisoč izvodih. Naročite ga lahko

Naslovna stran novega prospekta slovenske obale in njenih mest

portorož
lipica
koper
izola
piran

na naslovu: Obalno kraška turistična poslovna skupnost, 66320 Portorož, Senčna pot 10, na voljo pa ga imajo tudi vse slovenske turistične agencije.

Nov prospekt Kranjske gore

Izšel je tudi nov prospekt Kranjske gore z okolico. Besedilo o turističnih krajih v Gornjesavski dolini, napisano v slovenščini, angleščini, nemščini in italijanščini, je ilustrirano z barvnimi fotografijami, na sredinskih straneh prospekta pa je tudi barvna skica smučišč med Gozdom Martuljkom in Ra-tečami.

Velikost prospekta je 21 cm krat 20,5 centimetra, obsega pa 12 strani. Izšel je v 100 tisoč izvodih. Na voljo je pri Turističnemu društvu Kranjska gora, 64280 Kranjska gora, tel. 064 88-768, ki je založnik prospekta, oblikovali pa so ga na propagandnem oddelku Kompas.

Jezerska planinska pot

Planinsko društvo Jezersko je v počastitev 80-letnice Češke kočice na Spodnjih Ravneh izdalo in založilo dnevnik z naslovom Jezerske planinske poti. To je pot, ki so jo odprli že leta 1961 pod geslom »spoznaj gore svojega kraja«. Takrat so izdali samo seznam koč in vrhov, ki jih je dobro obiskati.

Skupaj je v seznamu pet koč in enajst vrhov. Izhodišče za izlete je Jezersko, vas ob vznožju Kamniških Alp in Karavank. O njem spregovori besedilo na prvih nekaj straneh. Nato so opisani dostopi do posameznih kontrolnih točk. Karta vrhov okoli Jezerskega je vložena na sredini dnevnika, žige pa zbira planinec v drugo polovico knjižice. Na koncu se seznanijo z nekaterimi pojmi iz varstva narave in z navodili, kako naj ravna pri nesreči v gorah. Pohodnik dobi za prehojeno pot diplomu planinskega društva Jezersko.

Dnevnik Jezerske planinske poti je na voljo po ceni 50,00 dinarjev pri Planinskem društvu Ljubljana-Matica, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 17, na Planinski zvezi Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova 9 in na nekaterih drugih planinskih društvih.

Nova poslovalnica Kompas v Krškem

V krškem nakupovalnem centru Merkator na Gubčevi ulici so 1. februarja tega leta odprli poslovalnico Kompas. Zaposleni v njej prodajajo domače letalske vozovnice in organizirajo izlete po domovini. Imajo tudi stalno službo rent-a-car; izposojajo

osebna in tovorna vozila, s šoferjem ali brez njega, in organizirajo prevoze na letališče (cargo prevozi).

Poslovalnica je odprta od ponedeljka do petka od 8. do 15. ure, ob sobotah pa od 8. do 12. ure.

Gozd med gozdovi

Vas se imenuje Gozd. Najbrž zato, ker je skrita sredi gozdov nad gorenjsko ravnino. Tam nad Golnikom in nad Križami, nad staro cesto, ki teče iz Kranja proti Tržiču. Gozd je lepa in majhna vas na nadmorski višini 882 metrov.

Cerkvica v vasici je gotska in po svoje kar znamenita, saj je bila zgrajena pred 529 leti.

Najlepši je pogled na vas iz okolice, ki je prijetna, vsa zelena in vedno, tudi sredi poletja ob najhujši pripeki, prežeta s svežino. Kogar mikajo višine, se lahko iz Gozda skozi gozdove napoti navkreber na Kriško goro. Toda to je izlet za dobra kolena...

Če se nam ne zdi z avtom peljati do Gozda, se lahko odpravimo peš: iz Križe je uro hoda. Skozi Križe pa vozi veliko avtobusov med Kranjem in Tržičem. Sestopimo lahko na drugo stran, po gmajnah in stezah nizzdol do Golnika, kjer tudi ne bo težko ujeti avtobus in se odpeljati z njim proti Kranju in Ljubljani.

Prireditve po Sloveniji

1. maja bo v **CERKNICI** prvomajska veslaška regata za prvenstvo SR Slovenije, istega dne v **ČRNOMLJU** mednarodni troboj v motokrosu Alpe-Adria, v **PORTOROŽU** pa sejem cvetja. 7. maja se v **TRŽIČU** odpre mednarodna razstava mineralov in fosilov, 14. in 15. maja bo v **MARIBORU** razstava cvetja, opreme in zaščitnih sredstev za vrtnarstvo ter otvoritev razstave Frana Miklošiča. Na **BLEDU** bodo s 15. majem pričeli s promena-dnimi koncerti, ki bodo ob torkih in sobotah, na **PLANINI** pod Golico bo 15. maja izvolitev miss narcis, v **VERŽEJU** istega dne osrednja prireditve meseca narcis, na **BLEDU** prav tako 15. maja tekmovanje barmanov, v **PORTOROŽU** pa 18. maja veliki mednarodni bridge turnir. 21. maja bo v **IZOLI** 10. praznik pomladi, istega dne bodo imeli v **PTUJU** na letni terasi Grajske restavracije veseloigro s plesom, 23. maja se bo v **PORTOROŽU** začel mednarodni televizijski festival, 25. maja bo v **LJUBLJANI** kres na Ljubljani, 29. maja na **PODLEHNiku** srečanje folklornih skupin občine Ptuj, istega dne pa na **Slajki pri HOTAVLJAH** 13. dan šmarnic, ki je hkrati srečanje planinskih in turističnih delavcev.

Naravni most na Mežakli

naravni zakladi slovenije

Triglavski narodni park obsega skoraj celotne Julijske Alpe v Sloveniji in je s površino 80.000 hektarjev največji jugoslovanski narodni park. Poleg težnj po ohranitvi naravnih vrednot so na tako velikem prostoru prisotni tudi kmetijski, gozdarski, turistični in podobni interesi. Zato je določanje meje parka vse prej kot preprosto! Najprej zberemo v opredeljenem delovnem območju podatke o vseh naravnih znamenitostih, bodisi da so to posamezni objekti kot jame, slapovi ali soteske, oziroma območja kot barja, pragozdni ostanki in podobno. Nato skušamo povezati znamenitosti v čim bolj naravno zaokroženo celoto – narodni park. Tako izoblikovan predlog pretehtavajo nato še vsi drugi uporabniki prostora, na podlagi utemeljenih pripomb se spreminja tudi prvotno določena meja. Zaradi lažjega izvajanja zakonskih predpisov je zaželeno, da poteka meja po katastrskih mejah, zato se lahko obseg narodnega parka v končni obliki bistveno razlikuje od prvotnega strokovnega predloga. To je tudi odgovor na vprašanje, zakaj je po razglasitvi Triglavskega narodnega parka (1981) ostala zunaj zavarovanega območja cela kopica naravnih znamenitosti. Eden od »mejnikov« narodnega parka, ki v neposredni bližini meje opozarja na vrednote našega največjega zavarovanega območja, je tudi naravni most na Mežakli.

Načeloma nastajajo naravna okna in mostovi na podoben način: manj odporna kamnina hitreje prepereva, razpadlo kamenje pa se zaradi sile teže in izpiranja sproti odvali, dokler v stranskem grebenu, robu planote ali jamskem vhodu ne nastaneta lok oziroma obok in odprtina.

Most, ki ga bomo tokrat predstavili, je na severnem robu Mežakle, planotastem hribu med dolino Save in Radovne. Dostop je možen z obeh dolin, pomembno je, da dosežemo pretvornik, do katerega vodi tudi označena planinska pot. Nato se napotimo proti vzhodu po prijetni stezi speljani po robu Mežakle. Od časa do časa se odpre razgled na Karavanke, globoko pod nami pa se v rdečkastem dimu dušijo Jesenice. Zaradi razgibane, a prav nič naporne grebenske poti, nam zelo hitro mine tistih petnajst minut,

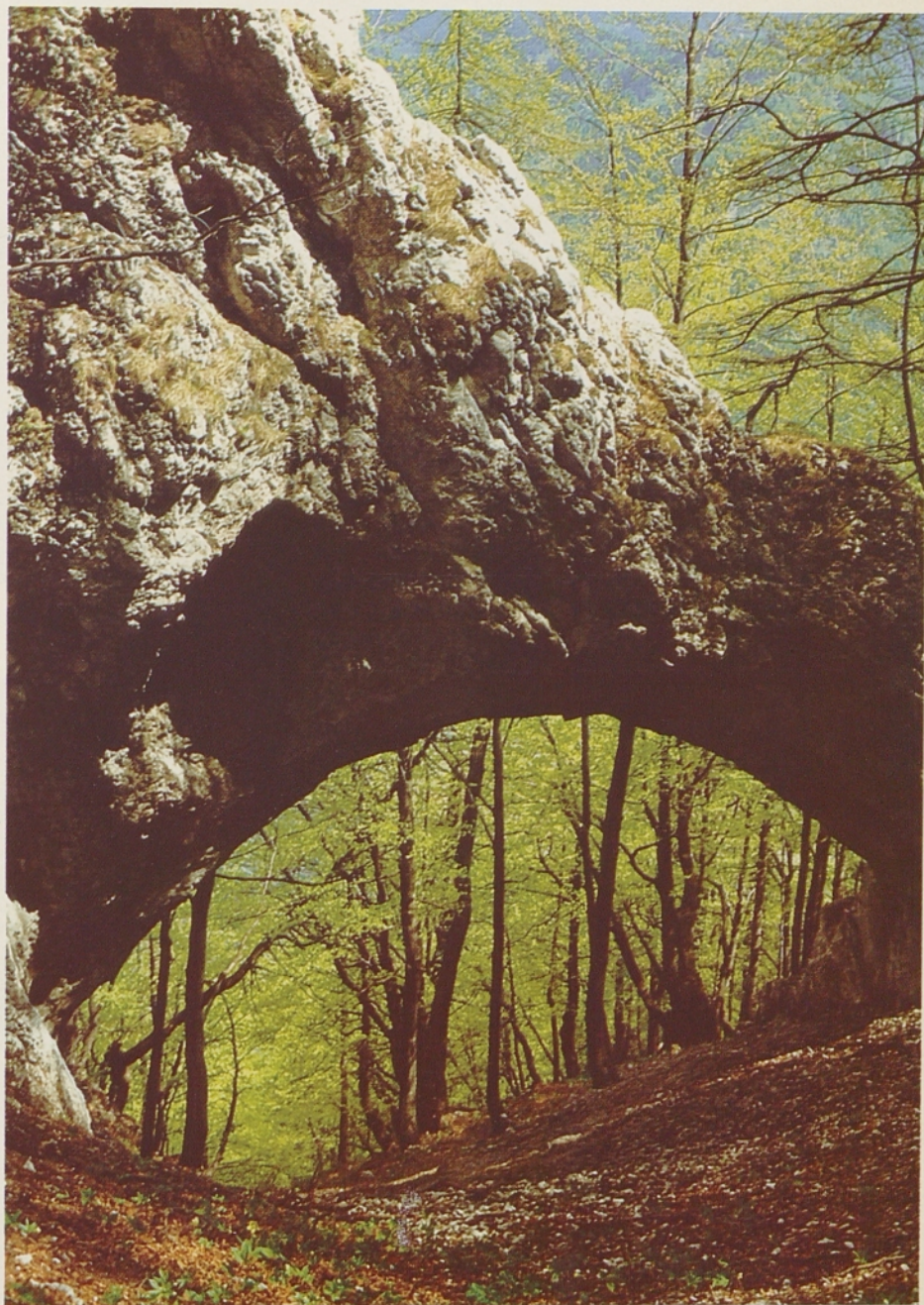
ki jih potrebujemo, da s steze na levi strani zagledamo mogočen lok naravnega mostu. Leva stran oboka široko prehaja v stranski greben, medtem ko proti desni slikovit lok premosti strmo grapo. Ocenjena dolžina mostu je 15 metrov, tri metre širok lok pa se povzpne do osem metrov visoko.

Najprimernejši čas za obisk je pozna pomlad, saj v tej višini olista bukev

šele v začetku junija, hkrati pa bodo naš sprehod obogatili še znanilci gorske pomladi kot so avrikelj, Wulfenov jeglič in resje. Spet drugačno pa bo jesensko doživetje, ko listje ne zakriva več tega zanimivega naravnega pojava.

Naravnih oken in mostov poznamo v Sloveniji že kar precej: samo v Triglavskem narodnem parku jih je več kot ducat, za območje republike pa se je dosedaj nabralo že čez 80 podatkov! Zaradi zanimive izrazite oblike, mogočnosti, slikovitosti in primerne dostopa je naravni most na Mežakli gotovo premalo obiskana naravna znamenitost.

Peter Skoberne

Srednja vas v Bohinju

Hudičev most na Mostnici v Bohinju

Solčava

slovenija
v
mojem
objektivu

Rodna gruda

Slovenija

english section

Letters to the Editor

Dear Editor:

We just held our Third Annual Slovenian Bake-Off Contest and Fifth United Slovenian Society Brass Band Concert, January 23rd, 1983. We originally started our Slovenian Bake-Off contest to raise monies for our U.S.S. Brass Band to go to Yugoslavia a few years ago. It was such a success that we have had one ever since.

Our judges this year were of the highest caliber, Sister Mary George, Home Economist, Villa Angela Academy, Madeline Debevec, Women's Editor, American Home Publishing Company and Ruth Goglin, Representative, East Ohio Gas Company. There were over 75 entrants this year who submitted their baked products for judging. The judges did a fantastic job as did my co-chairperson Jean Krizman, Nancy Walden and Sally Furlich.

In conjunction with our bake-off contest and brass band concert we also held our Bake Sale. The bake sale was a tremendous success thanks to all the bakers who donated the pastries and to the diligent work of our chairperson Mary Blatnik and co-chairpersons Jo Trunk and Ann Tercek.

Our kitchen chairperson Mary Dolzak did a terrific job in organizing her kitchen. Not only did Mary and her crew make the roastbeef and klobase but she also made the krofe that day for us to sell. With the sweet smell of krofe frying it was hard for the people to resist buying them. The krofe were delicious.

Adolph Rupe was in charge of the cheer. Both the men and women were satisfied with the food and refreshments.

There were over 200 people who attended the Bake-Off contest and Bake Sale. The U. S. S. Brass Band

The "potica's" samples — judges: Sister Mary George, Madeleine Debevec, and Ruth Goglin; on the right side Jennie Gorjanc — co-ordinator and Jean Krizman — co-chairman of the U. S. S. Bake-off contest

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešeren (Editor-in-Chief) and Jagoda Vigele

English translation: Milena Milojevič-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8 and 9 are published together as a double issue.

Yearly subscription for overseas countries is 11.—U.S., 13.—Canadian or 10.—Australian dollars. Payment can be made direct to our Account. No. 50100-620-010-32002-2818/5 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

The United Slovenian Society Brass Band with it's director Norman Novak Jan. 23rd 1983

played to a capacity crowd at the Recher Society Home Hall in Euclid, Ohio. Along with the concert the U. S. S. Proclamation of Recognition Committee presented plaques to two prominent Slovenian women who are active in the Slovenian community Milly Bradac and Jennie Gorjanc. The activities of both these women go back some 30 odd years. They are active members of various Slovenian organizations including the United Slovenian Society.

Our President John Pestotnik thanked everyone who attended the contest, bake sale and concert. Without the cooperation of all our members and friends it would not have been the success that it was.

I am sending you some photos and a list of the winners of the Bake-Off Contest and Concert. We hope you can use some of them along with the news of our January 23rd functions in the Rodna Gruda. We enjoy reading the Rodna Gruda.

Sincerely,

Jennie Gorjanc,
U. S. S. 1st V. President

Dear Sirs:

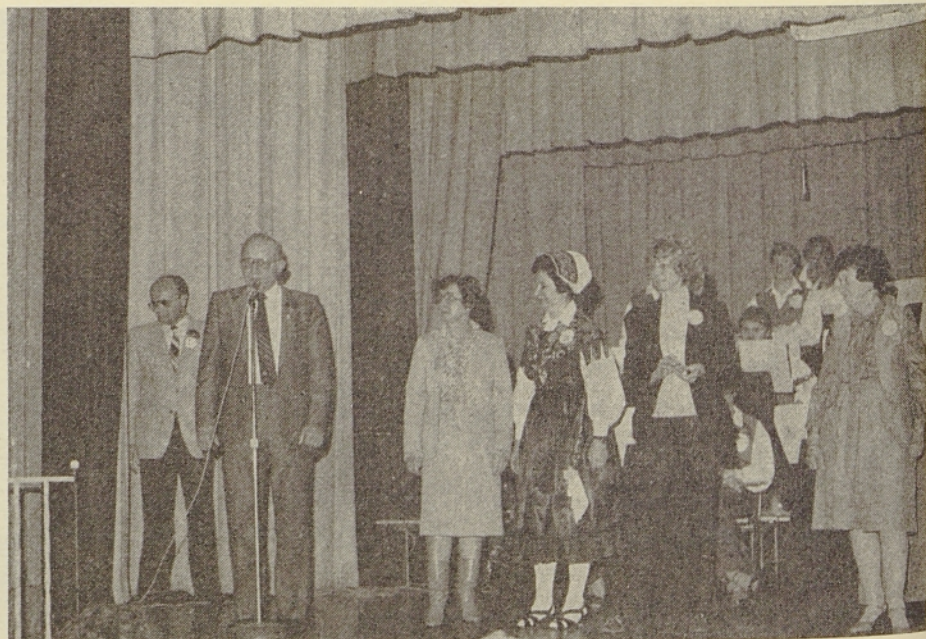
Please renew my subscription to Rodna Gruda for another year. I enjoy each copy of this magazine as it arrives. The Slovenian reading is a bit difficult for me, however I enjoy the beautiful pictures of my parents' homeland.

Josephine Wegner, Estes Park,
Colorado, U. S. A.

Polka Cruise sails February 26 with over 500 aboard

The "All Star Polka Extravaganza at Sea" slated for February 26 through March 5 is undoubtedly the largest such group movement ever. Kollander World Travel, based at 971 E. 185th Street in Cleveland is happy to announce that 511 polka fans from across the country and Canada will be aboard S. S. "VERACRUZ" including 17 of North America's top polka celebrities and their accompanying musicians.

Fifth Annual United Slovenian Band Concert, January 23rd 1983 — on stage left to right: Tony Petkovsek — Band Chairman, John Pestotnik — president, Mary Blatnik — third vice-president, Jennie Gorjanc — first vice-president, Nancy Walden — rec. secretary, and Millie Ringenbach — treasurer.

Departing and returning to Tampa, Florida, the excursion will visit Cancun and Cozumel in Mexico and Key West in Florida and feature daily polka jam sessions, dance parties, and a Polka Mass conducted by the Rev. John Vovko of Cleveland.

The list of polka entertainers aboard reads like a who's who of "polka greats" including: Joey Miskulin and Lou Trebar of Cleveland; Hank Thunander of Minnesota; Jo Fedorchak of Youngstown; the Klancnik Brothers Orchestra of Michigan; Ron Luznar of Florida; Al Battistelli of Lorain; Roger Bright's Band of Wisconsin; Rodney Yemc of Pennsylvania; Roman Possedi of Chicago; Jimmy Soldridge of Pennsylvania; Don Gralak, Concertina artist of Milwaukee; Walter Ostanek, Canada's Polka King; and America's Polka King, Frankie Yankovic. Disc Jockeys and tour promoters Frank Kalik of Pittsburgh and Tony Petkovsek (Kollander Travel Vice President) will also be on hand.

Television cameras and tape recorders will bring highlights for special TV and radio programs to be aired in both America and Canada following this historic cruise.

Sold out 3 months prior to departure, this unique promotion will spotlight the 60th anniversary of America's Polka Tour Originators and Headquarters, Kollander World Travel.

An All Star Polka Tour to Hawaii is also slated for the first week in November of this year.

Tony Petkovšek

A Helping Hand

For two years Tončka Pogačnik made her way up these mountain roads by bicycle, for the next thirteen by motor scooter, and for the last eight years by car. Then and now, when snow, ice or mud hinder her, she goes by foot. She's a "terenska babica", a country midwife, and one way or another she manages her house calls to some 80 new mothers each year.

In Slovenia every new mother and her newborn child are entitled by law to six home visits by a trained midwife in the first month of the child's life. The first visit is on the day following mother and child's return home from the hospital.

On the ride up the mountain, Tončka told me that today we'd see a young woman and her four-day-old baby. The household was joyous because their's was a large farm, and they felt lucky to have a new grandson who could, one day, help to operate the farm. But today he just refused to nurse, in spite of his hunger, so she immediately set to her task of helping and advising the mother. In addition to any special questions or problems, the "babica" bathes the infant, lotions him, cares for his navel, checks the mother's condition including taking her temperature, and checking her breasts and stitches. She will return the next day and the next to repeat these procedures, to inform and reassure the new mother, and to help solve any problems that may arise.

Mrs. Pogačnik's territory covers approximately 15 kilometres in each di-

To thee, Sweet, Happy Verba

To thee, sweet, happy Verba, all my
praise!

Dear corner of my fathers's home
and land.

Why did the thirst for knowledge e'er
demand

My going hence into life's tortuous
ways!

I should not, then, have found how
joy that sways

The mind becomes but poison in
man's hand;

Faith in myself all gone, I would not
stand

Here tossed by inner storms through
nights and days.

A helpmate and a love for me alone —
A dowry, priceless far above all

mark —
I should have won with her my heart
had known.

Then might have floated smoothly
my life's bark,

My house, my fertile fields, and all
my own

Protected by our patron, good
St. Mark.

France Prešeren: Sonnets of Unhappiness
— miniature edition

Translated by A. I. Lenarčič, W. K. Matthews and Janko Lavrin

Published by "Cankarjeva založba" publishing house, Ljubljana 1983

rection from Polhov Gradec, her village. She's responsible for approximately eighty women each year, but this year she had more than 100 of them, helping the midwife from the neighboring district. After two years of study at the Midwifery School in Ljubljana, she began her work in 1959. At that time she, herself, had up to 20 home deliveries per year. But from the 60's on, more and more women

went to the hospital to give birth. Now, perhaps, she delivers one baby per year at home, and that one only because the ambulance didn't arrive in time to take the mother to the city.

Her job is, by no means, easy. She often needs to handle small car repairs in an emergency. After all, if she can't fix it, she walks, because sometimes help is very far away. Once in the early years, when she was making a winter visit on foot, she was nearly caught in an avalanche. The edge of the avalanche tore the medical bag from her hand, but she just managed to save herself. There is a doctor in Polhov Gradec five days a week, but nights and weekends she might get a call to come and help. In emergencies she's called for all sorts of illnesses and accidents, and even for cows and horses. »Whoever asked, I always went without question as to hour, where, how far. I dropped whatever I was doing and ran.«

Tončka is married and has two daughters. "Such a job would be impossible without a cooperative family. The job means hard work for my husband too. When I have to leave, he takes over the mothering and housework. He understands."

In the beginning she worried this might not be the right work for her.

It was hard to watch how some of the mothers suffered. But in time, she got used to it and realized how needed and appreciated she was. Sometimes it meant a walk of 5, 6, 7 hours—there and back. But when mother and newborn were healthy, when she saw that she really helped, in some cases even saving the situation—well, it was all the thanks she needed.

Photo and text by Charlotte Anderson

News

Products of the "Boris Kidrič" Glass-Works of Rogaška Slatina — Known to Every American Family

Recently an important export victory was achieved on the demanding American market by the "Boris Kidrič" Glass-Works of Rogaška Slatina. During the weeks which are important for the concluding of business agreements for 1983, the representatives of the "Boris Kidrič" Glass-Works managed, in spite of heavy pressure to provide less favourable terms, to conclude sales contracts at 1983 prices for more cut-glass than was sold in the U. S. A. in 1982. Sales agreements, reaching up until August 1983, have been concluded to a value of 5.5 million dollars, and it is expected that goods to a value of at least 6.5 million dollars will be exported to the U. S. A. by the end of 1983.

"The quality of our products and our long presence the U. S. A. market, whence we export 70 % of all goods exported to the markets of the West, are the two main reasons for our success", explained Vojo Djinovski, dipl. ing., the general director of the glass-works at Rogaška Slatina.

Over fifty American chain-stores sell the glassware marked "Rogaška", and these goods are advertised in their catalogues, too. "This is very important", emphasised director Djinovski "as Americans buy most of their cut-glass through catalogues. In fact, practically every American family knows of our products".

Last year a certain degree of stagnation was noticeable in the U. S. A. export market. This was probably due to the general economic recession there, as well as to strong competition from other manufactures. Many new manufacturers, from all parts of the world, are appearing on the U. S. A. markets with low prices. "The Poles, for instance, when the Americans took away from them their favourable status as a trading partner, immediately

reduced their prices in order to keep their position in the market."

It should be mentioned that the glass-makers of Rogaška Slatina attain even better prices in the U. S. A. than at home. Only 20 % of their export earnings are needed to cover the costs of necessary imports. By the year 1985 it is planned that exports should reach a value of 17.5 million dollars.

"This will be possible by means of a new investment, worth one milliard dinars. A number of enterprises are going to provide dinars for this investment, which we will return in earned foreign-currency. The main joint investors are "Aero" of Celje, the Celje Zinc-Works, the Goldsmiths of Celje, and "Mercator" of Ljubljana. When the new investment is completed, the percentage of work done by hand will be reduced. Fifty per cent of all products will be still made by hand, whereas fifty percent will be made partly by hand and partly by machine. A new glass-cutting plant will be built, which will employ 500 workers (twice as many as we have at the present moment), a modern electrically-powered furnace will be constructed, and the present technological process will be modernized. The heating plant will be converted to run on gas instead of heavy heating oil. The work done by machines will go on mainly in the night shift, which will make the manufacturing process much easier for the workers, since the majority of them will no longer have to work on the tiring night shift."

The big export investment in the glass-works will be begun next Spring.

Earning Dollars with Cooking-Spoons

The Emperor Frederick III of Austria probably didn't realize that he would be remembered in history not for his victories and noble origin, but for something else. For it was he who in the Fifteenth Century issued a special decree, by means of which he granted the people of the Ribnica district the right to trade in foreign countries, in order that they might recover from the effects of the Turkish raids, of which there were as many as 22 in the years between 1469 and 1492.

The travelling pedlars of Ribnica ("krošnjari"), with their frames, spoons and sieves, had been selling their goods in even earlier times, but soon after they were granted these special rights they started to travel to all parts of the Austrian Empire, as

well as to foreign countries. Their hardworking and skilled hands, and their convincing manner and humour, opened all doors to the pedlars of Ribnica and their wooden ware ("suha roba").

Of course a lot has changed in this trade in modern times. However, the making of wooden ware remains a way in which farmers can earn a little extra income, whereas it provides a full-time job for a considerable number of workers in the Ribnica area. So we can still say, as was recorded in 1930 by the historian and geographer from Ribnica, dr. Jože Rus, that the world of wooden ware is divided into a federation of six states, all of them being in the Ribnica district. In the coat-of-arms of the first country is a spoon, in the second country the ladle takes pride of place, and in the third a wooden tub. In the fourth country all bend the knee to the little toothpick, whereas the fifth country is represented with a wooden rake in her hand, and the sixth with a sieve.

Over the years a lot of effort has been expended in trying to manufacture toothpicks with machines, by turning them on lathes, sharpening them and cutting them into triangularly-shaped sticks, etc. However, after lunch or dinner everyone prefers to use a handmade toothpick, of the sort made by the Zajc family who live at Trata on the edge of the town of Kočevje, or by other families living anywhere else: from Loški potok, the Ribnica Valley, to the Kočevje district and Suha Krajina. Handmade toothpicks are simply the best.

Machines are no match for hands

It is mostly during Winter that the members of the Zajc family work at making toothpicks, because in the Summer there are too many other jobs to do. In the Winter all of them take their places next to the old farm stove and make toothpicks into bundles of eighteen. They get 0.70 dinar for each bundle, which is somewhat more than the 0.45 dinar which they used to get a few years ago.

The head of the family, "Zajčev ata", explained how one first has to find the right kind of wood, which has to be of the right thickness — as thick as a child's arm. Straight branches are sawn to the length of toothpicks and stored in the woodshed behind the house, where they are left to dry. On the carpenter's table there is a strange-looking device, which every "toothpick-maker" has to make for himself. Underneath there's a board,

to which an elliptically-shaped blade, sharp as a razor, is fixed on one side. By means of this, "Zajčev ata" splits up the ready-sawn pieces of wood in the shape of a net, so that little sticks are produced. Then, with a specially-shaped curved knife he makes toothpicks out of the little sticks.

Toothpicks can't be made without works by hand, and so far all efforts to simplify the process with machines have failed. That's not the case, however, as far as other wooden-ware products are concerned. In some cases farmers still make them by hand, but most of them use machines to a greater or lesser extent. From Zajc's workshop come sieves, rolling-pins, plates, chopping-boards, salt-cellers, short and long, round and flat cooking-spoons and ladles, the longest being one metre long. Among his products are wooden "mushrooms" for darning socks on, salad-servers in the form of scissors, umbrella-holders, wooden sewing-boxes and other small items.

Cooking-spoons travel to the U. S. A.

Leopold Lovšin remembers times which were more favourable for the export of wooden ware. It was in 1955 that wooden cooking-spoons from Ribnica were first exported to America, where they were sold by an emigrant from Dolenjsko called Oskar. They were sold successfully and sales reached a peak in 1967. After that the Japanese and Romanians perceived a profitable market, and since then the millions of cooking-spoons from Ribnica had to put up with strong competition. But the people of Ribnica aren't going to give up.

"In London there is now a fashion for wooden sieves for sieving flour, since zinc-coated metal sieves get rusty in the damp atmosphere, so now I'm making these sieves, as well as wooden curtain-rails with wooden rings, which are again in fashion", says Leopold Lovšin. "In the same way that our woodenware products are returning and becoming more popular once again, so will the young people, who are now in jobs of one kind or another, return to the land and the making of woodenware, as it will be all the more difficult to obtain such employment. If the economy of the Ribnica district didn't stand so well, there would be many more young makers of woodenware ("suhorobarji")."

The making of woodenware is a serious business and not just a hobby as some people tend to imagine. Last year the Ribnica Farming Collective

bought up 70 million dinars worth of these products. They are also bought up by the Farming Collective of Velike Lašče, by the tourist society and by other organizations. The people of Ribnica also sell a lot of their products on the markets of Slovenia. The Ribnica Farming Collective started to export woodenware to the markets of the U. S. A. and Germany last year, to a total value of 40,000 U. S. Dollars. This year it hopes that woodenware products to a total value of 200,000 U. S. Dollars will be exported — five times as much. "We have as many as 150 regular, quite large producers of wooden-ware", explained Ludvik Debeljak of the Ribnica Farming Collective, which deals with the buying and selling of "suha roba". "We offer to those farmers, whose land doesn't provide enough to live on, the possibility of earning some extra income by making woodenware. In this way they can live at a better standard and are socially insured at the same time. In short, the making of woodenware has always been a source of extra income to the farmers of the Ribnica district. Those craftsmen who work full-time on the production of woodenware make mainly hammers, ladles, rolling-pins, and miniature back-frames filled with miniature woodenware products. They now also make small cages and baskets.

The Commune of Ribnica supports the production of woodenware as an important branch of the local economy, and also as an important element in the retaining of historical tradition. For this reason there have been for several years debates about what would be the fairest tax rate for the producers of woodenware. The tax rate should be high enough so that those who are able to contribute to society in general should do so, but on the other hand not to high as to make such production unprofitable. On the contrary, a favourable tax rate should encourage it. Sometimes such discussions create alarm among the makers of woodenware, but the sensible tax rules which have existed so far reassure them that the situation will not change for the worse in the future, and that the pedlars and woodenware-makers of Ribnica will succeed in the future, too.

Promising Reserves of Coal in Slovenia

Recently some interesting data about geological investigations in various parts of Slovenia over recent years were published by the Geological Institute of Ljubljana. The results

of these investigations indicate that Slovenia's coal reserves are 50% greater than had been previously supposed. According to data from the year 1976, Slovenia had total reserves of coal of approximately 800 million tons, but recent research has indicated that these reserves actually amount to at least 1,200 million tons.

The research has shown that there are 53 million tons more of lignite in Slovenia than had been previously supposed, 48 million tons at Globoko near Brežice, and 5 million tons at Ilirska Bistrica. It is also considered that there are reserves of 131 million tons of brown coal at Petišovsko polje near Lendava. Certain results indicate that these beds stretch all the way to Ptuj, and that there are another 200 million tons of coal reserves in that area.

Will Koper Overtake Trieste?

It looks as though the Port of Koper is going to take the lead among the ports of the Northern Adriatic in one important field — the handling of bulk materials. A silent struggle has been going on in this field between the ports of Venice, Trieste and Koper, and everything indicates that this battle will be decided by the "Metalna" enterprise of Maribor. This firm has recently agreed to build in Koper, by the middle of 1984, a terminal for bulk materials, which will be of great interest not only to Yugoslav exporters and importers but also to Austrian importers, who would import iron ore via Koper, along the shortest railway-line. The equipment for the handling of the bulk materials in the Port of Koper will be designed by "Metalna" using the latter enterprise's own technology. It will be built by "Metalna" of Maribor and "Elektrostrojna" of Trbovlje.

Fashion '83

During the second half of January the 23rd traditional fashion fair was held at the Economic Exhibition-Grounds in Ljubljana. Four hundred and ten enterprises from all parts of Yugoslavia, from the textile-manufacturing, clothing and leather-processing industries, exhibited their products at this fair.

Maybe there will be a chance to show you what Yugoslavs are going to be wearing this year in one of this year's later numbers of "Rodna gruda".

New Factory at Novo mesto

The former unsuccessful factory of plate glass at Novo mesto has been turned into a new factory for the production of glass-based insulation fibres. The factory, where production has already started, has already produced its first tons of high-quality insulation material. It forms part of the factory of pharmaceutical products, "Krka" of Novo mesto.

Yugoslav Wines Popular in the U. S. A.

"Include Yugoslav wines in your stock, as they will be particularly good this year". This is what one of the top specialist magazines for alcoholic drinks in the U. S. A., Liquor Store Magazine, recommends to American traders. This business advice is the result of last year's sharp jump made by Yugoslav wines on the popularity scale for imported wines. The wines involved are Riesling, Šipon, Cabernet and Game, wines from several of our vinicultural areas, which are sold in America under the tradename "Avia".

In 1981 Yugoslav wines took 49th place among 62 competing countries, in 1982 41st place, and this year, in 1983, 24th place. Even greater popularity of our wines has been predicted by the previously-mentioned American magazine, so it is expected by the Wine Information Centre in Belgrade that in the autumn of 1983 our wines will advance another ten places. It is estimated that in 1983 a total of 3.7 million litres of Yugoslav wines will be exported to the U. S. A.

New Church Built

At the end of December 1982 the construction of a new church in Nova Gorica was completed. This is one of the most modern ecclesiastical buildings in Slovenia belonging to the Roman-Catholic Church. Building works were begun on August 18th, 1980, which means that the church was built in the short period of 28 months.

Taking part in the opening ceremony were, among others, the Archbishop and Metropolitane of Ljubljana, dr. Alojzij Šuštar, representatives of the dioceses of Koper and Maribor, as well as of the neighbouring Gorizia Archbishopric, representatives of S. R. Slovenia's Commission for Relations with Religious Communities, and of the Commune of Nova Gorica.

The church was built by the building and civil engineering enterprise "Pri-

morje" of Ajdovščina. It was designed by the architect Franc Kvaternik from Ljubljana, and the decoration of the exterior and interior was designed by the Academic Sculptor Stane Jarm from Kočevje.

Since the end of the last war five new churches have been built in the Diocese of Koper, and eight have been restored — mainly after the earthquake of 1976.

Geothermal Sources in Slovenia

The whole of Slovenia lies on a part of the Earth's crust which has many cracks. For this reason there are a number of geothermal sources near the surface. In the future it should be possible to exploit the available geothermal energy by means of heat pumps, thus providing energy for heating, for the preparation of hot water and low-pressure steam. A start to the exploitation of geothermal energy in Slovenia and in Yugoslavia has been made at Čateške Toplice. There, for the fourth winter running, 70 thousand square metres of covered areas are heated by thermal water which in further heated to the needed operational temperature at a boilerhouse with six boilers. The areas heated in this way include the hotel, the restaurant area, the large covered swimming-pool, and the skittling-alley. How does this system work?

Thermal water, heated to a temperature of 58° C is pumped from the main pumping-station into the primary part of the heat exchanger, which was built under Swedish licence by the IMP enterprise of Ljubljana. On the secondary side of the heat exchanger there is water which is 10° C cooler, which is used for heating radiators and for the ventilation of rooms. This system is used until the outside temperature falls below 4 or 5° C. Then liquid freon (of which 200 kilogrammes are used every year) is circulated around a closed system. This gas serves as a heat-exchanger, in which case its volume increases greatly. A compressor is used to compress the steam and raise the temperature of the freon to 75° C. This heat is then transferred inside the condenser to the water, which is once again used for heating and ventilation. This circulation is repeated when the thermal water, cooled to a temperature of 35° C, is reheated by the heat-pumps to a temperature of 70° C, before it is recirculated to the radiators. Thus, in this way, by means of heat-pumps and geothermal energy four kilowatts of heat are obtained from every needed kilowatt of electrical energy.

"DROGA" of Portorož — our Biggest Collector of Herbs

The "Droga" factory of Portorož is one of Yugoslavia's biggest collectors and packers of herbs. Last year, for example, a total of 1400 tons of dried herbs were exported. In Yugoslavia a total of 180 tons of dried herbs were sold, as well as 800 tons of herbs for various tea mixtures. A total of 300 different herbs are collected or grown by the "Droga" enterprise, all of which have health-giving properties. Some are suitable for adding to tea mixtures, whereas others are used in the pharmaceutical industry. Again other herbs are used in the making of bitters and liqueurs of one kind or another, whereas some are used as spices.

There are four main centres in Slovenia where "Droga" purchases herbs that people collect: at Most na Soči (for alpine herbs), at Gradišče near Kozina, at Novo mesto and at Središče on the River Drava. There are other collecting centres in Yugoslavia, too, at Bačka Palanka, Niš, Plevlje, and Čačak, as well as elsewhere. There is a wide, though tightly-knit, network of herb-gatherers. The collecting centres are usually equipped with cutting machines, presses and mills, so that the herbs are at least partially processed there. "Droga"'s main herb-processing centre is at Gradišče near Kozina, where the herbs are finally prepared for sale or further processing. In Vojvodina, next to the River Tisa, there are 300 hectares of fields sown with camomile, mint, marjoram, thyme, basilica and other herbs. These plants are grown by farmers cooperating with "Droga" on a permanent basis.

Constant checks are made of the quality of »Droga«'s products in the latter enterprise's well-equipped testing laboratories. For instance camomile plants must contain a certain percentage of etheric oils. The quality of the collected plants is first checked at the collecting centre, then by those workers who process the herbs, and then finally by those who package the final products. In this way it is practically impossible for goods of inadequate quality to reach the consumer.

Fifteenth, Jubilee Graphical Biennale in Ljubljana

This Summer, Ljubljana's International Graphical Biennale will be celebrating a jubilee. For this will be

the fifteenth biennale since this meeting-place for international graphic art was first established in 1955. A special placard has been designed and already printed in 3000 copies, sufficiently early to provide a suitable invitation to this great event in the fine arts.

A total of 450 foreign artists have submitted entries to compete in the biennale. These include 200 artists from Japan, who predominate among competing foreign artists. One hundred and ninety artists from all parts of Yugoslavia are also taking part in the competition. Those works which will be able to take part in the competition will be chosen by a Yugoslav jury, whereas a panel of international experts will allocate prizes.

The fifteenth, jubilee biennale will last from June 17th until September 30th. At its start an international symposium about modern graphic art will be held at the »Ivan Cankar« Cultural and Congress Centre. Taking part in the symposium will be many great names, including the creators of graphic art themselves, theoreticians, art critics and other admirers of graphic art. A total of 3000 copies of the catalogue will be printed, twice as many as usual, in cooperation with the "Državna založba Slovenije" printing-house.

During the months in which the biennale is to be held, a number of other events and other exhibitions will be held. Works of all the main winners of graphic art exhibitions in the past will be exhibited at the Jakopič Gallery. At the "Ivan Cankar" Cultural Centre there will be an exhibition of graphic works which were purchased at the previous biennales. One particularly important exhibition will be a retrospective exhibition of the graphic works of the famous English artist and sculptor Henry Moore.

The Gold Stars of Celje

How the Counts of Celje Influenced Political Events in the Middle Ages

It is not often in history that so important a thread has been broken so suddenly, and there have been few such rapid falls from the dizzy heights of grandeur and power as was in the case of the end of the Counts of Celje. It was in 1456 under the sword-blades of conspirators in Belgrade Castle, that the last descendant of the "state princes" bled to death. The

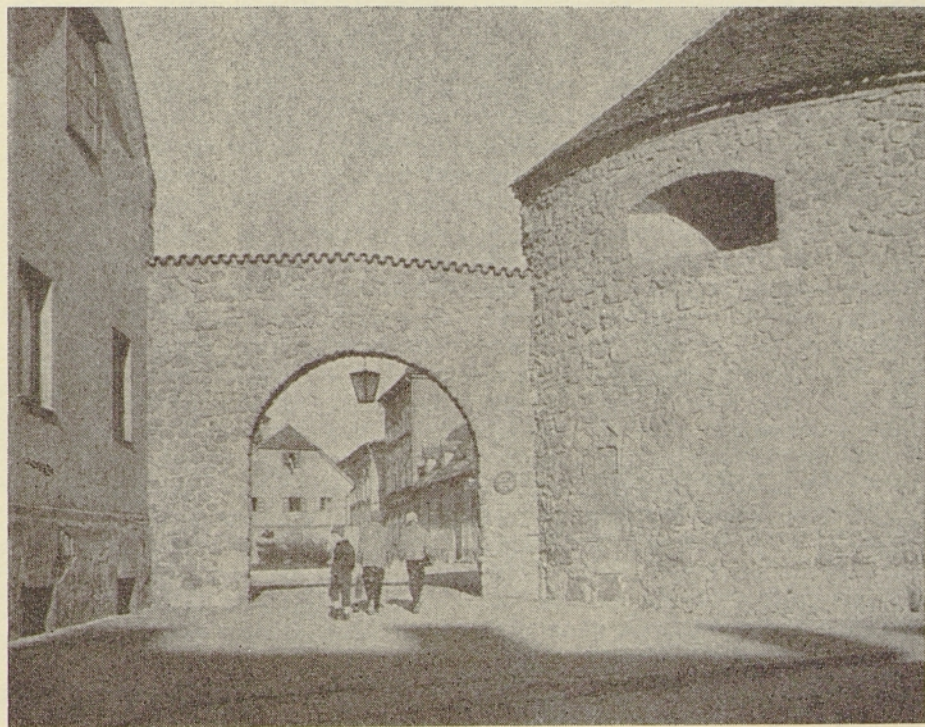
three-times repeated cry "Heute Grafen von Cilli und nimmer mehr!" ("Today the Counts of Celje and never again"), which was uttered by the dressed-in-armour knight on the occasion of the requiem mass for the murdered Count Ulrik in the Minorite Church in Celje, echoed back melancholically from the church walls. This is what is recorded by a modern document, the History of Celje. After more than 500 years, one of the few reminders of these extinct men of power are the ruins of the castle above the River Savinja in Celje. Another reminder is provided by their skulls, which are kept in the Regional Museum, whereas previously they had been kept behind the altar in the Minorite Church. They also left behind them a number of building feats: the church on Ptujška gora, the Pleterje Monastery with its well-preserved Gothic church, Novi Klošter in the valley of the Savinja River, and of course the Minorite monastery with its church (the family tomb at Celje).

The turbulent history of one of Slovenia's most famous noble families (their seat was in Slovenia, although they were German by nationality) started at Žovnek Castle in the valley of the Savinja River, near Braslovče. The lords of Žovnek are first mentioned in historical sources around the year 1120. In a deed of donation belonging to the St. Paul's Monastery in Carinthia, Gebhard of Žovnek is mentioned as a witness. The original family possessions of the Žovnek and later the Celje counts stretched from Oljka Mountain near Polzela, to Oj-

striška Mountain and the Dobrovlje Plateau. This land is at the west end of the lower Savinja valley. At the end of the Thirteenth Century the lords of Žovnek owed feudal allegiance to the Hapsburgs, and provided the latter's main base for expansion towards the Adriatic Sea. Through the Vovbržan family the lords of Žovnek inherited lands in lower Styria, including half of Celje — they then bought up the remainder of the castle. It was on such firm foundations that the rise of the family began. It was in 1341 that the Emperor Charles IV of Luxemburg conferred (with the consent of the Hapsburgs) on Frederick I (died 1360) the hereditary title of Count of Celje. At the same time the boundaries of the county were fixed, and this county remained subject to the Duke of Styria as the provincial prince.

Frederick's successors, Ulrick I, Hermann I and Wilhelm strengthened and spread their influence among the great families of central Europe. To do this they used feudal hired troops, as well as trade connections and suitable marriages. The counts of Celje formed blood connections with the royal houses of Jagelon of Poland and of Kotromanići of Bosnia. The peak of their power was reached at the time of Count Hermann II (died 1435). At first the latter was faithful to the Hapsburgs, and was in the year 1390 the provincial prince of Carniola. The turning-point was signified by the disastrous crusade to Nikopolj on the River Danube in the year 1396. Count Hermann II personally took part in this

Celje — a part of the old town

expedition. It was at the critical moment in the battle, when the crusading army, already having suffered a heavy defeat, was in a state of general rout, that Hermann II rescued the German Emperor and King of Hungary, Sigismund from being captured by the Turkish army. Sigismund was a great rival of the Hapsburgs, so that Hermann's friendship with Sigismund was of crucial importance (he broke off his ties with the Hapsburgs at that time). On the one hand the family of the counts of Celje never got rid of the anger of the Hapsburgs, but on the other hand Hermann II had considerable material advantages from the ruler of Germany and Hungary: he obtained possessions in Croatia, and was named a governor of Dalmatia, Croatia and Slavonia.

When Sigismund married Hermann's daughter Barbara, a blood link was established with both the German and the Hungarian throne. Through the Ortenburgs the possessions of the Counts of Celje were enlarged, and in the year 1423, through the help of Sigismund, they became "Državni velikaši" (Great state lords) — for this reason Ernest Železni, the Duke of Carinthia, gave up his feudal lordship over the Counts of Celje. And at last came the greatest honour. In 1436 the Counts of Celje were named as Knights of State. However, this outer pomp was illusory, as Hermann's family was hit by a terrible tragedy. His son Frederick II, who was married to Elizabet Frankopanska, murdered her and married in secret Veronika Deseniška, who was a member of a lesser distinguished family of the nobility. Count Hermann, who felt insulted and put to shame, had Frederick thrown into gaol, and Veronika drowned in the castle moat at Ostrovec. This took place on October 18th, 1428. Through this murder Hermann wanted to clear his name in front of the Frankopani family, and at the same time to punish the rebellious Frederick by denying him his inheritance. Hermann's younger son, Hermann III had been appointed heir to the title of count, but he was thrown from his horse near Radovljica and killed. Thus Frederick did become the only heir, and after his father's death he ruled the Celje possessions. However he got tied up in political intrigues and exhausted by intermittent fighting.

The old enemy of the family of the counts of Celje were the Hapsburgs, since their lands prevented the latter from having access to the Adriatic Sea. A classic feudal war took place over the years 1436 — 1443; it was started by the Emperor Frederick III of the Hapsburgs. The latter wanted to

subjugate once again the Counts of Celje to his rule, but there were no victors in that war. The people to suffer most were the peasants and farmers, whose lands were continually plundered.

The weary antagonists, Frederick of Celje and Frederick III of the Hapsburgs, concluded a permanent treaty, which was soon realized with fateful consequences for the Counts of Celje.

As he grew older, Frederick II of Celje gradually freed himself of matters of state, so that all his father's youthful restlessness passed onto Frederick's son Ulrik II, the last of the Counts of Celje. Ulrik was involved with politics in Austria, too. After the death of the Emperor Sigismund he was appointed the deputy of the young King of Hungary Ladislav in these lands (Ladislav was also the King of the Czechs, the Border Count of Moravia, and the Duke of Austria). Due to intrigues he lost this title and only regained it with great difficulty. Then he wanted to become the king's deputy in Hungary, as well. There were obstacles to this, however, as he had strong opponents in the local nobility headed by Ivan Hunjadi. Since he could not succeed in any other way, Ulrik slandered his competitor in front of the king so unscrupulously that the latter fell into disfavour (soon afterwards Hunjadi, embittered, fell in the fighting with the Turks). Now Ulrik II had obtained everything he desired, but his fate was already sealed. Hunjadi's vengeful son Ladislav (Laszlo) kept a watchful eye on him. A chance to get revenge occurred when King Ladislav went on a crusade together with Ulrik of Celje. When the army stopped at Belgrade, the King and his deputy decide to spend the night in Hunjadi's Castle. Ulrik had received warnings of ill boding, but, as though under a spell, he just approached his fate. The next morning, soon after mass had been said, Ulrik of Celje was treacherously murdered. He fought bravely to the end in spite of being outnumbered. When he had been killed the murderers cut his head off. Ulrik, who had been married to Katarina, the daughter of the Serbian despot Jurij Branković, left no descendants. After his death a war went on for a year to decide on who would inherit the lands and property of the last Count of Celje. On the one side fought the Czech noble Jan Vitovec, and on the other side the legal heir Emperor Frederick III (due to the treaty of 1443). The emperor won the war, and the barrier to the Adriatic Sea was finally removed. By the end of the Fifteenth Century the Hapsburgs con-

quered the rest of Slovene ethnic territory (after the dying out of the family of the Counts of Gorica, the Hapsburgs obtained the lands of Goriško, the Karst and parts of Carinthia).

It's difficult to say what course history might have taken if the opposite had occurred. The Counts of Celje did have their domicile in Slovenia, but politically they belonged to the area of central Europe, from Germany to Hungary and Transylvania, and from the Adriatic to Croatia and Bosnia. Celje was the capital city of an independent principedom, but at the zenith of their power the Counts of Celje spent more time at the courts of Germany and Hungary than at home. However it was during that period that Celje attained an important position in history, and the castle on top of the steep hill above Celje was the residence of the local and foreign nobility. It's difficult to say to what extent the lands of Celje contributed to the unity of ethnically Slovene land. Certainly the lands of the Counts of Celje were not united, since they reached with smaller-sized possessions from the Savinja Valley to the Kočevje area, to Polhov gradec, to southern Carniola near Kranj, to the valley of the Upper Sava, to Muto in Carinthia and Luče in Styria. The plundered parts of the lands were split up by the lands of the Hapsburgs, so that in fact the Celje lands contributed more to the further splitting up of Slovenia than to its uniting. When the Counts of Celje disappeared from the stage of history the sun began to set on the Middle Ages. The classical age of Feudalism and knighthood had to make way for new times. In recent years the famous history of Celje and its counts has undergone a resurrection. Extensive archaeological excavations in the Old Castle above the town of Celje have brought to light more evidence about life in the former residence of the Counts of Celje. And in the near future we will be able to learn all about what was left to posterity by a turbulent period in history, in which much is difficult for contemporary people to understand, in which there was much social injustice and a great lack of humanity. There is going to be a grand exhibition about the Counts of Celje during the winter months, to be held in the Arcade Museum of Ljubljana.

Davorin Vuga

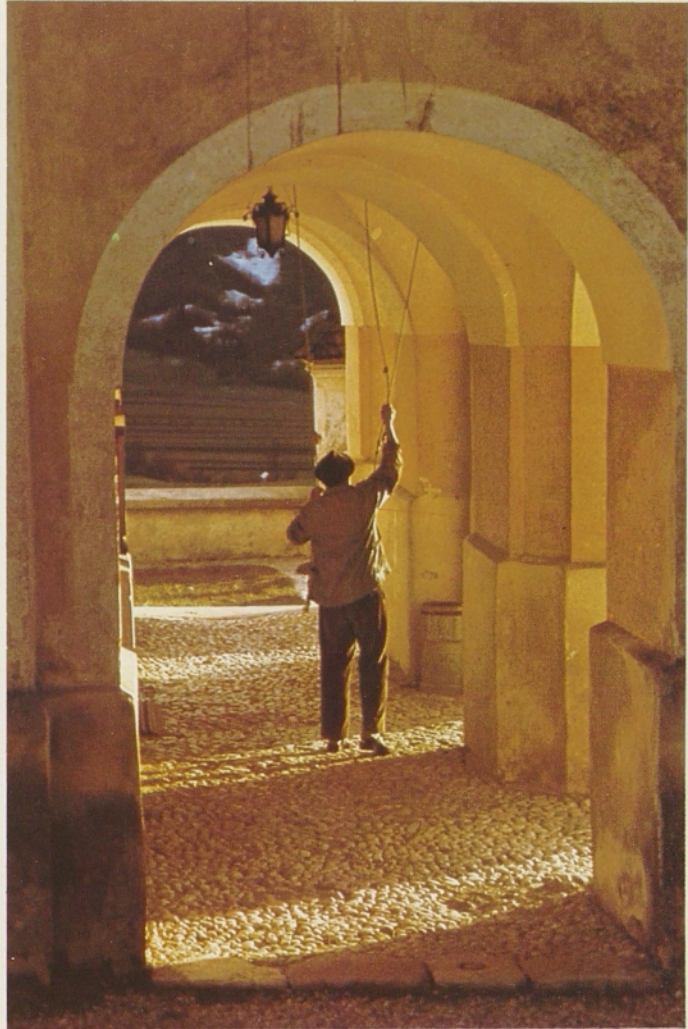

Kobariško polje (Kobarid, Idrsko, Soča, v ozadju Polovnik in Kanin) s Kolovrata

Orodje pri Račniku na Solčavskem

Zvonar pri sv. Martinu v Srednji vasi

sprehod po slovenskih galerijah

Ažbetova šola

Slikar Anton Ažbe je tudi zelo rad pisal. Po njegovi smrti je ostalo kar za 38 kilogramov pisane korespondence, med drugim tudi koncept zahvalnega pisma, ki ga je Ažbe naslovil na cesarja ob prevzemu odlikovanja Franc Jožefovega viteškega reda in pisma Risti Vukanoviću za prejeto odlikovanje sv. Save. Tega je Ažbe dobil po prvi jugoslovanski razstavi leta 1904 v Beogradu za pedagoško delo in za pomoč jugoslovanskemu »naraščaju«.

Ivana Kobilca: Deklica v telovniku (iz arhiva Narodne galerije v Ljubljani)

V njegovi zasebni šoli je »namreč« – to besedo je Ažbe še posebno rad uporabljal kot besedo »servus« – študiralo izjemno veliko umetnikov, slikarjev različnih stanov in narodnosti. Med njegovimi učenci so bili tudi principi, »knjazi«, kneginje, grofi, celo Kandinsky in vrsta slovenskih slikarjev.

V München je prišel Ažbe 1884. leta, tedaj sta tam že študirala Ivana Kobilca in Ferdo Vesel, pozneje je prišel tja še Rihard Jakopič. Ker je Ažbe veljal na akademiji za najboljšega korektorja, sta ga Jakopič in Vesel v družbi še nekaj znanih študentov in slikarjev-amaterjev nagovorila, da bi

odprli svojo delavnico. Ažbe se je dal pregovoriti in spomladi 1891. leta zapustil svoj atelje na akademiji in začel na svoje v majhni šoli. Sprva so v njej delali le Ažbe, Vesel, Jakopič in pet drugih, kaj kmalu pa so začeli prihajati v šolo še mnogi. Zato je Ažbe po nekaj mesecih odprl vsakomur dostopno šolo, ki je kaj kmalu dosegla velik sloves.

Šolo je imel Ažbe v leseni hiši, nekdanji vili, ki jo je knez Ščerbatov pri odhodu iz Münchna prodal arhitektu Emanuelu Seidlu, ta pa jo je oddal Ažbetu v najem. Vila je imela okrog in okrog veliko vrta, v pritličju je bila velika delavnica, ki pa je postala kmalu pretesna za vse, ki so hoteli v Ažbetovo šolo. Zato je ta najel v bližini še eno poslopje. Nova šolska delavnica je dobila naziv »Damenschule«, medtem ko se je vile držalo ime »Herenschule«, a so v obe hodili slikarji in slikarke.

Ažbe je vodil svojo šolo polnih 14 let. Spomladi 1905 pa ga je bolezen, verjetno rak v grlu, hudo zdelala. Pa tudi sicer ni bil Ažbe preveč trdnega zdravja. Škodilo mu je tudi to, da se je le redkokdaj sprehajal in prebil večino časa bodisi v ateljeju, krčmah in v stanovanju. O tem je v svojih spominih pisal tudi Matej Sternen.

VEČERI V KRČMI

»V začetku monakoveškega (münchenskega) življenja je imel Ažbe nekaj naročil, večinoma portretnih, in je tudi mnogo kopiral za nekega berlinskega kupca. Tudi po ustanovitvi šole je še precej slikal, a ravno dohodki šole so mu dali možnost, da je lahko zahajal v gostilniško družbo, kar ga je odvajalo od umetniškega ustvarjanja. Čez dan ni imel mnogo časa misliti na lastno delo, šele zvečer, v zakajeni in fantastično razsvetljeni krčmi, je pričel pripovedovati o svojih zasnovanih slikah, meditirati o barvnih efektih in tako je včasih sanjaril pozno v noč; a ko se je pripravil k delu, je delal dolge premore in med začetkom in izvršitvi-jo slike je potekla pogosto dolga doba, daljša, kot je bila delu koristna.

Nekaj slik je ostalo sploh nedokončanih, platna so ostala v prvotnem stanju. Vedno znova si je dajal pogum z načrti in z razglabljanjem, ob tem pa se je vedno hujše pogrezal v neredno življenje in telesno propadal. Hrane je sploh malo užival in ker je bil po naravi slaboten, mu je vino tem prej škodovalo. Zadnja leta sploh ni več hodil na sprehod: če se mu je zahotelo zraka, je sedel v tramvaj in se vozil okoli Monakovega. Tak izlet je hvalil kot najvišjo krasoto in tudi mene je pregovoril, da sem se vozil z njim. Večer pa je prečepel v krčmi ‚Dichtelei‘, potem se je podal v ‚Simplicissimus‘, kjer

je prebil navadno do jutra, odtod pa se je na poti domov ustavil v lekarni, kjer je popil redno požirek konjaka. Z doma se je navadno odpravil naravnost na akademijo po modele, in ko jih je v šoli postavil, je za ves dan izginil. Če je veseljačil v noči z nedelje na ponedeljek, smo ga šele v sredo zopet videli pri korekturi. To življenje je postajalo v zadnjih letih sklenjen sistem. Ker so bila vsa imenovana mesta v sosesčini šole in stanovanja, se je gibal Ažbe kot v začaranem krogu, iz katerega se ni mogel več izmotati.«

Operacija grla bližajoče smrti ni odgnala, ta je za Ažbeta prišla sredi poletja 1905. leta. Nekrolog v »Slovenskem narodu« 7. avgusta 1905 pa se je končal z besedami: »Sodba o Ažbetu je v umetniških krogih povsem edina. Bil je aristokrat v umetnosti. Kdor je bil kdaj v njegovem velezanimivem ateljeju in videl njegove, četudi deloma nedovršene slike, je spoznal za hip, da je čudovita, klasična lepota razlita čez njegove umotvore, naj si bo tega ali onega žanra. Njegov atelje bi lahko nazvali »atelje dovršene elegance«. In njegovih motivi! Nič historičnih podob, samo lastne misli in vsak predmet v tako lepi obliki, da te harmonija v formah in barvah naravnost fascinira! Kolika pridobitev bi bila za nas, ako bi mogli Ažbetov atelje v celoti postaviti v naš muzej ali pa v Slovenski umetniški dom, ki ga hočemo in končno moramo ustanoviti.«

Pa očitno v Ljubljani niso bili vsi tega mnenja, kajti iz Ažbetove zapuščine je ljubljanski občinski svet 1907. leta sklenil kupiti le dve oljni sliki in sicer »Pevsko vajo na kmetih« in študijo »Moška glava«. Zato je namenil 600 kron Ažbetovemu bratu, medtem ko drugih Ažbetovih slik in študij njegovih učencev Ljubljana tedaj ni odkupila. Med Ažbetovimi deli, ki jih hrani Narodna galerija v Ljubljani, pa je poleg omenjenih dveh in nekaj drugih znana Ažbetova »Zamorka«, ki je bila v Ljubljani prvič razstavljena že leta 1900.

VELIKA ŽELJA

Ivana Kobilca v Ažbetovo šolo ni hodila, saj je kmalu zatem, ko je Ažbe prišel v München, odpotovala v Pariz. V Münchenu je prišla Kobilca že trdno odločena, da bo slikarka. Želja, da bi slikala se je v njej porodila že nekaj let prej.

»Ko sem bila kakih šestnajst let stara (Ivana Kobilca je bila rojena v Ljubljani 20. decembra 1861. leta), me je oče vzel enkrat s seboj na Dunaj, kjer sva obiskala več galerij in slikarskih razstav. Najrajši bi ostala kar na Dunaju, toliko lepega in novega sem tam videla. In takrat sem trdno sklenila, da postanem slikarica. Že pri

uršulinkah v Ljubljani me je veselilo risanje, prvi pouk pa mi je dala Ida Künlova, hči znanega slikarja. K tej sem hodila zasebno po dvakrat na teden, da mi je korigirala risbe, katere sem izvrševala po njenih portretnih študijah in kopijah. Tudi Ferdo Vesel me je o počitnicah, ko je prišel v Ljubljano, včasih učil; risala in slikala sva različna tihožitja in cvetlice,« je zapisal Ivanine spomine Stanko Vurnik, s katerim je slikarka rada razpravljala o aktualnih dogodkih na področju umetnosti. Plod tega prijateljstva med Ivano Kobilico in Stankom Vurnikom so bili »Spomini«, ki jih je Vurnik sestavil po Kobilčinem pripovedovanju, objavljeni pa so bili 1923. leta.

Ivana Kobilca je svoj veliki sen, postati slikarka oziroma slikarica, uresničila. Ko je imela 27 let, je prvič razstavljala v dunajskem »Künstlerhausu« in to slike »Holandsko dekle«, »Citrarico« in dva portreta. Kritike so bile zanjo odlične. Na tej razstavi je razstavljal tudi Ferdo Vesel, s katerim je bila Kobilca največ skupaj v času münchenskega šolanja. Ferdo Vesel je bil reden gost v velikem ateljeju, ki ga je Kobilca v Münchnu delila še z dvema slikarkama: Mimi Geysovo in Rozo Pffiglinherjevo, ki sta postali tudi njeni dobri prijateljici. Tudi leto zatem je omenjena med pomembnejšimi razstavljavci razstave v Münchnu, posamezne slike pa je razstavljala tudi v Luzernu, Baslu, Berlinu, Trstu in Pragi ter doživela povsod lepe kritike.

Zato si je želela, da bi jo spoznali tudi v Ljubljani in se po vrnitvi domov ojunčila ter pripravila razstavo. Njena razstava je bila prva slovenska kolektivna razstava in je zato še posebej zanimiva. Bila je leta 1889. Tedaj je v vseh časopisih izšlo tudi obvestilo, ki se je takole začelo: »Ivana Kobilca slikarica, dovoljuje si Vaše blagorodje vljudno povabiti k razstavi svojih slik, katero otvori v nedeljo 15. decembra v dvorani tukajšnje velike realke...«

Kritike o tej razstavi Ivane Kobilce so izšle tako v »Slovincu«, »Slovenskem narodu«, »Laibacher Zeitungu«, »Zgodnji danici«, »Laibacher Wochenblattu« in v »Ljubljanskem zvonu«, nekje bolj, drugje manj polne hvale.

»POLETJE«

Kljub temu Kobilca na prvi razstavi ni prodala niti ene svoje slike, čeprav si je razstavo ogledalo nič manj kot 695 obiskovalcev. Tudi v Zagrebu, kjer je imela razstavo 1890. leta v palači jugoslovanske akademije, kupcev za njene slike še ni bilo. Je pa v Zagrebu spoznala številne vplivne osebnosti tistega časa, med drugim tudi Strossmayerja in v razmeroma kratkem času naslikala veliko portretov –

škofa dr. Račkega, zgodovinarja in pisatelja Josipa Stareta, ki jo je v Zagrebu prijazno sprejel in ji pomagal, ter druge.

Isto leto je jeseni razstavljala v Münchnu v stekleni palači svoje najnovejše delo »Poletje«. Kdo ne pozna te Kobilčine slike, ki visi v Narodni galeriji že dolga leta!? Galeriji jo je odstopila Ivana Kobilca sama, sliko pa je naslikala na počitnicah v Podbrežju na Gorenjskem. Tja je namreč hodila z materjo, na materin dom in preživela lepe počitniške dni.

Otrokom, ki so letali okrog nje in zijali v platno, je dejala, kdor bo miren, ga bom naslikala. In je naslikala – mlado dekle, to je bila njena sestra Fani, ki spleta na vrtni klopi kito iz cvetja, pred njo pa fantička, ki ji ponuja cvetlico, in deklico, ki ob klopi prebira rože. Zadaj pa še dva fantiča. Profesorja Uhdeta je slika tako navdušila, da je Kobilci svetoval naj jo pošlje na razstavo v Pariz, kar je Ivana tudi storila. Poleg te slike je poslala še »Likarice«, ki jih je naslikala v Münchnu. Na pošiljko se je podpisala le I. Kobilca zaradi previdnosti, nemara pa tudi slabih izkušenj, ki so si jih nabrale ženske-slikarke. Na naslov, kamor je Kobilca poslala svoje »Poletje« in »Likarice«, je prišlo kar 2800 del, za razstavo pa je Societé international izbral obe Kobilčini deli. Predsednik razstavišča, slikar Puvis de Chavannes, ji je kmalu zatem sporočil, da jo je družba imenovala za svojo članico, kar je bilo tedaj najvišje priznanje, ki ga je bil dosegel slovenski slikar v Parizu. To so seveda objavili tudi vsi pomembnejši pariški časopisi.

O življenju in delu Ivane Kobilce bi se dalo napisati sto in več strani, tako raznoliko in bogato je bilo. Leta 1896 je, na primer, ilustrirala izdajo Jenkovih pesmi. To je bila prva slovenska pesniška zbirka, ki jo je ilustrirala domača umetnica. Poleg ilustracij pa je napravila Kobilca tudi Jenkov portret.

Leta 1899 je ljubljanski župan Ivan Hribar naprosil Kobilco, da bi portretirala škofa Strossmayerja. Slikala ga je v Djakovu, 27. junija 1899 pa je prejela od Strossmayerja pismo:«

»Mila moja gospodjice!

Moju sliku primio sam od Vas. Ja sam s njom zadovoljan. Ona je pogodila ne samo vanjštinu moju, stranu tjelesnu, nego je isto tako pogodila in nutranjosti moju, značaj moj. hvala Vam liepa! Slika će se ovih dana poslati u Ljubljano. Šaljem Vam ujednu nagradu od 600 f. Priporučam se Vašoj pobožnoj uspomeni in molitvi. I. I. Strossmayer, biskup.« Nekaj dni zatem ji je za opravljeno delo čestital tudi Ivan Hribar.

TISKOVNI SKLAD

ANGLIJA: Stanko Hauptman 1.-
£, Franc Gantar 1.- £.

ARGENTINA: Jože Drašček 10.-
US\$.

AVSTRIJA: Anton Rosc 40.- Sch,
Josef Mautz 40.- Sch, Jožica Stane
40.- Sch.

AVSTRALIJA: Slavko Žerdoner
40.- a\$, Jelka Rehdner 1.- £, Jože
Skvarč 2,58 £, Štefka Šoba 1.- £, Pe-
ter Lechner 3.- a\$, Štefka Breznikar
250.- din, Zora Uljanič 2.- a\$, Marija
Debelak 6.- a\$, Alojz Urbančič 4.-
a\$, Ludvik Truden 1.- a\$, Lojze Ko-
šorok 4.- a\$, Nežika, Lojze Hrast 7.-
£, Mary, Franc Kukanja 4.- a\$, Lu-
dvik Cerkvenik 9.- a\$, Franc Pečovnik
2,65 £, Karl Holvet 5.- a\$, Štefan
Hozjan 1.- \$, A. Kossi 140.- din, An-
ton Prosen 5.- a\$, Emil Borlak 4.- a\$,
Marjan Rožanc 6.- a\$, Irena Flisar 1.-
a\$, Lojze Moge 40.- a\$, Mirko Go-
dec 5.- a\$, A. Markočič 1.- a\$,
M. S. Vaupotič 5.- a\$, A. Slavec
2,50 £, M. I. Harej 5,98 US\$, Ivan
Strucel 7,84 US\$, Ivan Bratina 3,60 £.

BELGIJA: Ivanka Janežič 150.-
Bfr, Milena Strgar 80.- Bfr, Anton
Stemberger 330.- Bfr, Fam. Spital
130.- Bfr, Michel Vehar 330.- Bfr, Jo-
žef Čotar 90.- Bfr, Jožef, Marija Čater
180.- Bfr, Karel Tisnikar 80.- Bfr, Sil-
vij Bogovič 80.- Br, Rudi Čepin 330.-
Bfr, Ivanka Lipovšek 30.- Bfr, Tonč-
ka Trkaj 330.- Bfr, Eugen Koren
100.- Bfr, Ivan Kodeh 330.- Bfr, Fri-
derik Jošt 100.- Bfr, Karl Romih 80.-
Bfr, Magdalena Kodeh-Breznikar
80.- Bfr.

FRANCIJA: Marjeta Magajne
100.- FF, Stanislav Sturm 20.- FF, Ju-
lijana Črešner 25.- FF, Antonija Ku-
nej 15.- FF, Grusemer Marija 55.-
FF, Franc Gričar 10.- FF, Ivanka
Šmit 10.- FF, Anton Škruba 20.- FF,
Angelca Petrovič 10.- FF, Angela
Ziegler 5.- FF, Albin Mejovšek 40.-
FF, Rudolf Šega 15.- FF, Emeric Ja-
kic 20.- FF, Francois Slak 15.- FF,
Francois Petrovič 100.- din, Ivan Hla-
dnik 10.- FF, Stanislav Vodeb 10.-
FF, Elizabeta Leban 20.- FF, Gabrijel
Jamnik 40.- FF, Stani Glavič 35.-
FF, Stojan Cirk 10.- FF, Leopold
Maguš 25.- FF, Štefan Kogej 25.-
FF.

HOLANDIJA: Jože Žalik 10.- Hfl,
Anton Skornšek 10.- DM, Francka
Kurnig 23.- Hfl.

ITALIJA: Rozina Požar 2.000.-
Lit, Giovanni Pečenko 10.000.- Lit.

JUGOSLAVIJA: Frank Milavec
20.- US\$, Marija Rakovetz 220.- din,
Franc Kurinčič 750.- din.

KANADA: Tatjana Sever 2.- c\$,
Edi, Ivanka Dolar 2.- \$, Anica Colna-
rič 5.- c\$, Milena, Andrej Zupančič
10.- \$ Janez Premrl 3.- c\$, Ivan Kro-
sel 6.- c\$, Terezija Ritonja 3.- c\$, Ja-
nez Drčar 4.- c\$, Izabela Cegnar 2.-
c\$, Val, Peter Plesec 4.- c\$, Ivan Ne-
manič 7.- c\$, Štefan Jerebič 6.- c\$, Jo-
žica Cohen 2.- c\$, Karolina Šinko 16.-
c\$, Fani Celigoj 100.- \$, Mirko Kol-
manič 150.- din, Andy Bergant 10.-
c\$, Jožef, Dragica Horvat 11.- c\$,
Zora Forlani 6.- c\$, Ignac Tkalec 3.-
c\$, Matt Skerl 5.- c\$, Anna Carr 5.-
c\$, Mme. Fiorentino 10.- c\$, Milan
Martinčič 4.- c\$, Gustl A. Fujs 6.-
c\$, Paula Branisel 1.- c\$, Ludvik Der-
maša v spomin na Ivano Rauch 5.- c\$,
Milena Mihelič 2.- c\$, Štefan Lesic
10.- \$, Leopolda Ieroncig 5.- c\$, Ivan
Jerebic 7.- \$, Anton Radovan 9.- \$,
Frank Mramor 10.- c\$, Vaclav Kran-
can 11.- c\$, Viktor, Greta Zupanc
19.- c\$, Franc Ros 5.- c\$, Maria Ursic
1.- c\$, Karl Albani 2.- c\$, Vera Gon-
za 4.- c\$, Franc Bergoč 6.- c\$, Vence-
slav Mlekuž 19.- US\$, Marija Breg 4.-
c\$, George Mihelich 2.- c\$, Marija
Fartek 4.- c\$, Albert Mlekuž 5.- c\$,
Rose Praprost 1.- c\$, Cvetka Mogus
4.- c\$, Tony Balazic 3.- \$, Leo Tomec
7.- c\$, Frank Sevšek 9.- c\$, Mirko
Kump 5.- c\$, Alojz Ivanc 5.- c\$, Joe
Grubic 5.- c\$, Jacob Levstek 3.- c\$,
Florjan Duh 7.- c\$, August Koller 5.-
c\$, Yugoslav Radio Program-Thun-
der Bay 40.- c\$, Jože Zidar 20.- c\$,
Stane Vrstovšek 3.- c\$, Viktor Benko
2.- \$, Anton, Vida Skok 2.- c\$, Julie
Hrup 5.- c\$, Franc Zrim 10.- c\$.

ZR NEMČIJA: Eugen Andrejka
8.- DM, Franz Schreiner 100.- Din,
Drago Šober 5.- DM, Justina Strutz
12.- dm, Justina Kramberger 7.- DM,
Vinko Mugerle 5.- DM, Paula Kur-
manšek 10.- DM, Slavko Rabuza 2.-
DM, Ferdinand Sušnik 5.- DM, Franc
Kosmač 5.- CM, Alojz Horvat 13.-
DM, Johan Krivic 2.- DM, Anton
Tursic 7.- DM, Helena Stular 12.-
DM, Vinko Korber 12.- DM, Franz
Slatschek 10.- DM, Dušan Pevčević
250.- din, Francka Pütman 50.- din,
Vladimir Točaj 5.- DM, Drago Juran
5.- DM, Marija Schnell 6.- DM, An-
ton Gorše 5.- DM, Ivan Gorjup 5.-
DM, Vincenc Laki 5.- DM, Štefka
Klokow 12.- DM, M. Ditmaier 5.-
DM, Štefanija Roter 12.- DM, Olga
Wolf 10.- DM, Josef Predikaka 10.-
DM, Maria Neumann 10.- DM, Fam-
. Tomažič 5.- DM, Marjan Golob 62.-
DM, Štefan Bartolj 12.- DM, Martin

Konda 5.- DM, Rudolf Plachuta 4.-
DM, Anita Novak 5.- DM.

ŠVEDSKA: Ivan Pučko 33.- Skr,
Karolina Butolen 15.- Skr, Ani Rado-
savljevič 13.- Skr, Štefka Lešer 13.-
Skr, Vera Žvar 10.- Skr, Angela Pri-
mar 20.- Skr, Josef Medved 10.- Skr,
Štefan Dorenčec 10.- Skr, Adolf Va-
cun 10.- Skr, Stanko Bračko 10.- Skr,
Janez Kregar 100.- din, Ela Janfjäll
8.- Skr, Jože Skok 8.- Skr, Janez Sle-
bič 10.- Skr, Miško Čokolič 10.- Skr
Franjo Vodovnik 10.- Skr.

ŠVICA: Alex Gergar 10.- Sfr, Ma-
rija Thuerig 6.- Sfr, Geel-Galuf 10.-
Sfr, Vida Kirn-Frazzetto 10.- Sfr, Ja-
nez Vrbnjak 15.- Sfr, Peter Zupan 5.-
Sfr.

USA - US\$: Andrew Vivic 3.-, Val-
či Burnside 2.-, Jennie Zaitz 3.-, Mary
Laurich 1.-, Emili Kroselj 3.-, John
Zaman 3.-, Maria Adam 5.-, Eliza-
beth Fortuna 3.-, Marie Shaver 15.-,
Charles P. Samsa 3.-, Rose Turnsek
4.-, Mrs. Joseph Rohl 2.-, Frank
A. Skrjanc 3.-, Margaret Lipitz 3.-,
Toni Fedran 8.-, Gabriela Pressler 3.-,
Mary Leskovec 3.-, Mary Leksan 4.-,
John Valencic 6.-, Mary Potocnik 3.-,
Marija Stalcar 1.-, Lucas F. Zipan 2.-,
Karl Ferencak 3.-, Violet Ruparcich
3.-, Helen Madison v spomin na pok-
starša Katko in Jakoba Zupančiča 10.-
, Andrew Vivic 4.-, Andy Gorjanc 1.-,
George Bole 4.-, T. Feracioli 1.-, He-
len E. Arko 3.-, Mary Slabe 2.-, Ant-
onia Longar 2.-, Cecilia Konchar 1.-,
Jerry Klintz 3.-, Joe Brne 5.-, Drago
Sumen 3.-, Ludmila Poznic 1.-, Au-
gust F. Araus 1,50, Drago Drakulic 1.-
, Maria Gibicar 1.-, Frank Baits 4.-,
Pauline Gusdon 4.-, Alois Kosir 3.-,
Frances Dilsky 2.-, Tony Oset 1.-,
Mary A. Gerzel 2.-, Anton Glavac 4.-,
John, Agnes Repovz 12.-, Ann Strom-
mar 4.-, Agnes Malencic 6.-, Ema
Dalpiaz 2.-, John Kucic 3.-, John
J. Yuko 3.-, Anna Žagar 2.-, Matilda
Simcic 3.-, Frances Klemens 8.-, Mrs.
J.P. Kirn Sr. 3.-, Frank Drasler 4.-,
Mary Ivanush 8.-, Franc Kalan 8.-,
Alice Mirtich 2.-, Josie Remitz 1.-,
Frank Šetina 1.-, Jennie Peshel 8.-,
Henry Zalar 5.-, Anna, John Judnich
4.-, Theresa Pucko 3.-, John Simon 9.-,
Joe Trunkelj 8.-, Jožefa Zokal 2.-,
Angela Bishop 5.-, Slavica Fisher
150.- din.

VENEZUELA: Jože Frank 9.-
US\$, Angel Pušnar 10.- US\$, Karl Pe-
rovec 360.- din, Mirko Valencic 4.-
US\$.

**Prispevki so bili vplačani do 31. ja-
nuarja 1983. Uredništvo in uprava
Rodne grude se vsem darovalcem
iskreno zahvaljujeta.**

Nova plošča Marije Ahačič-Pollak

Pred nedavnim je izšla nova plošča znane slovenske pevke domače zabavne glasbe Marije Ahačič-Pollak. Plošča ima naslov *Pojte z menoj!*, na njej pa so posnete samo slovenske narodne. Na strani A so posnete pesmi *Slišala sem ptičko pet*, *Nmau čez izero*, *Jaz pa pojdem na Gorenjsko*, *Le predi dekle*, *predi*, *Zabučale gore* in *Lipa zelenela je*. Na strani B pa najdemo naslednje pesmi: *Ne bom se možila*, *Sirota jaz okrog blodim*, *Tam kjer teče bistra Zila*, *Vsi so prihajali*, *Lani sem možila se* in *Kaj ti je deklica*. Plošči so priložena tudi vsa besedila pesmi.

Nova plošča Marije Ahačič je bila posneta v studiu Helidona v Ljubljani, izdelana pa v Kanadi. Pevko spremlja na harmoniki njen brat Vital Ahačič, na citrah Miha Dovžan, s kitaro Milan Izgoršek in z basom Dušan Nedovič.

Sama pevka Marija Ahačič-Pollak je ploščo posvetila svojemu očetu Rudolfu Ahačiču, ki ji je »dal svoj čut in ljubezen do slovenske narodne pesmi«.

Marija Ahačič-Pollak, posnetek z naslovne strani njene nove plošče

Vito Muženič o kanadsko-ameriški turneji

V organizaciji Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave in Slovenske izseljenske matice je ansambel Vita Muženiča odpotoval na turnejo po Kanadi in Ameriki. Na pot je odšel 17. novembra 1982, vrnil pa se je 5. januarja 1983.

Potovanje v daljno Kanado in ZDA nas je napolnilo s prijetnim pričakovanjem, upanjem, da bomo nalogo dobro opravili in radovednostjo. Kaj naj nesemo s seboj? Vsekakor obilo lepe slovenske pesmi, spomine na domovino in pozdrave.

Utrujeni od poti smo prvič stopili na oder v glavnem mestu Kanade – Otta- vi. Nov svet, pričakovanja in lep sprejem. Po kratkem klepetu in stisku rok smo odpotovali dalje v Montreal. Tu smo zaslutili prve korake uspešnega nastopanja, da je pred nami nekaj lep- tega, da bomo doživeli nepozabne trenutke. In nismo se zmotili! Naslednji dan smo z avtomobili prišli v To- ronto. Tu smo stanovali pri slovenskih družinah in bili za čas turneje »doma«. Prijazna gospodinja nas je sprejela z besedami: »Zdaj smo najbolj srečna slovenska družina«. Ob slovesu smo vedeli, da je povedala resnico. Že isti dan, še bolj utrujeni, smo imeli v polni

Ansambel Vita Muženiča na odru slovenskega društva v Kitcheneru

dvorani popoldanski koncert, ko je vsa dvorana stoji skandirala ob pesmi »Mi Slovenci« in »Srečno«. Skupaj z našimi rojaki smo tudi mi doživljali globoko vrednost slovenske pesmi.

Iz Toronta smo z letalom odpotovali na zahod. Nepozabna so imena mesta Calgary, Edmonton, Kelowna in Vancouver. Nepozabna so predvsem zaradi naših rojakov, ki so nam podarili

mного svojega časa in nam razkazali lepote svojih mest. Z novimi prijatelji smo stali na obali Pacifika, daleč od domovine, v mislih pa zelo blizu.

Spet pesem letal in povratek v Toronto, od koder smo potovali na an- stope v London, Beamsville, Cleve- land, Breslau/Kitchener in St. Catha- rines.

Na vseh teh nastopih je bila množič-

ca poslušalcev, ki je prisluhnila slovenski pesmi z odprtim srcem. S tako pristržnimi poslušalci je bilo zelo preprosto navezati nova prijateljstva. Vsem, ki so se trudili, da bi nam bilo lepše, smo hvaležni; bilo je premalo časa, da bi zmogli vrniti vso pozornost. Na vseh nastopih smo se trudili doseči slovensko vzdušje, skupaj zapeti in doživeti vsaj delček sreče, čeprav samo en večer, ki nam bo ostal še dolgo v prijetnem spominu.

Nezadržno se je bližalo Novo leto. Vsi smo se v mislih začeli vračati domov. Za nas je bilo nekaj novega, da ne bomo doma. Domovi, kjer smo stanovali, so postajali vedno bolj praznični, prav tako tudi mi vedno večji prijatelji. Obdarjeni z darili kot družinski člani smo bili spet in spet nepozabno prijetno presenečeni. V Torontu smo daleč od doma dočakali Novo leto, med mnogimi novimi prijatelji, tako nepozaben večer, da nas je postalo kar strah trenutkov slovesa, ki so se tako hitro bližali.

Zahvalili bi se radi vsem, ki so pomagali, da je turneja tako lepo uspela. Posebno zahvalo zaslužijo vsi odborniki slovenskih klubov od Atlantika do Pacifika, vse družine, kjer smo stanovali, ter poslušalci. Vrnili smo se mnogo bogatejši, s spoznanjem, da slovenska pesem in srce še živi, v družbi tako dobrih ljudi, ne glede na medsebojne razdalje, pa je življenje kljub vsem težavam, mnogo vrednejše in lepše. Dokler bomo peli slovenske pesmi, bo življenje praznik.

Vito Muženič
Marjan Roblek

umetniška beseda

Letos mineva šestdeset let od smrti pesnika, pripovednika, dramatika, pisatelja kritičnih in esejističnih spisov, satirika ter urednika JOSIPA STRITARJA.

Z znamenitim uvodom v Prešernove Poezije je vstopil v slovensko književnost, ko je Slovencem pokazal Prešernovo veličino. Kot urednik Zvona je objavljaval literarne pogovore, vplival na mlajši pisateljski rod.

Napisal je mnogo pesmi, a imajo trajnejšo vrednost predvsem Dunajski soneti. Stritarjeva pripovedna dela, ki so literarnozgodovinsko pomembna, so čustvena novela Svetinova Metka, izpoved mladega slovenskega izobraženca v obliki pism z naslovom Zorin, povest Gospod Mirodolski, ki je dejansko podoba pisatelja samega, pa romantična zgodbica Rosana in daljša povest z naslovom Sodnikovi. Med Stritarjevimi dramami velja omeniti igro z naslovom Prešeren v Eliziju, kmečko igro Rejenka, dramo iz dijaškega življenja Zorko, podobo družinskega življenja Po velikem požaru in zadnje njegovo dramsko delo Logarjevi v petih dejanjih.

Iz njegovih Spominov na mlada leta smo za objavo izbrali zgodbico z naslovom Pikin Jožek.

Pikin Jožek

Človeška družba je sestavljena iz mnogovrstnih stanov: eni so bolj, drugi manj imenitni, potrebni pa so menda vsi, četudi ne enako. Za moje mladosti smo imeli razen sedanjih še en stan, ki so ga pa pozneje odpravili, češ da ga ni potreba, in škoda ga tudi res ni. Ta stan je bil – beraški stan. Beraškega stanu po postavi ni več; da pa ni več beračev, to se ne more reči. Berači so še, zlasti po mestih, ali le bolj na skrivnem. Beračijo pa tudi taki, ki jim delo mrzi, pa bi vendar radi dobro živeli. Taki niso vredni usmiljenja.

Čudno se bo menda komu zdelo, da govorim o beraškem stanu; jaz pa menim, da se sme res tako govoriti, četudi nočem reči, da se je mogel beraški meriti z drugimi stanovi, na primer z gosposkim, kmetskim ali kakim rokodelskim. Kdor je bil preslab, da se ni mogel preživljati sam in ni imel niko-

gar, da bi mogel ali hotel skrbeti zanj, vzel je beraško palico v roko, malho čez ramo, pa je šel po svetu s trebuhom za kruhom. To je bila njegova pravica, ki mu je ni nihče kratil. In kamor je prišel, niso ga gonili od praga; rado se mu je dajalo po zmožnosti. To si je štel vsak za dolžnost in beraško življenje ni bilo najslabše življenje.

Tu se spominjam nekega dogodka, ki ga pa nisem doživel sam, ampak moj prijatelj Levstik – tudi on biva že dolgo na onem svetu. O tem možu bomo, ako Bog da, govorili še pozneje. Neko popoldne sva koračila po cesti iz Lašč, kamor sva nekdanj oba hodila v šolo, on nekoliko pred menoj, v Retje, kjer je bil doma. Ko sva bila nekako sredi pota, pa mi migne z roko na desno stran ceste in reče: »Vidiš, tule doli za sečjo sta ondan, ko sem šel po cesti domov, v senci ležala berača in se pogovarjala. Pa reče eden: Veš, prijatelj, najin stan ni še tako napačen; živi se in ne slabo. Nato tovariš: Napačen ni ravno najin stan, samo ko bi bil malo bolj imeniten! Pa se človek ne smeja, ko kaj takega sliši! Še imeniten bodi beraški stan, drugega nič!«

Ti možje z beraško palico v roki pa niso bili čisto brez koristi ljudem, od katerih so živeli. Potujoč po deželi, so, ko ni bilo še toliko časnikov kakor sedaj, prenašali razne novice in izročila jim poročila od kraja do kraja. Pa dobro so poznali svoje hiše, kjer so radodarne in kje skope gospodinje; pa molčali tudi niso. One so hvalili, kamor so prišli, te pa so raznašali po deželi. Naša hiša, to smem pač reči, ne da bi jo hvalil, je bila pri njih posebno v čisljih. Ustavljali so se tudi pri nas in prenočevali. Vedel je vsak, da dobi svojo večerjo, posteljo, četudi v senu ali slami, zajtrk in še povrh nekaj daru v malho. Jaz sem bil vselej vesel, kadar je prišel kateri; bilo je zopet kaj novega. Vesel sem jih bil, pravim, ali ne vseh enako. Bili so namreč trojji; eni so samo molili, drugi peli in tretji so pripovedovali razne narodne pripovedke. Ti so mi bili najljubši in tudi moji sestrici. Zvesto sva jih poslušala pa zapomnila si vse skoraj od besede do besede. Potem sva si pa pripovedovala; pa Bog ne daj, ko bi bil jaz kaj malo drugače zavil; hitro mi je segla v besedo: Ne tako; tako! Jaz pa njej tudi tako.

Dejal sem, da so možje dobivali svojo večerjo. To je bilo navadno; eden pa je bil tako moški ali kaj je bilo, da ni hotel večerje; samo lonec pa vode, drugo je vzel iz svoje malhe za žgance. Lonec je pristavil k ognju, kjer se je kuhala nam večerja. Pa mešal je s kuhalnico, kakor gre; jaz sem pa stal in gledal. Ko je bila jed gotova, dejal jo je v skledo in zabelil. Potem si je pa, sede na klopi pri peči, s skledo

Spoštovani naročniki Rodne grude in Slovenskega koledarja

Prosimo vas, da nam zaradi sprememb pri poslovanju s tujim denarjem naročnino nakazujete neposredno na naš devizni račun št. 50100-620-112-7210-30-1-3422 pri Jugobanki Ljubljana ali na devizni račun št. 50100-620-107-25730-2818/5 pri Ljubljanski banki Ljubljana. Hvala!

Slovenska izseljenska matica
Uprava publikacij

na kolenih, lepo zadovoljno privoščil božjega daru. Jaz sem pa zopet stal in gledal; dobro mi je delo, ko je šla možu jed tako v slast. Ali kaj mož stori enkrat? Privoščil je tudi meni kaj dobrega. Prav krepko zajme pa mi pomoli žlico nakopičeno in mi migne z očmi, naj vzamem in jem, dobro je. Jaz pa, ne da bi posegel po žlici, se obrnem v stran. Dasi otrok, vedel in čutil sem dobro, da to ni lepo. Vzeti je bilo treba pa jesti, četudi ne s posebnim veseljem. Mož ni rekel nič; ali pogledal me je tako nekako čudno, kakor bi hotel reči: O ti mali prevzetnež ti, od mene nočeš nič, ker sem berač; le čaki! – – To pa ni bilo prav tako; ni mi prevzetnost branila, ampak nekaj drugega: njegova malha. Ta ni bila kaj snažna. Ni čudno; »vanjo je deval moko in mast, vanjo je deval, kar je prejel«, kakor pravi tista Levstikova pesem. In iz te malhe, to sem videl, je bil vzel moko in mast za svojo večerjo. To se mi je gnusilo, da se nisem mogel premagati; upam torej, da tega mojega dejanja ali nehanja ne bodo drugi tako ostro sodili, kakor ga je tisti starček. In ko bi mu bil povedal, kaj me moti, menim, da bi ga tudi s tem ne bil potolažil; razžaljenje bi bilo ostalo.

Zdaj je pa že zadnji čas, da se spomnimo Pikinega Jožka,* ki že dolgo časa čaka, da se zmenimo zanj. Pikin se je imenoval zato, ker so dejali njegovu materi Pika, menda, ker je bila pikasta. Doma je bil v Ribnici, prijazenem trgu, nedaleč od Lašč. Kak navaden berač Pikin Jožek ni bil; sam se je ponosno imenoval generala vseh beračev. In tako se je tudi nosil. Trpel ni, da bi kak berač prosil in nadlegoval družbo, v kateri je bil on. Ko je kateri odprl vrata, skočil je hitro, podaril mu krajcar in nato ga je obrnil in porinil skozi vrata. Hodi z bogom! To sem večkrat videl sam. Pohajal je samo po večjih vaseh in trgih, najljubše pa so mu bile naše Lašče. Tu se je pa ustavljal, in vselej za več časa, samo pri Drakslerici. Drakslerica ali kakor se ji je sploh dejalo, gospa Drakslerica, je bila vdova po nekdanjem zdravniku v Laščah, prijazna, malo grbasta žena, in je imela gostilno ob cesti konec vasi. Gostilna je imela dve sobi, eno večjo za kmete in voznike, ki so se posebno radi ondi ustavljali, in pa eno manjšo za gospodo. V tej so se zvečer zbirali gospodje uradniki, včasih tudi gospod kaplan, učitelj in o počitnicah nekaj študentov iz Ljubljane ali pa z Dunaja. Pa dobra volja je bila vedno v družbi. Pikin Jožek seveda je imel svoj sedež v veliki sobi med navadnimi ljudmi, ki jih je kratkočasil s petjem, piskanjem in raznimi šalami, katere je znal uganjati kakor malokateri. Prosil ni darov kakor drugi navadni berači. Jemal je samo denar, pa ne kar tako,

v bogajme; vse si je zaslužil. Petje njegovo ni bilo kaj lepo in prijetno; njegov glas je bil nekoliko podoben glasu starega petelina; ali krepak pa je bil in dosti dober za njegove, največ šaljive pesmi. Tudi piskanje njegovo ni bilo za razvajena ušesa. Piščali je imel dve, eno za navadne, drugo za kake posebne prilike. Jaz ne morem reči, da bi bil našel kaj posebnega razločka med njima. Vselej je najprej malo zapiskal, potem košček pesmi, nato zopet piskanje itd.; nazadnje pa je krepkeje zagodel in tudi rad malo poplesal. Pel je po starem krajcarju pesem; dve pa je imel, ki ju je pel samo po grošu, kakor bomo videli pozneje. Zlagal je tudi sam pesmi, besede in napeve.

Dejal sem, da je hodil samo po trgih in večjih vaseh, kjer gre ljudem malo laže krajcar izpod palca; ali v Ribnico, kjer je bil rojen, ni smel, in to ga je hudo bolelo, zlasti zato, ker ni mogel k svoji stari materi. Zložil je bil namreč zabavljivo pesem na svoje rojake in sosede Ribničane, pa so mu ostro prepovedali, da ne sme nikdar več pod »ribniški zvon«; gorje mu, če se prikaže! To je bila ena tistih dveh pesmi, ki ju je pel samo po višji ceni, pa še ne rad. Prosim ga je bilo treba vselej; in začel jo je samo, ko se je pred dobrobra prepričal, da ni kakega Ribničana blizu. Te zabavljice imam še nekoliko vrstic v spominu, ali zapisal jih ne bom, da se morebiti ne zamerim poštenim Ribničanom, kakor se jim je zameril Pikin Jožek. Druga pa je bila Levstikova, vsaj besede. V tistem času so bili nekako iznova ustanovili občine ali srenje po deželi. Novo izvoljeni župani – kdo bi jim zameril? – so bili nemalo ponosni in oblastni. Čutili so svojo čast in hoteli, da jo čutijo tudi drugi. To je bilo kaj za Levstika. Zložil je zabavljivo na te oblastnike, zapisal jo in, kakor je pravil, izgubil jo je nalašč nekje na potu, naj pride že komurkoli v roke. Kdo jo najde? Pikin Jožek. To je bilo kakor nalašč. Ali je bilo vse res tako, za to bi ne zastavljal svoje besede; vseh muh polna sta bila oba. Naj je prišla zabavljiva pesem kakorkoli že Pikinemu Jožku v roke, gotovo je to, da ji je on zložil napev in da jo je pel, kakor sem že rekel, samo po grošu. Dejal je namreč, da je teden dni popoldne ležal v senci za sečjo, da se je naučil iz glave, in potem zopet toliko časa, da ji je izmislil primeren napev, kakršnega je vredna taka pesem.

Neki večer smo sedeli zopet lepo v božjem strahu pri Drakslerici: v gosposki sobici poleg drugih Levstik in jaz in pa še neki imeniten mož – župan iz Škrlovice. V veliki sobi pa je, kakor po navadi, v kotu za veliko mizo sedel in svoje može kratkočasil Pikin Jožek. Vrata med sobama so bila navadno odprta, tako da smo tudi mi slišali, kar

se je vršilo v oni izbi. Kar mi šine neka hudobna misel v glavo. Vstanem pa grem k Pikinemu Jožku ter mu rečem, naj nam zapoje tisto o županih, položivši predenj na mizo svoj groš. Mož pogleda najprej denar na mizi, potem pa po strani v gosposko sobo, kjer je sedel strašni škrlovski župan. Jaz mu prigovarjam in prigovarjam, naj se nič ne boji; vse ni nič pomagalo. Nato pa grem in začnem obdelovati samega župana; dobrikam se mu, kako gre takemu možu, in mu prigovarjam, naj bo pameten in dovoli, da se poje tista prepovedana pesem; Levstik mi je pa pomagal. Dolgo se je mož krčil in branil, pa grozil se je: »Ko bi v pest dobil tistega, ki je zveržil to neslanost, kar kosti bi mu zdrobil!« Ko bi bil vedel, da tisti hudodelnik sedi poleg njega, lepo govori z njim, pa se mu smeje na skrivnem! Nazadnje se je vsemu omizju vendar posrečilo omečiti moža, da je dal, četudi mrmraje in godrnjaje, svoje privoljenje. Pesem se je pela, in reči moram, nikoli prej tako dobro, nam vsem na veliko veselje.

V tistem času je Pikin Jožek imel kakih šestdeset let, pa stopi neki večer pred ogledalo, ki je viselo na steni; ogleduje se in ogleduje pa začne javkati in tožiti: »Oj Pikin Jožek, Pikin Jožek, kako si bil ti nekdanj lep!« Pa se mu solze udero po onih še zmeraj rdečih licih, kakor bob debele. Nato se naglo obrne in usta nabere na smeh, tako nekako čudno, kakor je znal samo on. Pri njem se ni nikoli prav vedelo, kaj je resnica, kaj šala. Jok in smeh je imel v enem mehu. »Pol sme-há, pol joká.« To je bila nekaka posebnost njegova.

Jaz sem ga imel posebno rad, on pa mene. Kadar sem le mogel, bil sem v njegovi družbi; na moje zdravje ga je izpil marsikateri kozarček. Saj ga je pa tudi zaslužil. Nekdanj me je pa vendar imel pošteno za norca. Ko tako sediva kakor po navadi pri vinu, kar nasloni glavo na mizo pa začne vzdihovati in tožiti; da bi se bila skala omečila: »O joj, o joj, kako mi je hudo! Smrtne slabosti me obhajajo. Moja zadnja ura! Smrt, smrt!« Nato me pogleda tako milo, da sem si moral misliti: Ne, to ne more biti šala. Ali vendar mu tudi nisem mogel prav verjeti, ker sem vedel, kako se zna pačiti in ljudi za nos voditi. Hitro grem in mu prinesem polič najboljšega ter mu ga nalijem poln kozarec, rekoč: »Nate, pa pijte, še enkrat, preden se ločite od tod.« Mož pogleda vince pa skoči kvišku ter me začne objemati, da so mi kosti pokale: »Oj taki ljudje, taki ljudje, še mirno umreti ne puste ubogega siromaka. Dokler so še tako zlate duše na svetu, ga človek ne more zapustiti.« Pa zopet tiste debele solze! Ljudje so pa gledali in strmeli, ker niso tako dobro kakor jaz poznali Pikinega Jožka.

mladim po srcu

Rdeči vrček, ki je točil postrani

Ob sobotah je Marjanca navadno spremljala mamo na trg. Rada je ogledovala lepo sočivje in sladko sadje in dišeče pisane cvetice; najraje pa je imela izdelke, ki so jih prinašali razni priložnostni prodajalci.

Nekega dne je na trgu kar na tleh ležal del kup lepe, pisane posode. Prodajalec je na ves glas hvalil svoje lonce, ponve, kanglice, kavnike in vrče.

»Izjemna priložnost!« je kričal na vse grlo. »Zares izjemna: samo za petdeset dinarjev lahko kupite rumen lonec, zeleno ponvico, modro kanglico, rjav kavnik! Povrhu in zastonj – če verjamete ali ne – vam podarim prelep rdeč vrček. Danes in nikoli več!«

Okoli prodajalca se je nabralo veliko gospodinj in otrok, pa tudi nekaj kmetič in branjevč, ki so zapustile svoje stojnice. Lončki in ponvice, kanglice in kavniki so bili zares lepi, živo obarvani in položeni, da so se na soncu kar svetili. Mož je svoje blago hvalil s tako vnemo, da so gospodinje vsevprek kupovale, prepričane, da ne smejo zamuditi imenitne priložnosti.

»Mama, kupi še ti! Naša posoda je že stara in obtolčena,« je moledovala Marjanca.

Mati se je obotavljala. Res je bila njihova kuhinjska posoda že precej stara, res pa je bilo tudi, da je bila še vedno uporabna in da nove niso potrebovali.

»Z večjim veseljem bom jedla, če boš kuhala v tej posodi. Tudi v kuhinji ti bom raje pomagala,« se je dobrikala deklica.

Končno se je mati dala pregovoriti. Petdeset dinarjev ni bil tako velik denar. Kupila je torej rumen lonec, zeleno ponvico, modro kanglico in rjav kavnik. Povrhu je dobila še rdeč vrček.

Takoj v nedeljo sta mama in Marjanca sklenili skuhati praznje kosilo v lepi novi posodi. Da bi bila miza bolj prikupna, je Marjanca pogrnila svež bel prt in vtaknila v visok kozarec lepo vrtnico.

»Očka bo mislil, da je danes velik praznik,« je rekla deklica.

Morebiti se je mama to nedeljo še posebno potrudila, ker je bilo kosilo, pripravljeno v novi posodi, zares okusno kot malokdaj. Očka se je smejal ženi in hčerki in modro ugotovil:

»Stara ali nova posoda – to je vseeno. Poglavitno je, da je dobro, kar se v njej skuha.«

Med kosilom je deklica segla po rdečem vrčku, da bi si nalila vode v kozarec.

»Glej jo, nerodo,« jo je kregala mama, ko je Marjanca polila čisti, beli prt.

»Natoči ti, prosim,« je rekla Marjanca mami.

Mama je vzela rdeči vrček in začela nalivati... Namesto v kozarec pa je polivala vodo po mizi.

»Kakršna mati, takšna hči!« je smejal dejal oče.

Segel je še sam po vrčku in glej – tudi on je na široko polil čisti beli prt.

»Kakršen oče, takšna hči,« je vrnila milo za drago mama. Marjanca pa je popravila:

»Kakršna starša, takšna hči.«

Vsi trije so se spogledali in se od srca nasmejali.

Po kosilu je Marjanca pripravila kavo v rdečem vrčku.

»Veliko bolj okusna bo,« je obljubila.

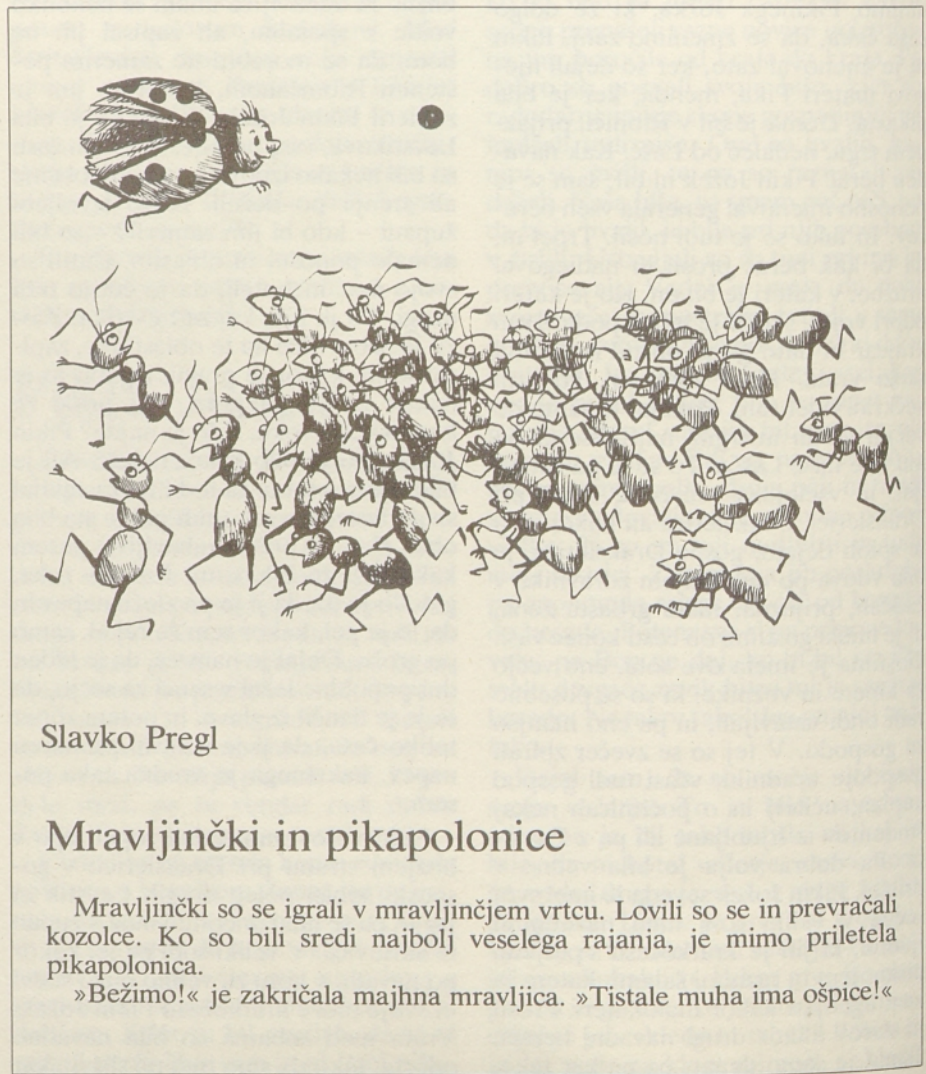
Ko pa si je začela nalivati kavo iz vrčka v skodelico, se je presenečena ustavila, ko je zagledala na belem prtju velik rjav madež.

Nato je polila prt še mati in nato še oče.

Hitro so vzeli prt z mize in ga splaknili, a mama je zaskrbljeno ogledovala madež, ki ni hotel izginiti.

»Ni dvoma, to je neuporaben lonček. Saj toči, kamor ni treba. Vrnila ga bom trgovcu. Sicer sva ga pa tako dobili zastonj,« se je tolažila.

Prihodnjo soboto in še mnogo sobot sta mama in Marjanca nosili na trg

Slavko Pregl

Mravljinčki in pikapolonice

Mravljinčki so se igrali v mravljinčjem vrtcu. Lovili so se in prevračali kozolce. Ko so bili sredi najbolj veselega rajanja, je mimo priletela pikapolonica.

»Bežimo!« je zakričala majhna mravljica. »Tistale muha ima ošpice!«

rdeči neuporabni lonček, da bi ga vrnil kramarju. Njega pa ni bilo. Rdečega vrčka, ki je točil postrani, nihče pri hiši ni uporabljal in je stal na polici.

Neke sobote, ko sta mama in Marjanca že pozabili na kramarja, se je spet pokazal na trgu s svojim blagom. Kričal je na vse pretege in hvalil svojo posodo.

Mama je stopila bliže in mu očitala:

»Vaše blago pa ni tako imenitno, kot ga hvalite. Rdeči vrček toči postrani.«

»Polil nam je prt in mizo,« je pristavila Marjanca.

»Moje blago je brez napake,« je dejal užaljeni kramar. »Če vrček toči postrani, je to tovarniška napaka. Takoj vam pokažem, kako točijo moji vrčki.«

In res, preskusil je več rdečih vrčkov in vsi so lili, kot se spodobi. Nazadnje je ponudil enega Marjanci.

»Na, deklica, vzemi. Kar oba obdrži. Naj vsi vedo, da nisem goljuf in da povnem, če je kaj narobe.«

Ko sta z mamo prišli domov, je Marjanca prosila:

»Mama, daj nerodni vrček meni.«

»Vzemi ga, le škode mi z njim ne delaj!«

»Imam odličen načrt,« je deklica zaupala očetu. »Preluknjaj mi boš vrček. Vanj bom dala geranijo. To bo darilo za mamo.«

Tako sta tudi storila. Oče je preluknjaj vrček, Marjanca pa je kupila pri vrtnarju podtaknjene rdeče geranije in postavila lonček v svojo sobo na okno. Rožo je vsak dan zalila in kmalu je pognal lep, rdeč cvet.

Deklica je bila srečna. A srečna ni

bila le ona. Tudi nerodni rdeči vrček je bil zadovoljen. Čeprav ni bil sam kriv, da je točil postrani, mu je bilo vendarle hudo, da ni za nobeno rabo. Marjanci je bil na vso moč hvaležen, da je iz njega naredila koristno stvar.

Kmečka abeceda

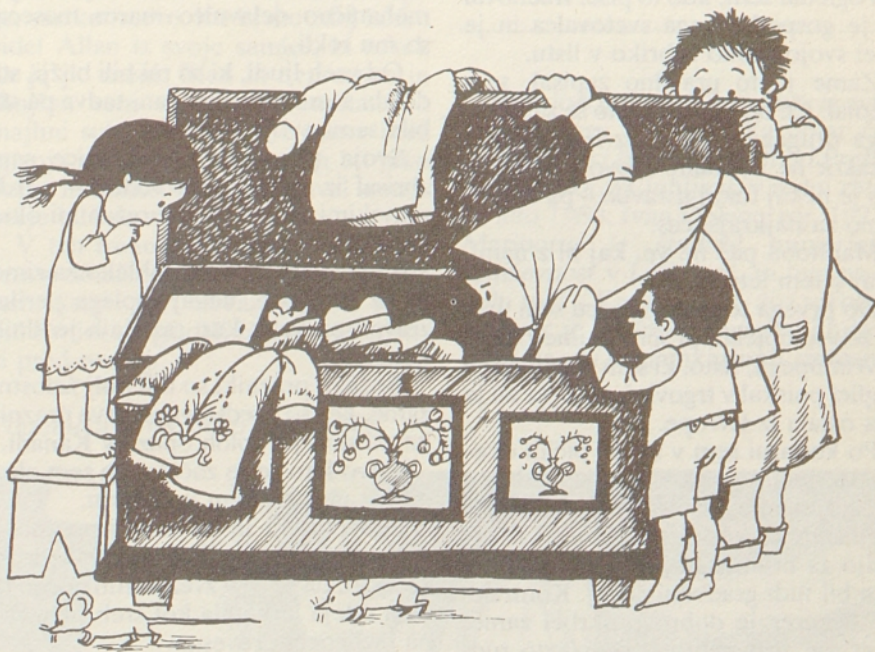
Skrinja

Še v minulem stoletju so obleke, perilo, žito in moko na slovenskem podeželju hranili v skrinjah. Skrinje za žito so postavljali na podstrešje, tiste za obleko in perilo pa so imele svoje mesto v hiši.

Skrinje so se zapirale z ravnim pokrovom. Predvsem v Prekmurju pa so imele pokrov izdelan v obliki dvokapne strehe.

Pred kakimi štiristo leti so začeli skrinje za obleko okraševati. Ponekod so jih poslikali z živobarvnimi okraski. Najlepše, v več barvah poslikane skrinje imamo iz 19. stoletja, najstarejša pa nosi celo letnico 1596.

Predvsem v zahodni Sloveniji so okraševali skrinje tudi z vložki drugobarvnega lesa. Takemu okraševanju pravimo intarzija. V intarziji najdemo geometrične like, pa tudi rastlinske motive in ptičke.

V vzhodni Sloveniji so okraševali tudi skrinje za žito, vendar le sprednjo stran in pokrov. Vanje so vrezovali najrazličnejše geometrične vzorce.

Ker je bila skrinja poglavitni del kmečkega pohištva, jo je nevesta vedno pripeljala na ženinov dom s svojo balo. Najbolj premožne so jih imele več, vse bogato okrašene in polne blaga. Star pregovor pravi:

*Najlepši zakladi so za gospodinjo,
če ima s platnom napolnjeno skrinjo.*

Skrinje so prehajale iz roda v rod, zato se jih je veliko ohranilo po kmečkih domačijah. Kmetje pa so jih že pred minulo vojno zamenjali z omarami in jih spravili med staro šaro na podstrešju. Danes jih mnogi iščejo, da bi jih imeli za okras v stanovanjih... čim starejše in čim lepše okrašene.

dr. Marija Makarovič

Vojan Tihomir Arhar

Pred prvim majem

Zagoreli so kresovi,
zažareli na vso moč;
nad dolino, nad gozdovi
plamen razsvetljuje noč.

Ogenj naš rumeno rdeči
pleše, greje, prasketa;
vej nameči, da bo večji,
naj do zvezd zaplapola.

Pesem vre iz ust vesela.
Kdo bi silil spat že zdaj,
saj je jutri praznik dela,
praznik dela, prvi maj!

Ilustrira:

Marjanca Jemec-Božič
Rubriko ureja: Miha Matè

vaše zgodbe

IVAN DOLENC

Obljubam sem se smejal v brk

V lokalnem dnevniku za prvi december sem prebral:

»Vse kanadske poti vodijo skozi Manitobo.«

Pogledal sem, kdo to piše. Imenoval se je gospodarskega svetovalca in je imel svojo stalno rubriko v listu.

Zame je to pravilno zapisal, sem priznal. Če bo pa to veljalo še za kakšnega drugega prišleka iz Evrope, mu nikakor ne zavidam. Dovolj je, če se nas je nekaj tukaj ustavilo – pa čeprav samo za najkrajši čas.

Manitoba pač ne ve, kaj bi z nami. Vsaj v tem letu še ne.

Do prvega tedna v mesecu sem uničil že vso obleko, ki sem jo imel. Tisto iz Winnipega, tisto, ki sem si jo tukaj v naglici poiskal v trgovini, tisto, ki mi je bila ostala iz Evrope.

Po kotlarni sem v nekaj pičlih dnevih opravljal posle mizarja, zidarja, kopača zemlje, čistilca žebeljev in drugega starega železa, nosača vreč z izolacijo za hiše, žagarja, in za nekaj ur sem bil tudi gradbeni čuvaj. Kontraktor Scherer je dobro poskrbel zame. Vzel me je s seboj v svoj avto tudi takrat, kadar je potreboval samo tri ali celo samo dva delavca – za dan. Nisem ga vprašal, kaj neki je počenjal tukaj njegov oče tisti prvi čas po svojem prihodu. Vtis sem imel, da sin o vsem veliko razume...

Čez teden dni pa je delo usahnilo. Kar takole čez noč. Zunaj je začel briti severnjak in potem je snežilo in spet snežilo. Moj dobrotnik mi je z obžalovanjem povedal tisto jutro, da ga je klical njegov glavni šef in mu ukazal ustaviti vse delo. Scherer se je drugi dan odpeljal proti Winnipegu, kjer je bil doma. Tisto uro sem vedel, da me čaka dolgo brezdelje do pozne pomladi. Vse se bo ponovilo, kot se je zgodilo prvič, ko sem zagledal v zimi to mestece. Za hip sem pomislil na pre-

mik v Winnipeg, v kanadski Čikago, kakor so ga imenovali v tisku. Pa me je Dan poučil, češ da v Kanadi decembra meseca noben podjetnik ne sprejema novih delavcev.

Moral bi jim vendar plačati božične praznike. Na januar ali februar v Winnipegu pa še pomisliti nisem več hotel, saj sem vedel, kako piha in zmrzuje v tem času.

In tako sem obtičal v svoji sobici na Četrty cesti. Dvakrat na dan sem odšel na ogled po mestu, za vsak primer, če bi kje kaj slučajno staknil, preostali čas sem presedel sam s seboj in s skodelico kave.

Nekaj dni sem si očital, da bi morda le moral ostati vajenec v skladišču med avtomobilskimi deli, vsaj do prihoda svoje družine. A sem si takoj dopovedal, da s tistim fantovskim poslom še stanovanja ne bi plačal, kaj šele hrano in kaj drugega. Pomislil sem tudi na bolnico – in z njo še bolj na kratko opravil: boljše bo, da ostanim pri zdravi pameti, pa čeprav bi bil nekaj tednov brez zaslužka.

V nekaj dneh sem zvedel, da tudi Dušan ne dela več. Pride naj nazaj v mehanično delavnico marca meseca, so mu rekli.

Od vseh ljudi, ki so mi bili bližji, sta delala samo Steve in Čan, tadva pa sta bila sama svoja gospodarja.

Svoja poznanstva iz bolnice sem zbrisal iz spomina za vedno – s trdnjavskimi zidovi in zamreženimi okni vred.

Kupil sem si poceni obleko za zimo in za na cesto, nekaj toplega perila, zraven pa velik kup različnih jedilnih konzerv.

Božični prazniki so bili bolj žalostni zame, ker so predstavljali prve praznike, ki sem jih sploh opazil v Kanadi.

Novo leto se je začelo, ko sem obrnil list na stenskem koledarju.

Pod oknom in na cesti sem znova videval samo sneg. Tokrat je bilo novo zgolj to, da se je v zvezdnatih nočeh ta bela odeja lesketala kot srebrne nitke na božičnem drevesu.

Tri tedne sem prebil v največji samoti s knjigami, ki sem si jih bil prinesel iz mestne knjižnice. Premislil sem znova Odisejo, Izgubljene iluzije, Zapiske iz mrtvega doma, Idiota, Temo sredi dneva, Martina Edena, Smeh v

džungli, Ovidove elegije iz izgnanstva, Legendo o velikem inkvizitorju, Don Kihota, žaloigro o Willyju Lomanu. Iskal sem še neke druge naslove, a jih knjižničarka, žal, ni imela v seznamu.

Vsak dan sem po eno uro prelival Bogokletje Allana Kenta v slovenščino. Nekaj za vajo, nekaj pa zato, ker sem to čudno Caldwellovo pripoved šele zdaj prav razumel.

Prevzel me je občutek, da se mi je Kanada nekje na poti izmuznila iz objema. Doslej sem bil spoznal samo njeno življenje na najgloblem dnu. Utrip tega najnižjega kroga se mi je zdel nategnjen po vzorcu nestalne in zdolgočasene Marjorie: tudi ona se je kazala pravo damo, dokler je bila še našminkana, napudrana, neparfumirana in oblečena.

Moj Maribor pa je bil v tistih samotnih prerijskih urah tako zelo daleč – niti v sanjah nisem mogel upati, da ga bom še kdaj videl.

Torontska »Sloga« je v začetku novega leta objavila samo tri moje najpobožnejše želje:

Želel bi si natančen naslov tistega kanadskega predstavništva v Angliji, ki v škotskem listu Edinburg Evening News nujno išče kvalificirane delavce za Kanado. Ta naslov bi kot dobri ljudje morali priporočiti vsakemu izmed sto tisočev brezposelnih ljudi, ki tukaj zaman iščejo svojemu znanju primerno zaposlitev. Mogoče jim posredovalnica v Angliji odkrije tisto, za čimer se sami v Kanadi zaman ozirajo na vse strani.

Želel bi si drobnega pojasnila o govoru našega ministra za imigracijo v čikaškem Ženskem atletskem klubu: Ali vabi v naše priseljeniške vrste ameriške podjetnike, da bi nas na kanadskih tleh zaposlil vsaj za tisto kratko dobo, dokler si z našim delom ne nagrabi dovolj kanadskih dolarjev, ali pa je veljalo vabilo ameriškim delavcem? Če gre za zadnje, bi pobožno rekel, da naj ostanejo kar doma. V Ameriki je podpora za brezposelne znatno višja kot v Kanadi.

Želel bi si, da moji številni znanci po kanadskih uradih ne bi kazali občasnih tako sladkega obraza in tako velikega zanimanja za mojo skromno usodo.

Dota

Po očetu doto imam,
da pesmi zlagati znam.
Dobro in slabo, vse
večkrat podeduje se.

V Avstraliji živim,
po slovensko govorim.
V žilah teče slovenska kri,
ostala bo do konca dni.

Marcela Bole, Melbourne, Avstralija

Kmet

Kmetovo naporno je življenje, saj od zore do mraka gara. Nenehno ga spremlja trpljenje, ko se za kruh vsakdanji peha.

Ko lep pridelek se mu kaže, se nadenj spravi oblak črn. Visok pridelek tudi laže, med dobrim je več slabih zrn.

Ta človek malokdaj počiva, delo samo ga nenehno sili, na pomoč ga kliče vsaka njiva, nikdar nikomur se ne smili.

Eno pa tolažbo kmet ima, da sam je svoje usode gospodar, hrano zase in za druge prigara, za voljo svojjo mu je največ mar.

Po delu rad kozarček spi, saj v kleti svoji ga ima doma. To za plačilo je in ni je boljše tolažbe za prestana gorja.

Jože Savarin, Milano, Italija

S predragim pismom v roki sem se vrnil v sobo in ga tam hlastno prebral – prvič, drugič, tretjič – neštetokrat: to sem menda počenjal včasih ves dopoldan, pa četudi je bilo pismo kdaj kratko, prekratko. Bil je to čas velike sreče in velikega veselja. Tudi takrat, kadar so bile novice žalostne in mučne, sem med njimi vedno odkril kaj svetlega in lepega, v jutrišnji skupni dan obrnjenega. V teh dolgih urah z domačim pismom v roki se mi je prerijsko življenje zdelo zopet lepše in mikavnejše, kot pa je v resnici bilo.

V sebi sem ponovno občutil voljo in moč za neizprosno spopad z vsakdanjostjo okrog mene...

Potem pa naenkrat ni bilo nobenega pisma ves teden.

In potem sem še naslednji teden zaman brskal po poštnem nabiralniku. Letalske kuverte ni bilo v njem.

Mislil sem, da se bom zrušil. Okrog mene je v pusti sobi zavlada grobna tišina. Velika samota se je še povečala, da je bila nevdružna. Blodil sem po sobi od okna do vrat, kot da ne vem, da nisem v jetniški celici. Odrinil sem daleč od sebe vse dnevnike, vse knjige, vse konzerve. Ko bi me zdaj lahko videl Allan iz svoje samice, bi rekel, da je po meni. Bled in neprespan in shujšan sem se začel premikati po majhni sobi kot tiste žive sence brez upanja na rešitev, ki sem jih bil tako dolgo in tako sočutno opazoval iz največje bližine.

V teh trenutkih neizmerne slabosti sem si domišljjal, da sem ostal pošastno sam. Stopil sem na razpotje, ki so se bili z njim spogledali že toliki izseljenci pred menoj.

Popotnika (foto: Joco Žnidaršič)

Na okroglo mizico pred svojim ležiščem sem si naložil vsa ženina pisma. Vmes je bilo tudi precej listkov mojih otrok. Srčkane risbe so krasile te pisane pozdrave iz daljave.

Kakšne pol ure ali morda celo uro sem strmel v to svojo veliko in edino bogastvo. Prisilil sem svojo roko, da je zalistala po teh nežno napisanih sporočilih. Božal sem jih narahlo z dlanmi in jih jel ponovno brati.

To ni trajalo dolgo. Odločno sem si obrisal solzo, ki se mi je spustila po licu, in naglo vstal izza mize.

Stekel sem po hodniku v kopalnico. Tam sem se umil z mrzlo vodo, se obril in počesal.

Čez nekaj minut sem že trdno stopal po zasneženi pešpoti proti restavraciji Kitajca Čana. Pri njem spijem skodelico sveže kave, pojem za kosilo nekaj zelenega in osvežilnega, potem pa glasno obiščem priseljski urad in borzo za delo, sem se odločil.

Tisto popoldne so me zadovoljile tudi negotove obljube. Smejal sem se jim v brk, ker sem vedel, da se rešim tudi brez njih.

Pričujoči odlomek je drobec iz avtobiografskega romana »Za dolar človečnosti«, ki bo jeseni izšel pri Prešernovi družbi v Ljubljani, v redni zbirki za leto 1984. Ivan Dolenc, roj. 1927 v Mariboru, je študiral primerjalno književnost v Ljubljani, za tem pa ob delu tudi v Kanadi. Zdaj živi v Torontu, kjer je profesor angleške književnosti na eni od tamkajšnjih gimnazij.

Njihove poslaščne besede res lepo zvenijo, pa mi vedno zbledijo, ko vidim, da so njihove misli po deset in dvajset milj ločene od njihovega ubogljivega telesa...

Proti koncu belega meseca sem spet šel med ljudi. V mestu je bilo vse tako kot lani, ko sem stopil iz vlaka. Razlika je bila samo ena: pri Kitajcu Čanu ni bilo na hrani nobenega priseljenca. Ali sta Šandor in njegova žena povedala novodošlim v Winnipegu, kako je bilo z nami tukaj? Bogve, kje sta zdaj? Se otroka še vedno jočeta?

Vsak dan sem nestrno čakal na poštarja. Ženina pisma so mi bila bolj potrebna od konzerv, ki sem si jih segreval na kuhalniku, da ne bi do kraja obnemogel v svojem brezdelju. Pomenila so mi vse na svetu. Samo zaradi njih sem še vedno redno listal po prerijskih dnevnikih in s svinčnikom v roki iskal med malimi oglasi delovno ponudbo, ki bi bila natisnjena zame.

Vsako jutro sem slišal poštarja, postaranega in osivelega državnega uslužbenca, ki je bil vedno nagnjen nad svojo veliko torbo, obešeno okrog vrata, kako je odpiral vratca na vrt in vrgel pošto v nabiralnik pred hišo. S tem ropotom, ki je bil tako prijeten za moje uho, sem se namah predramil iz malodušja. Stekel sem po stopnicah iz hiše in živahno potegnil iz pločevinaste škatle pismo zame. Ni mi bilo treba brati naslova na zalepnici, saj je bila vsa letalska pošta samo moja.

naši po svetu

AVSTRALIJA

O Slovenski zvezi v Geelongu

Rad bi vam na kratko opisal zgodovino Slovenske zveze Ivan Cankar v Geelongu. Ker ni bilo ves čas točne evidence, točnejši podatki niso dostopni.

Začelo se je oktobra 1955, ko se je zbrala skupina Slovencev in izbrala iniciativni odbor, katerega naloga je bila, da združi in poveže Slovence v Geelongu. To seveda ni bila lahka naloga, toda po krajšem času se je včlanilo precej ljudi, ki so bili pripravljene sodelovati v novem društvu. Društvo je kar lepo napredovalo in čez nekaj let so kupili tudi zemljišče. Zabave so prirejali v najetih prostorih, ki pa jih je bilo seveda treba plačevati. Kakor mnoga podobna društva je imelo tudi to številne težave in je ob koncu leta 1964 skoraj razpadlo. Toda že po kratkem času je bila dejavnost obnovljena. Zemljišče so kmalu prodali in kupili sedanje v velikosti 2,5 ha. Leta 1971 se je društvo preimenovalo v novo z imenom SLOVENSKA ZVEZA IVAN CANKAR. Na zemljišču so najprej postavili majhno pločevinasto kočico, v kateri so se zbirali ob sobotah in nedeljah. Zraven so napravili

tudi tristezno balinišče. Večje prireditve so bile še vedno v najetih dvorana, zato so se odločili, da si sezidajo lastno dvorano.

Ker sem bil takrat tudi sam že član odbora, lahko rečem, da smo začeli z zidavo leta 1973. Finančna sredstva smo dobivali s prirejanjem zabav in raznih kulturnih prireditev. Veliko pa so prispevali tudi sami člani. Dobili smo tudi posojilo banke. Nova dvorana je bila slovesno odprta leta 1975.

Pred nekaj leti smo ustanovili tudi slovenski pouk za otroke in mladino. Učence poučujeta dva učiteljici (nepoklicni). Imamo tudi šolski odbor, ki je odgovoren za redni potek pouka in dela pod kontrolo upravnega odbora.

Upravo društva sestavljajo: skupščina, upravni odbor in nadzorni odbor. Skupščina je običajno zadnjo soboto v juniju vsako leto. Skupščina je najvišji organ in ima zadnjo odločitev glede imovine društva. Skupščina izvoli tudi člane upravnega in nadzornega odbora. Skupščino sestavljajo vsi člani Slovenske zveze Geelong.

Sodelujemo tudi z drugimi slovenskimi društvi oziroma klubi v Viktoriji in smo tudi člani slovenske balinarske zveze Viktorije.

Zdaj ima zveza 137 družinskih članov, vseh slovenskih družin v Geelongu pa je okrog 180.

Društvo lepo napreduje in smo zdaj začeli z razširjanjem dvorane, ki bi potem, ko bo končana, lahko sprejela okrog 500 ljudi. Vse poteka s prostovoljnimi delom. Ker je trenutno v Geelongu precejšnja brezposelnost, bo na voljo tudi manj denarja, zato bomo morali trdo poprijeti, če bomo želeli doseči svoj cilj. Veseli smo, da je med nami toliko pridnih in požrtvovalnih članov in delavcev. Upamo, da bo naša dvorana hitro razširjena in bo v njej še odmevala slovenska pesem in beseda.

Jože Ramuta, predsednik SZG

Dom Slovenske zveze Geelong, ki ga trenutno razširjajo

Še enkrat: ob 80- letnici Tončke Trkajeve

V Eisdnu je 17. januarja (Rodna gruda je o tem že poročala, op. ur.) praznovala svojo 80-letnico znana slovenska kulturna delavka Tončka Trkajeva. Ob tej priložnosti smo jo na domu obiskali tudi nekateri nekdanji učenci in ji zapeli podoknico. Seveda ni manjkalo tudi nageljnov, za vsako leto enega. Kaj je tukajšnji mladini pomenila in še pomeni Tončka Trkajeva, je razvidno iz pozdravnega govora.

»Draga nam teta Trkajeva!

Dne 17. januarja boste praznovali svojo 80-letnico rojstva. Nekdanji vaši učenci čutimo dolžnost, da vas ob tej priliki obiščemo in vam ob visokem jubileju zaželimo vse najboljše, da bi ga ob vašem možu Francu in v krogu vaših dobrih otrok, vnukov, pravnukov praznovali zdravi in zadovoljni. V imenu vaših učencev se vam najtopljeje zahvalimo za ves vaš trud, ki ste ga imeli z nami. Hvala vam tudi za vaše lepe slovenske deklamacije in igrice, s katerimi ste nam vlivali ljubezen do naših staršev, do lepe slovenske govornice in domovine. Ni vam bilo žal žrtev in dela. Saj smo imeli pri vas doma kar pravo slovensko šolo. Vedno smo bili lepo sprejeti in pogoščeni. Šivali ste nam tudi narodne noše. Tako da vam nismo zastoj rekli naša mama.

Prav tako se zahvaljujemo tudi vam stric Franc. Vaši ženi ste vedno stali ob strani ter ji pomagali, da je vse lepo potekalo. Kakšno skrb ste imeli, da smo bili vedno pravočasno obveščeni, kdaj bodo vaje za naše igre. Lahko bi naštevati še in še, pa še ne bi bilo dovolj zahvale za vse, kar ste naredili za nas. Obljublamo vam, da tega, kar ste nam vcepili v naša srca, ne bomo pozabili do konca naših dni. Še enkrat najlepša hvala, in bog vaju živi! Vaši nekdanji učenci in prijatelji«

G. Tončka Trkajeva pa se nam je zahvalila z naslednjimi besedami:

»Predraga mladina, moji nekdanji učenci! Gotovo ste opazili, da so se mi od presenečenja orosile oči. Res je, da smo se ob naših shajanjih zelo lepo razumeli. Bili ste pridni, poslušni in zvesti mojim željam. Lepo ste se učili. Bili smo kot ena družina. Vendar si nikdar ne bi upala misliti, da mi boste še po tolikih letih napravili tako lepo popoldne. Vaše melodije in vaš govor mi še vedno odmevajo v ušesih in igrajo v srcu. Najlepša vam hvala. Kot ste želeli vi meni, tako tudi midva z mojim želiva, da vam pot skozi življenje

Tončka Trkajeva z možem Francem in hčerkama v krogu nekdanjih učencev in prijateljev, ki so ji prišli voščiti za njen 80. rojstni dan

poteka v zdravju in sreči še do poznih let. Naj se vas ogne vsa neprijetnost, spremlja pa naj vas blagodar in lepo družinsko življenje. Vesela sva, ker pravite v govoru, da sva vam vlivala ljubezen do staršev, do slovenske govorice in domovine. Prosim vas, tega ne pozabite nikdar. Ostanite dobri do svojih staršev, kot so bili oni v vaših nežnih letih in so še zdaj. In naša lepa slovenska govorica, le komu ni ljuba! Upam, da jo boste vedno spoštovali, radi govorili in ukoreninili v srca vašemu naraščanju. Radi obiskujte domovino, oglejte si ta šopek prelepe Slovenije, saj vas bodo povsod z veseljem sprejeli, ker bodo videli, da se v vaših žilah v resnici pretaka slovenska kri. Predragi, upam, da kot ste v detinskih letih jemali za dobro moje besede, jih boste tako sprejeli tudi tokrat, saj prihajajo iz srca in iz največjega spoštovanja do vas. Prosim, pozdravite še druge, ki jih danes ni med nami. Še enkrat se vam iz srca zahvaljujem za voščila, prelepo petje in 80 lepih rdečih nageljnov... Franc in Tončka Trkaj z družino.«

Lojze Rak

Občni zbor društva Sv. Barbare v Eisdnu

Jugoslovansko kulturno društvo Sv. Barbare je imelo 19. februarja redni letni občni zbor z volitvami. To je bil prvi občni zbor v lastnih prostorih, na kar so vsi člani društva lahko izredno ponosni. Zbora se je udeležilo veliko število članov, ki so že s svojo prisotnostjo potrdili, da so zadovoljni z aktivnim delom društva v preteklem letu.

Po poročilih celotnega odbora in po

pregledu stanja blagajne so se vsi navzoči z enominutnim molkom spomnili med letom umrlih članov. Po kratkem javnem glasovanju je bil na novo izvoljen stari odbor društva še za tri leta.

KANADA

Kratka kronika društva Bled-Planica 13

Leto 1982 je bilo za naše društvo izredno plodno, eno najboljših v naši društveni zgodovini. V leto 1983 smo zato vstopili z mnogo entuziazma.

Zbirali smo se kot doslej v naših društvenih prostorih. Ena najbolj privlačnih prireditev je bila tradicionalna izbira »Miss Slovenije 1983«. Za le-

Odbor sestavljajo: predsednik Franc Gostiša, podpredsednik Franc Kanduzer, tajnik Andrej Stradovnik, blagajnik Andrej Kukovičič, podtajnica Brigitte Pezdevšek; zaradi bolezni je odstopila dosedanja podblagajnica Hildi Gracer. Na njeno mesto je bil izvoljen Zvonko Tisnikar. Preglednika računov sta Franc Pezdevšek in Jože Martinšek. Bolnike bosta obiskovali Lizika Šnurer in Maria De Hondt; za slovensko kulturo skrbi Jožica Stradovnik.

Vsem članom se odbor zahvaljuje za sodelovanje, želi pa tudi, da bi bilo tako še v prihodnje.

Imamo pa tudi veselo novico: 21. januarja je članica društva in pevka društvenega pevskega zbora Frida Čatter-Jansen rodila sinčka Aleksandra. Med rojaki v Belgiji je znana tudi po tem, da je vodila mladinski pevski zbor Barbare. Mladi družini želimo veliko sreče in zadovoljstva.

Andrej Stradovnik

potico se je potegovalo osem deklet. Po težkih odločitvah je bila za Miss Slovenije 1983 izbrana Tina Špiler, hči našega dolgoletnega člana Jožeta Špilerja. Druga spremljevalka je bila Lori Pinter, prva spremljevalka pa Andreja Krusic. Imena ostalih sodelujočih deklet pa so: Doris Česen, Meriam Kosem, Mojca Langenfus, Kathy Lenarčič in Mary Bizjak. Imeli smo tudi modno revijo, na kateri so se naša dekleta zelo izkazala. Radi bi se zahvalili vsem sodelujočim in vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli k uspehu prireditve, posebna zahvala pa velja dekletom in fantom, ki so poma-

Ena najuspešnejših prireditev Planice – izbira »Miss Slovenija 1983«

gali pri glasbi, razsvetljavi in spremljanju deklet.

Sodelovali smo tudi na športnem področju. Priredili smo tradicionalni turnir v balinanju. Med štirimi ekipami je bila najboljša ekipa Istre, ki je že drugič osvojila pokal Jožeta Uduča. Uredili smo tudi nogometno igrišče, za letošnjo sezono pa pripravljamo tudi igrišče za odbojko.

Lani smo naredili izredno veliko tudi k boljšemu videzu celotnega zemljišča, kajti oddali smo v najem del bolj zapuščenega zemljišča članom za kampiranje, oni pa so zemljišče uredili sami.

Dokončan je tudi že plavalni bazen in komaj čakamo na poletje, ko se bomo lahko kopali. Spomladi nas čakajo še zemeljska dela, potem pa se bomo še smeli pohvaliti za uspešno delo, ki so ga opravili člani, posebno odborniki.

Prvi dan novega leta 1983 smo imeli tudi hokejsko tekmo med mladinci iz Slovenije in ekipo Slovenije-Hamilton. Srečanje je bilo nepozabno. Še posebej smo veseli družabnega srečanja po tekmi v dvorani društva Bled, kjer smo prijetno pokramljali.

Ob novem letu smo imeli tudi redni letni občni zbor. Izvolili smo nekaj novih odbornikov, nekateri pa so v odboru z bogatimi izkušnjami prejšnjih let. Novi odbor sestavljajo: predsednik Franc Štadler, podpredsednik Alojz Lesica, tajnik Janez Hočevnar, blagajnik Jože Kuzmič, mladinski vodja Matjaž Nedeljko, imamo pa še vodjo delovnega odbora ter prosvetnega in športnega odbora.

Egidij Kodarin, Hamilton, Kanada

Jubilejna konvencija VPZ Bled

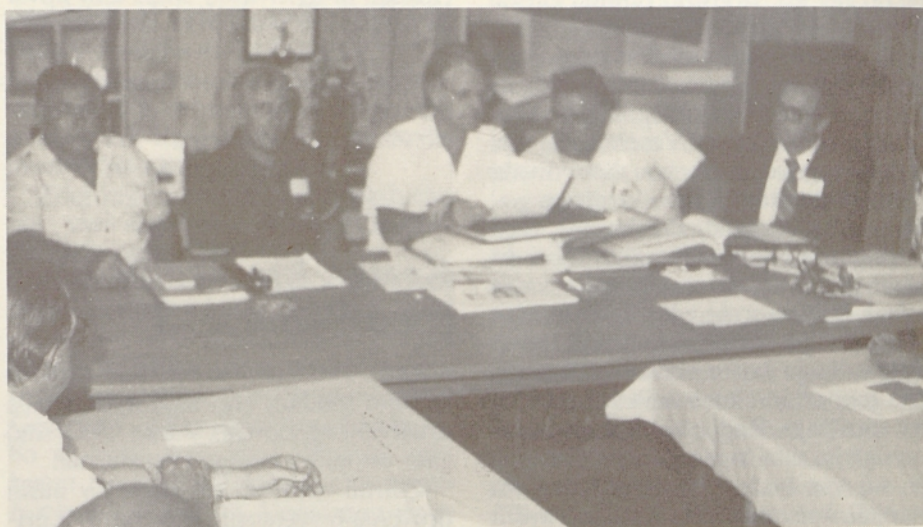
Vzajemna podporna zveza Bled, ki je bila ustanovljena leta 1933 v Kirkland Lake, je imela v juliju 1982 12. redno konvencijo, na kateri smo med drugim razpravljali tudi o proslavi 50-letnice organizacije, ki je še danes največja bratska, podporna organizacija kanadskih Slovencev.

Na konvenciji so se odločili, da bo proslava zlatega jubileja Zveze 31. julija 1983 na zemljišču odseka št. 13 Planica v Beamsvillu. Za ta dan pripravlja odbor kulturni program s piknikom, ki se ga bodo med drugimi gosti udeležili predstavniki vseh odsekov zveze in drugih slovenskih društev v Kanadi. Ob jubileju bo VZP Bled izdala tudi knjižico, v kateri bo na kratko opisana zgodovina Zveze in posameznih odsekov s čestitkami in reklamami.

Odbor VPZ Bled

Odborniki in delegati 12. redne konvencije Vzajemne podporne zveze Bled

Glavni odborniki Zveze na 12. redni konvenciji

ŠVICA

Ostanimo prijatelji

Že več let nazaj niso bili člani SD Planike-Winterthur tako zadovoljni kot 12. in 13. februarja letos, ko so v Unteribergu priredili smučarsko tekmovanje »Prijateljstvo«. V soboto popoldne je bila »plavš« tekma ONA-ON, kjer morata tekmovalca hkrati ali v razmaku petih sekund prevoziti cilj. Zmagala sta Helena Dolhar in Erik Bernik. Diskvalificirati pa so morali en par, ker tekmovalc ni počakal sotekmovalke.

Mrzlo toda lepo sončno vreme je v nedeljo sprejelo v Unteribergu tekmovalce iz ZR Nemčije, Avstrije in Švice. Tekmovanje je potekalo brezhibno na dveh progah hkrati. Na krajši progi so se pomerili: malčki, cicibani,

pionirke, mladinke in članice; na daljši pa so vozili pionirji, mladinci in člani. V dveh urah in pol je bilo tekmovanje zaključeno, čeprav se je 250 tekmovalk in tekmovalcev dvakrat spustilo med vratca. Pri tako množični prireditvi so nam zopet priskočili na pomoč člani smučarskega društva Kanin iz Bovca! »Bovčani« so že sedmič žrtvovali svoj prosti čas in ráde volje s svojimi elektronskimi napravami hitro in točno izmerili čas vsakega tekmovalca.

Prvič v zgodovini smučarske dejavnosti v društvu so bili rezultati na razpolago že uro pred razglasitvijo. Šest sodnikov in dve tajnici (Andrejo Meglič, Majdo Ipavec so si izposodili pri drugih slovenskih društvih) je delo hitro opravilo. Tudi mi jim radi pomagamo, zato prijateljstvo ni samo beseda ampak dejanje.

Barbara Turk-Smrekar

Halmstadski Slovenci se oglašamo

Precej časa je že minilo, od kar smo halmstadski Slovenci dali glas od sebe za naš priljubljeni in ugledni glasnik »Rodna gruda«. Zato se je nabralo kar precej novic, ki bodo morda zanimale še koga izven Švedske.

Živimo še. Čeprav nas ni več toliko v slovenskem društvu »Ivan Cankar« kakor prva leta, poskušamo storiti, kar moremo. Tudi tu na Švedskem so časi, ko moraš trikrat obrniti krono in omejevati »družbene« odn. družabne izdatke. Bencin je drag in ljudje veliko manj potujejo. Morda je tudi tukaj vzrok, da se nekateri Slovenci – posebno iz okolice, bolj poredko odločijo za udeležbo kakega dogodka v Slovenskem domu, za sodelovanje v sekcijah in na tekmah.

Občni zbor – šesti po vrsti – smo imeli prvo soboto v januarju. Slovenski dom je pričakal udeležence slavnostno lep. Iz kuhinje je dišalo po slovenskih dobrotah, zvoki naših pesmi in glasbe so se zibali po dvorani.

Naš prizadevni predsednik Branko Jenko in tajnik Ivo Fele sta dobro pripravila občni zbor, da je vse potekalo v redu in tako, da so člani lahko videli, kako je društvo delovalo in kake skupne dogodke smo doživeli. Vse, kar je odbor predvideval, se je uresničilo. Celo več. Dom je bil nad 100-krat odprt za razne društvene, športne in kulturne prireditve. Kadar je bilo pred nami kaj večjega, npr. pomladanski piknik, je sodelovalo kar lepo število članov v pripravah in tudi v programih. Tokrat so bili naši gostje Slovenci iz Malmöja.

Njihovi pevci so obogatili program. Seveda so nastopili tudi naši mladi kulturniki in člani folklorne pa športniki – bila so meddruštvena tekmovanja v namiznem tenisu, balinanju in nogometu. Posebej moramo podčrtati, da je doživela folklorna skupina društva pod vodstvom Nika Adlešiča vzpon v kvaliteti in se je naučila lepo število plesov, s katerimi je skbzji vse leto nastopala – večkrat tudi pred širšo javnostjo. Tudi mladi Cankarjevci so bili skozi vse leto aktivni – vodila jih je Zvonka Feletova.

Največji dogodek v letu 1982 je bila **peta obletnica** našega društva. To je bil nepozaben, res velik praznik. Med nas je prišel Milan Pogačnik, predstavnik SZDL, predstavnika prijateljske občine Ravne na Koroškem Bine Bevc (ob tej priložnosti mu je društvo podelilo naziv častnega člana za njegovo večletno prizadevanje in delo z nami), Marjanca Pačnikova, pred-

sednica sveta za kulturo na Ravnah na Koroškem, predstavnik ambasade Andrej Škerlavaj, predstavnik Jugosl. društva iz Halmstada Gojko Slepčević in predstavnik Jugosl. zveze Marjan Kramaršič. Na slavnostni seji sta predsednik Branko Jenko in prva predsednica društva Sonja Bukovec izčrpno orisala našo dosedanjo pot, potem so se oglašili k besedi predstavniki iz Ljubljane in z Raven, v razpravo smo posegali tudi člani društva. Na skupnem kosilu, katerega je skrbno pripravila Sonja Bukovec ob pomoči Vide Stojanović in Milana Podmenika, se je potem pojavila še marsikatera dobra ideja za nadaljnji razvoj društva.

Večerna proslava je bila v trgu Åled. Tu se je zbralo toliko ljudi, da je bila dvorana skoroda tesna. Krona tega večera sta bila gosta **Boris Kralj**, prvak ljubljanske drame, in **Silvester Mihelčič** – prvi je bil edinstven v interpretacijah naših pesnikov, drugi je spremljal njegova izvajanja, navdušil občinstvo s svojo glasbo in spremljal kulturnike našega društva. Folklorja je žela burno ploskanje navzočih, tudi kulturni program mladih Cankarjevcev je navdušil dvorano. V njem so se vrstile recitacije, glasbeni vložki in petje iz mladih grl. Sodeloval je tudi Zvonko Bencek iz sosednje Landskrona s pesmijo v prleškem narečju (napisala A. Budja).

Pomembna gospodarska pridobitev v lanskem letu je bil lep vrtni paviljon, za kar gre posebno priznanje rojaku Jožetu Križu iz Oskarströma, pa tudi ostalim, ki so pri tem pomagali.

Še kako besedo o naših prireditvah v teku leta: sodelovali smo na proslavi dneva mladosti, katerega je organizirala Jugosl. društvo. Udeležili smo se izredno zanimivega izleta po domovini, predvsem po poteh Matije Gubca in ogled Titovega doma v Kumrovcu – tu naj izrazimo toplo hvaležnost prijateljski občini Ravne na Koroškem, ki je toliko storila za nas. Od njih smo dobili tudi plaketo odn. priznanje s strani ZDL Slovenije. Sodelovali smo na centralni halmstadski proslavi dneva republike – tu je žela viharno priznanje naša folklorna skupina. Potem smo prisrčno obeležili dan Lucije –

mladi so sami napekli pecivo in ga servirali navzočim, decembra so naši pridni folkloristi sodelovali na švedski prireditvi »Julfest«. Seveda je tudi letos prišel med naše mlade dedek Mraz, a ne s tako polnim košem kot navadno. Otroci so zanj in občinstvo naštudirali ljubko otroško igrico.

Ne morem mimo dejstva, da imamo k sreči zelo prizadevnega in natančnega blagajnika Antona Milivojevića. Da bi izboljšali stanje društvene blagajne, sta z Vido Stojanović poletne mesece skrbela za dežurstvo v Slov. domu.

Po več tednov so dežurale v domu tudi družine: predsednik Branko Jenko z ženo Jožico, Ivo Fele z ženo Zvonko, Jože Godina z ženko Pepco, Milan Podmenik in Dane Merkuža. Te družine so ustvarile glavni dohodek društva. No, rad je pomagal tudi Janko Dudaš – sodeloval je v kulturnem programu in tudi v kuhinji – zlasti ob večjih prireditvah.

Ob volitvah ni bilo običajnega zavlacovanja. Na našo radost je sprejel dosedanji predsednik Branko Jenko predsedniško funkcijo še za naprej. Podpredsednik bo Ivan Zbašnik, tajnica pa Sonja Bukovec. Ostali odborniki so še kult. referentka Zvonka Fele, vodja otroške skupine Urška Mori, ostali člani odbora pa so še Niko Adlešič (vodja folklorne skupine), Zvonko Tepež – gospodar, Anton Milivojević, blagajnik, Vlado Romih, Ivan Podmenik in Ivo Fele. V nadzorni odbor so bili izvoljeni Jože Godina, Jože Križ in Justin Hriberšek.

Na občnem zboru smo se seveda tudi odločali o nadaljnjem programu dela. Prva akcija je bila pustna veselica 12. februarja v kraju Slättåkra, 12. marca smo praznovali dan žena. Ob Veliki noči smo se z avtobusom odpeljali na Ravne na Koroškem – torej v domovino. Tu so nastopili naši folkloristi, recitatorji, mladi s pesmijo in glasbo.

Zahvaljujemo se dosedanjemu odboru za uspešno in požrtvovalno delo, novemu pa želimo uspehov:

Marija Hriberšek

Družinsko tekmovanje v balinanju pri SKD Ivan Cankar v Halmstadu

nove knjige in plošče

Prešernovi soneti

V sodelovanju petih založb – Cankarjeva založba, Prosvjeta, Makedonska knjiga, založba Drava v Celovcu in Založništvo tržaškega tiska – je izšla miniaturna izdaja (5-krat 5 cm) Prešernovih sonetov nesreče, in sicer v devetih jezikih: poleg slovenskega izvirnika še prevodi v angleški, francoski, hrvaški, italijanski, makedonski, nemški, ruski in srbski jezik.

Najstarejši med prevodi je angleški, ki ga je prepesnil Janko Lavrin s sodelavci. Že pred drugo svetovno vojno je nastal tudi nemški prevod, in sicer je bil za to izdajo izbran prevod pesnice Lili Novy. Nekateri prevodi teh Prešernovih sonetov pa so iz najnovejšega časa.

Soneti nesreče največjega slovenskega pesnika so v slovenščini izšli v 500 izvodih, v posameznih drugih jezikih pa v 300 izvodih.

Ilustrativni in oblikovni del k tej bibliofilski redkosti je prispeval akad. slikar Tomaž Kržišnik.

Mohorjeve knjige

KOLENDAR MOHORJEVE DRUŽBE za leto 1983 ni samo precej obsežen, ampak je tudi po vsebini zelo zanimiv in tehten. Prinaša nad 80 člankov s sodobno in zgodovinsko tematiko, kulturnozgodovinske orise, spominske članke o zaslužnih umetnikih, kulturnih in političnih delavcih, ki so se v preteklem letu od nas poslovili. Več je tudi leposlovnih prispevkov, črtic in pesmi, spominov, poučnih člankov o skrbi za telesno in duševno zdravo življenje.

Pohvaliti velja opremo Marjana Paternostra, ki na platnicah in v koledarskem delu prinaša obilo barvnih fotografij o umetniških dragotinah v baročni cerkvi v Petrovčah.

Slovensko leposlovje je pri Mohorjevi družbi zastopano s povestjo **ZORE TAVČARJEVE**, ki ima naslov **VETER V LASEH**. Gre za spomine na otroška in mladostna leta, ki jih je pisateljica preživela v svojem rojstnem kraju Loki pri Zidanem mostu. Zelo dobro je orisala družbeno stanje našega obsavskega človeka med obema vojnama, ko je bilo življenje veči-

ne zelo trdo, kar so čutili zlasti doraščajoči otroci,

V drugem delu knjige je nekaj črtic, v katerih je več poezije in so tudi umetniško bolj dognane.

CVETKO ZAGORSKI je za Mohorjevo družbo spisal 10 novel s skupnim naslovom **GLOBOKO IN DALEČ**, ki jih je uredila in jim tudi napisala spremno besedo prof. Nada Gaborovič, Zagorski je v bistvu naturalist in tako tudi gleda na življenje. V svojih novelah ne moralizira, ampak prepušča bralcu, da sam presoja npravno in človeško vrednost oseb in njihovih dejanj. Vedno pa je dovolj jasno, da je pisatelj na strani ponižanih ter obsoja nasilje nad človekom, razvrednotenje življenja in vojno.

Med Mohorjevimi knjigami je tudi zbirka otroških pesmi **SREČKA KOŠOVELA** z naslovom **OTROK S SONČNICO**, ki jo je uredil dr. Joža Mahnič. V knjigi je zbrano vse, kar je Kosovel napisal za otroke: 49 pesmi in dve črtici.

In zadnja knjiga; **SLOVENSKO PORABJE** avtorjev **FRANČKA MUKIČA** in **MARIJE KOZAR**. Franček Mukič je v obliki povesti z naslovom Poteptani češnjevi cvetovi predstavil porabskega slovenskega človeka, bornega kmeta, ki se muči s svojo zemljico in trpi madžarsko preganjanje, Marija Kozarjeva pa je v

poljudni obliki obdelala zemljepis in zgodovino, upravno ureditev ter gospodarsko in kulturno zgodovino Slovenskega Porabja.

Mrtvaški ples

Nestor slovenske kritike in esejisti-ke ter literarne zgodovine **JOSIP VIDMAR** je po svoji zadnji knjigi z naslovom Esej o lepoti izdal sedaj v 88. življenjskem letu novo delo in ga naslovil **MRTVAŠKI PLES**.

Knjiga je nenavadna iz več razlogov, zlasti pa iz dveh: obravnava namreč motive o smrti, kako so jih umetniško izrazili slovenski pesniki od Franceta Prešerna do Ervina Fritza in predstavlja tako svojevrstno tematsko antologijo. Drugo njeno posebnost pa najdemo v tem, da avtor tudi sam esejistično razglablja o isti temi. Knjiga je zelo berljiva, čeprav je seveda res, kar ugotavlja pisec sam, da knjiga zavoljo svoje tematike pač ne more biti posebno privlačno branje. O smrti se kajpak ne pogovarjamo preveč radi.

Josip Vidmar razlaga v svoji knjigi verze 42 slovenskih pesnikov, to razlago pa spremljajo tudi označbe posameznih avtorjev, kakor jih deloma poznamo iz literarne zgodovine, deloma pa so to nove, Vidmarjeve oznake.

Mrtvaški ples, harmonično in prijetno besedilo o sicer ne preveč skladnem in tudi nič kaj prijetnem življenjskem in literarnem motivu, je izšlo pri Državni založbi Slovenije s spremno besedo Franca Zadravca na ščitnem ovitku. Izredno okusno in elegantno zunanjo podobo ter notranjo ureditev je prispeval likovni opremljevalec Vili Vrhovec.

Bogo Leskovic skladatelj

BOGO LESKOVIC je sicer dolgoletni uspešni dirigent Opere Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani in Slovenske filharmonije, je pa tudi manj znan skladatelj.

Zato je tem bolj dobrodošla plošča z njegovimi skladbami, ki je izšla pri Založbi kaset in plošč RTV Ljubljana.

Na plošči je simfonija v enem stavku z naslovom **DOMOVINA**, ki je avtorjeva najboljšejejša partitura, nastala v Ljubljani in na Dunaju leta 1940 in je istega leta doživela tudi svojo prvo izvedbo pod vodstvom Antona Neffata. Delo je z orkestrom Slovenske filharmonije odlično posnel skladatelj sam, solista sta violinista Ali Dermelj in Kostadin Kirkov.

Druga skladba na plošči je Leskovičeva priredba Tajčevićevih Sedem balkanskih plesov, ki jo je Bogo Leskovic predelal za simfonični orkester leta 1954.

Naslovnica zbirke otroških pesmi Srečka Kosovela z naslovom *Otrok s sončnico*, ki je izšla pri Mohorjevi družbi

Cankar s Hlapcem Jernejem v švedščini

Pri založbi Anthropos v Göteborgu na Švedskem je oktobra lani pod naslovom »Drängen Jernej« (Hlapec Jernej) izšel prevod dela Ivana Cankarja Hlapec Jernej in njegova pravica. Prevajalca sta priseljenec iz Slovenije Boris Jericijo in Šved Lars Fyhr, ki sta tudi napisala spremno besedo in opremila knjigo z eno stranjo pripomb. Knjiga je izšla v trdih platnicah in je lepo opremljena.

»Drängen Jernej« je izšel pri založbi z zelo ekskluzivnim programom in verjetno v zelo majhni nakladi (žal v knjigi ni tega podatka). Založba Anthropos je majhna založba in se ozira predvsem na kvaliteto, pri kateri komercialni interesi očitno ne narekujejo izbora knjig. Vendar bi bilo zanimivo zvedeti, zakaj se je odločila, da izda prav to Cankarjevo delo. V spremni besedi tega ne zvemo in lahko samo ugibamo. Morda je Cankarjev tekst prav za švedske bralce zanimiv, ker je nastal v času, ko je Cankar kot kandidat socialnodemokratske stranke hotel napisati politični pamflet, iz katerega je potem nastala, kot je sam nekoč izjavil, njegova »najboljša novela.« Vendar to še ni odgovor na vprašanje, zakaj ravno Hlapec Jernej.

Hlapec Jernej ni prvo samostojno slovensko leposlovno delo, prevedeno v švedščino. Kakor mi je znano, je bila prva knjiga prevodov petindvajsetih Aškercovih pesmi, ki jih je pripravil švedski publicist Alfred Jensen in jih je leta 1901 izdala založba Bonniers v Stockholmu pod naslovom »Slovenska ballader« (Slovenske balade). Tedaj je bil povod jasen, kajti Jensen je s to knjigo želel počastiti švedskega pesnika Carla Snoilskega ob njegovem šestdesetem rojstnem dnevu. Pesnikov praded je moral namreč v času protireformacije zapustiti Slovenijo in se naseliti v tujini in Snoilsky se je imel za Šveda slovenskega rodu. Poleg tega je Jensen poznal Aškercu osebno in ga cenil tudi kot pesnika. Zato je izbral prav Aškercove balade za svojo knjigo prevodov posvečeno Carlu Snoilske-mu. Knjigo so tedaj ocenili trije recenzenti v dnevnikih časopisih.

Odmev v švedskem tisku ob izidu knjige »Drängen Jernej« je nekoliko večji. Doslej je bilo, kakor mi je znano, objavljenih šest ocen v dnevnem časopisju. Za prvo oceno je poskrbel

največji švedski dnevnik Dagens Nyheter dne 31. 10. 1982. Kritičnik opisuje nastanek povesti in navaja njeno vsebino. O njenih stilističnih in drugih umetniških kvalitetah se izraža zelo pohvalno (»Knjiga je stilistična mojstrovina in lep primer, kako včasih zmore nedvoumno politično sporočilo ustvariti novo literarno obliko, ki je učinkovita in hkrati umetniško zanimiva.«) Oceno sklene s pohvalo založbi za pogumno izdajo kvalitetnega dela.

Naslednjo oceno je prispevalo švedsko komunistično glasilo Ny Dag dne 11. 11. 1982. Kritičnik najprej ugotavlja, da je prevod lep in stilno enoten, in hvali samosvojo in nekomercialno politiko založbe Anthropos. Nato piše o avtorju in sicer več, kakor je lahko zvedel iz spremne besede. Pove vsebino zgodbe in pohvali Cankarjev mojstrski stil (»Estetsko je roman mojstrovina. Stil je varčno premišljen in reduciran.«) Zgodba ga spominja na ljudsko pripovedno tradicijo, na ljudske pripovedke in srednjeveške mirakle. Za konec še pripominja, da je nosila ena izmed partizanskih divizij v drugi svetovni vojni Cankarjevo ime, ki ima torej še vedno »vrednost simbola.«

Konservativni dnevnik Svenska Dagbladet je objavil svojo recenzijo naslednji dan, dne 12. novembra. Iz spremne besede povzema podatke o Cankarju in nastanku zgodbe, nato na kratko rekapitulira vsebino in končno kritično razmišlja o knjigi. Kakor je pričakovati, ima kritik nekaj pomislekov, predvsem to, da postane bralcu prekmalu jasno, kako se bo fabula razvijala, da so dogajanja skratka »ideološko programirana« in da se življenje tako reducira na »vrsto ponazarjanj danega zaključka.« Ljudje, ki jih Jernej srečuje na svoji poti, se zdijo kritiku kot simboli, »tako standardizirani, da so bolj podobni klišejem.« Vendar pravi, da to ne velja za tiste, ki stojijo zunaj družbe, torej za potepuhe, in zato se zdi kritiku, da bi prav lahko razumeli Cankarjevo sporočilo kot anarhistično, prej kot socialnodemokratsko. Ugotavlja, da Cankar sicer dobro piše (»kompozicija je preprosta in stroga, jezik klen in svež«, »pisal je dobro«), vendar meni, da je njegov tekst v preteklih petinse-

demdesetih letih zgubil svojo aktualnost in da bi kazalo izbrati kaj bolj tehtnega, ko se končno kaj prevede iz enega izmed jugoslovanskih jezikov, »kajti o literaturi v teh jezikih imamo pri nas zelo medlo predstavo.«

3. decembra je objavil liberalni večernik Expressen kratko oceno, v kateri za uvod pove, da je ambiciozna založba Anthropos izdala »majhno mojstrovino« v odličnem prevodu. Kritičnik primerja zgodbo o Jerneju z »očarljivo in stilistično prijetno« ljudsko pripovedko in o Jerneju pravi, da je to »lik, ki ti ostane v spominu in to z nežnimi čustvi.« Zgodba je za tega kritika »prav odličen primer tistega združevanja socialne tendence z mitom, ki ni več možno.« »Morda je ravno zato tako sveža in čista in jasna«, pravi kritik in sklene oceno z besedami: »Očarljiva knjiga, ki je v čast založbi.« Le eno kritično pripombo ima in sicer v zvezi s spremno besedo, ki se mu zdi »precej skopa.«

Zadnji dve oceni sta bili objavljena v Göteborgu. Dne 28. decembra piše liberalni dnevnik Göteborgsposten o »veličastni povesti« in »izjemni knjigi.« Zanimivo je, da ta kritik, prav tako kot kritik v konservativnem časopisu Svenska Dagbladet, meni, da postane bralcu že po desetih straneh branja jasno, kako se bo zgodba razvijala. Vendar pravi kritik v Göteborgsposten, da se zgodba nato obrne in začne usmerjati navznoter, dokler na zadnji strani ne doseže žgoče koncentracije. Kritičnik navaja vsebino in govori o Cankarjevi »močno stilizirani prozi s sugestivnimi ponavljanji«, ki ji uspe v enotni švedski kulturni sredini ustvariti »kulturno trčenje.« Bralec da Jerneju prav, hkrati pa se zaveda, da bi mu takoj odrekel pravico, če bi Jernej zahteval njegovo lastnino. »Vendar ga ne bi odgnali s kmetije na stara leta«, dodaja kritik. Za konec ugotavlja, da zapašča zgodba o Jerneju pri bralcu močan vtis in da je »prevod te slovenske proze pridobitev za našo literaturo.«

Zadnja meni znana recenzija je bila natisnjena dne 31. decembra v časopisu Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Govori o vsebini in primerja Jerneja z revnim in zapuščenim otrokom v pravljici, ki so ga vrgli na cesto, da bi poiskal zaklad, vendar se Jernej

ne vrne kot pravljični junak, pač pa strt in praznih rok, celo brez vere v boga. Nato govori kritik o Cankarju po podatkih v spremni besedi. O knjigi pravi, da je »grenka moraliteta, povedana v preprostem in jasno izbrušenem jeziku.« To »ganljivo zgodbo« Ivana Cankarja sta po njenem mnenju prevajalca skrbno in z občutkom predstavila švedskim bralcem, založba pa je poskrbela za lepo zunanjo obliko knjige.

Pričakovali bi oceno tudi v socialnodemokratskem tisku, pa mi žal ni znano, ali je bila knjiga ocenjena na primer v največjem švedskem večerniku, socialnodemokratskem Aftonbladet.

Za konec naj dodam samo nekaj obrobni pripomb. Kot naslov originala je v knjigi naveden »Hlapec Jernej«. Pravilno bi bilo »Hlapec Jernej in njegova pravica.« V spremni besedi

je omenjen Cankarjev rojstni kraj kot »Vrnika« in to celo dvakrat. Spremna beseda sicer dovolj obširno govori o avtorju in o nastanku povesti, vendar bo poprečen švedski bralec verjetno v njej pogrešal informacije o Sloveniji po Cankarju, o njenem položaju v Jugoslaviji, o kulturi, jeziku itd.

Skoraj vsi švedski ocenjevalci prevoda ugotavljajo, da je Cankarjev jezik, njegov pisateljski slog, nekaj posebnega. To prav gotovo dokazuje, da sta prevajalca zelo dobro opravila svoje delo. Ob primerjavi med izvornim besedilom in švedskim prevodom najdem le malo spornega in Cankarjev jezik zveni v švedskem prevodu skoraj prav tako kot v slovenščini. Prevajalca sta nedvomno odlično rešila težko nalogo in z »Drängen Jernej« lepo predstavila Cankarja švedskim bralcem.

Lena Holmqvist

jezikih, ki ju šteje za svoji materinščini in sicer ne le v vsakdanjem sporazumevanju, temveč tudi v književnosti. Rekli pa smo, da je taka dvojezičnost mogoča tudi pri drugih narodih. In ravno zato si moramo še natančneje ogledati tudi našo tovrstno dvojezičnost. Preletimo v ta namen še enkrat od kraja temeljne ugotovitve:

Materinščina pravimo jeziku, ki se ga človek nauči tako rekoč mimogrede, zavestno in podzavestno, v prvem obdobju življenja. Učenje poteka po navadi predvsem v domači družini, ob materi in očetu, ob dedku in babici, ob tetah in stricah, ob bratih in sestrah. Če je družina jezikovno enotna, se v mladem človeku zasidrajo jezikovno popolnoma jasne notranje zakonitosti, ki mu pomagajo pri vsem nadaljnjem, po navadi čedalje bolj zavestnem poglobljanju v jezik. Tu namreč ne gre le za razumevanje jezika, temveč tudi za njegovo dejavno uporabo.

Ob domači družini je za oblikovanje materinščine, tako imenovanega prvega jezika, zelo pomembna tudi najbližja okolica, sosedje, njihovi otroci pri igranju na dvorišču, učitelji in vzgojitelji v prvih letih, sošolci... Če je tudi vse to jezikovno enotno in v skladu z jezikom v družini, potem si za podlago materinščine ni mogoče misliti bolj idealnega stanja.

Tretja stopnja v razvoju materinščine je prehod na njeno knjižno obliko. Že v domači družini in v neposredni okolici se mlada duša po navadi lahko v tem ali onem obsegu seznanja s prvimi pogledi na knjižno obliko materinščine. To se v začetnih in poznejših šolskih letih še stopnjuje in nazadnje večinoma povsem prevlada. Ko se človek tako vsestransko seznanja z materinščino, jo res obvlada za vse nadalj-

nje življenje ne le narečno, ne le pogovorno, temveč tudi knjižno.

Tudi za obvladovanje tako imenovanega morebitnega drugega jezika, druge materinščine, če bi ji smeli tako reči, so iste možnosti: če je družina dvojezična in uporablja oba jezika pri vsakdanjih pogovorih, če je okolje dvojezično, če je šolanje dvojezično, potem se tudi drugi jezik že v najbolj zgodnjih obdobjih naravno in neprisljano zasidra v mladega človeka ko enakovredno sporazumevalno orodje. In more in pravzaprav – za popolno dvojezičnost – tudi mora doseči vse stopnje: morebitno narečno in pogovorno obliko, pa tudi zanesljivo knjižno.

Tu so precej stroga merila in z njimi se možnosti za tako imenovano popolno dvojezičnost precej zožijo. Že sproti sem pri dosedanem pogovoru o teh vprašanih opozarjal, da moramo od pojma materinščine, jezika, ki je za človeka prav posebnega pomena, jasno ločiti vse jezike, ki se jih človek nauči pozneje, ne v zgodnji otroški dobi, ko je njegov prvi jezik po svoje vsaj zadostno nastavljen, če že ne prilično izoblikovan, in jezike, ki se jih nauči v šoli kot tako imenovane tuje jezike. Tudi v teh se namreč človek lahko tako izpopolni, da jih dobro razume in bere, gladko govori in piše, pa vendar se ti jeziki ne štejejo v tako imenovano dvojezičnost.

V strogo obliko dvojezičnosti pa seveda ravno tako ne sodijo tako imenovane polovične stopnje. Če se na primer svojega prvega ali drugega jezika naučim le za silo, recimo samo v očetovi ali materini narečni obliki, če torej ne obvladam njegove knjižne stopnje, ali če jezik samo razumem in govorim v domačem okolju, ne morem pa ga tudi brati in pisati v bolj zahtevni vsestranosti, potem ta jezik obvladam pač le deloma, le narečno, le pogovorno in je moja dvojezičnost nepopolna.

Slovensko-angleška, slovensko-španska, slovensko-švedska dvojezičnost v novi domovini je s tem bistveno skržena in omejena na nekaj redkih srečnežev, ki so imeli ali imajo možnost, da se v obeh jezikih zares naravno in neprisljano izpopolnijo od prvih začetkov pa vse do knjižne stopnje. Ravno tako velja tudi za slovensko-italijansko, slovensko-nemško in slovensko-madžarsko dvojezičnost doma: dokler nam ostaja materinščina le na stopnji narečja, je naša dolžnost, da jo izpopolnimo tudi na knjižno stopnjo, saj šele potem moremo z njo obvladati vse naloge, ki se nam postavljajo v življenju v zvezi z jezikom in narodom.

Janko Moder

materinščina

Popolna in delna dvojezičnost

Prehodili smo precejšnjo pot pri pogovorih o tako imenovani dvojezičnosti, o pojavu, da ima človek – z drugimi besedami povedano – lahko dve materinščini. Pri tem smo s pravljično ali sanjsko lahkotnostjo preskakovali iz teorije v prakso in iz zaresne dvojezičnosti le v navidezno. Prav je torej, da si nekatere stopnje dvojezičnosti ogledamo še enkrat in pri tem napravimo malo več reda.

V ta namen začnimo pri koncu. Na sprehodu skozi možnosti dvojezičnosti smo se ustavili tudi pri slovenskih izseljencih drugega in tretjega rodu, ki pišejo v obeh jezikih, na primer v slovenskem in angleškem ali v slovenskem in španskem, in sicer pišejo ne le zasebna pisma, temveč tudi literarna dela.

To bi bilo gotovo svojevrstna vrhunska dvojezičnost, če se namreč človek enako popolno lahko izraža v obeh

Visoki jubilej VPZ »Bled«

V februarju 1983 je edina samostojna podpora organizacija Slovencev v Kanadi dopolnila 50 let svojega delovanja. Pol stoletja obstoja ter uspešnega delovanja je vsekakor visok jubilej in kot tak vreden naše pozornosti. Nastanek te bratske podporne organizacije je namreč povezan s prvobitno obliko organiziranosti naših rojakov v Kanadi, ki so tja odhajali v nekoliko večjem številu šele v prvem desetletju po prvi svetovni vojni. Prizadevanja, da se v obliki bratskih podpornih zvez organizirajo znotraj svoje skupnosti so med Slovenci v Kanadi še zlasti prišla do izraza v letih svetovne ekonomske krize, ko je pretežni del rojakov deloval v rudarskih območjih Ontaria in Quebeca. Njihov takratni socialno-ekonomski položaj je bil tako težak, da je bil vprašljiv celo obstoj posameznikov, ki so v tej deželi pričakovali veliko več kot le goli boj za preživetje.

Organiziranje na bratski in podporni osnovi, ne glede na versko ali politično pripadnost posameznikov ter povezovanje z matično domovino so postale trajne vrednote zveze in se praktično ohranile vse do današnjih dni. Prav dosledno uveljavljanje omenjenih in drugih vrednot ustanoviteljev je kasneje omogočalo delovanje VPZ »Bled« tudi v novih pogojih, ko so se vključevale vanjo nove generacije priseljencev. Po drugi strani pa je onemogočalo, da bi posamezne skupinice vnašale v zvezo nemir ter jo podrejale svojim ozkim političnim ali finančno-špekulativnim interesom. Vitalnosti vrednot, ki so izšle iz naprednega boja slovenskega izseljenstva v Kanadi v času med obema vojnama, gre zahvala, da je danes VPZ »Bled« kljub svoji relativni številčni šibkosti še vedno pomemben člen v organizacijski mreži Slovencev v Kanadi, še zlasti na širšem območju Hamiltona ter Niagarske regije, kjer se je ustalila skupnost slovenskih rudarjev že v času vojne; po njej pa tudi precej novih priseljencev iz delavskih in kmečkih vrst.

Če se ozremo na prehojeno pot, potem je nujno potrebno omeniti nekatere pomembne datume, ki so povezani z nastankom, razvojem in temeljnimi oblikami delovanja zveze. Prvi se nanaša na njen nastanek oziroma ustanovitev Slovensko-kanadskega podpornega društva v rudarskem mestu Kirkland Lake na ontarijskem severu. Iz društva »Pipa«, ki je bilo bolj zabavnega in družabnega značaja, so

12. februarja leta 1933 rojaki ustanovili podporno društvo, »na strogo nepristranski in bratski podlagi ter popolnoma ločeno od vere in politike«, kakor je bilo zapisano v prvih skromnih pravilih tega društva, ki je štel ob ustanovitvi 91 članov. Kako je bil ta korak pravilen, je hitro pokazala težka vsakdanjost. V številnih zlatokopih okrog Kirkland Lakea so se nesreče kar vrstile in članstvo v društvu je pomenilo praktično edino jamstvo pomoči v primeru bolezni, težjih telesnih poškodb in podobno. V primeru smrti pa je bila skromna denarna pomoč še kako dobrodošla ženi ali otrokom v domovini. Surova klima severnega Ontaria, bedni pogoji bivanja v barakarskih naseljih – v razmerah, ki so bile vse prej kot pričakovane – niso uklonili rojakov v boju za obstoj ter v solidarnosti do vrstnikov. Društvo je

pridobivalo na članstvu, glas o njegovem delovanju pa se je tudi po zaslugi časopisa »Glas naroda« hitro širil po deželi.

Tik pred začetkom druge svetovne vojne je že bilo odobreno združevanje v posameznih odsekih. Društvo se je preimenovalo v VPZ »Bled« ter dobilo pravico do ustanavljanja odsekov širom dežele. Pravi razmah v ustanavljanju zveznih odsekov je sledil v letih druge svetovne vojne, tako da je štela zveza leta 1945 že 15 odsekov s skoraj 500 člani. Na novo pa je bil pod vodstvom Franka Račiča ustanovljen tudi mladinski odsek. Zveza je v teh letih prerasla v močno organizacijo, kar ji je pomagalo, da se je leta 1943 otresla težav, ki jih je vnašala skupinica s svojimi finančnimi in organizacijskimi špekulacijami. Protislovnosti v poslovanju in delovanju pa so bile rešene

Odseki in članstvo Vzajemne podporne zveze »Bled« leta 1975*

Štev. odseka	Ime	Kraj	Leto ustanovitve	Odrasli	Mladina
1.	»Bled«	Kirkland Lake	1933	34	4
2.	»Ljubljana«	Val D'or	1940	5	0
3.	»Krka«	Timmins	1940	53	26
4.	»Triglav«	Noranda	1940	9	3
5.	»Slovenski rudar«	Malartic	1941	prenehal delovati	
6.	»Zvezda«	Vancouver	1941	28	0
7.	»Jadran«	Thunder Bay	1941	25	0
8.	»Planinska roža«	Pascalis	1941	prenehal delovati	
9.	»Zarja«	Sudbury	1941	8	0
10.	»Slavček«	Windsor	1942	prenehal delovati	
11.	»Edinost«	Toronto	1942	46	3
12.	»Novo mesto«	St. Catharines	1943	62	14
13.	»Planina«	Hamilton	1943	63	26
14.	»Sloga«	Kirkland Lake	1943	44	19
15.	»Vidmar«	Mountain Park	1944	prenehal delovati	
16.	»Gorica«	Toronto	1953	19	0
17.	»Turjak«	Noranda	1957	17	14
18.	»Bela krajina«	Toronto	1958	prenehal delovati	
19.	»Planica«	Burlington	1959	(združil z odsekom št. 13 »Planina«)	
20.	»Slovenija«	Kitchener	1963	30	26
21.	»Oton Zupančič«	Oshawa	1965	9	3
22.	»Ivan Cankar«	Toronto	1977	prenehal delovati	
Skupaj				452	138

* Po letu 1975 je prenehal delovati tudi odsek št. 4 »Triglav« iz Norande. VPZ »Bled« je imela 31. 12. 1979 finančna sredstva v višini 118.055 can. dolarjev. Število članov se glede na stanje leta 1975 ni bistveno spremenilo. Leta 1960 je imela Zveza še vedno preko 700 odraslih članov in 140 v mladinskem odseku. Opaža se tendenca upadanja v vsem povojnem času in še posebno po letu 1965.

Dom odseka št. 13 Planica VPZ Bled, kjer je od leta 1978 tudi glavni stan zveze

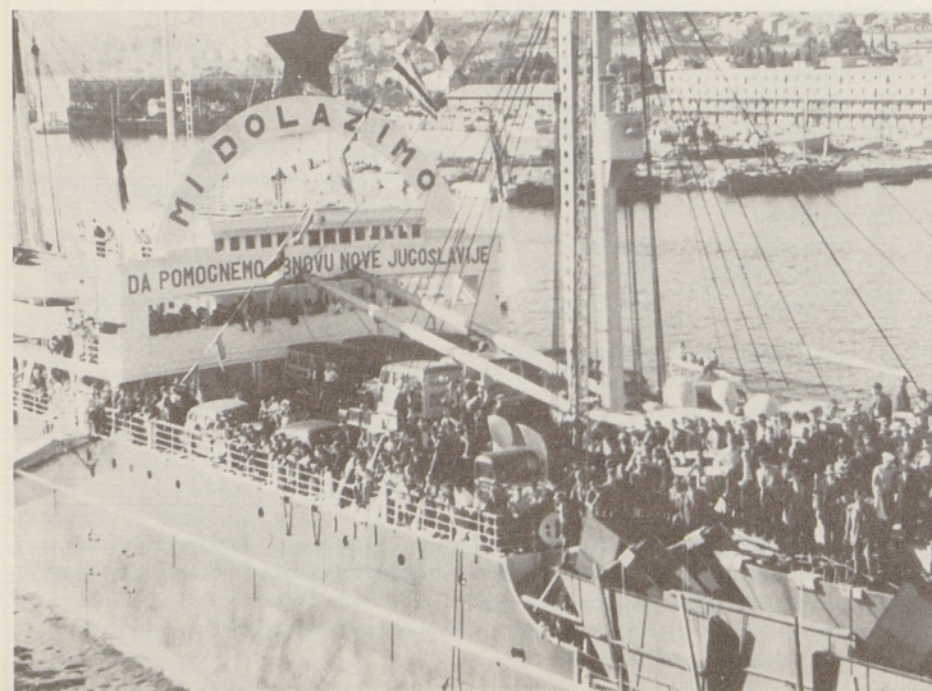
tudi z novimi pravili, ki so stopila v veljavo 2. januarja 1945.

Po drugi svetovni vojni je bilo ustanovljeno še 7 novih odsekov, od katerih delujejo danes še štirje. Zveza se je številčno še krepila vse do začetka šestdesetih let, ko je v posameznih odsekih vključevala prek 700 odraslih članov. Skupaj z mladinskim odsekom pa se je približevala številu 1000. Po letu 1960 je število članov nekoliko nazadovalo. Jedro slovenske skupnosti se je premaknilo v mesta južnega Ontario. Novi slovenski priseljenci pa so se večinoma izognili rudarskih naselij, ki so vse bolj zaostajala v razvo-

ju. V velemesta na jugu se je preselilo znatno število nekdanjih rudarjev, predvsem pa njihovi otroci. Tako so vrednote ustanoviteljev na novo dirale le v krogih, kjer se je ustalila nekdanja rudarska skupnost. V Torontu, kjer je danes največje število slovenskih priseljencev in njihovih potomcev, pa so se porazgubile v množici, ki nosi obeležja povojne politične emigracije in kasnejših ekonomskih priseljencev.

Vendar se rojaki niso uklonili v novih razmerah, temveč so se hitro prilagodili novim situacijam. Leta 1978 so reorganizirali zvezo ter preselili glavni

Kanadski izseljenci, med njimi tudi številni člani zveze Bled, so v letih 1947–48 množično odhajali na pomoč porušeni domovini

urad iz Kirkland Lakea v Hamiltonu. Svoje prostore pa so pridobili v domu v Beamsvillu, kjer se odvija večji del aktivnosti zveze ter posameznih odsekov iz neposredne okolice. Ob reorganizaciji je zveza spremenila tudi svoj znak, tako da je v njem ob kanadski še slovenska zastava s peterokrako zvezdo.

V tako kratkem prispevku je težko izčrpno poročati oziroma strniti vse pomembne dogodke iz zvezine preteklosti. Vsekakor pa ne moremo mimo njene stalne navezanosti na matični narod, ki mu je nudila pomoč v najhujših dneh njegove zgodovine. VPZ »Bled« je matično domovino podpirala v moralno-političnem in materialnem pogledu. Ta podpora je prišla najprej do izraza v letih druge svetovne vojne, ko je zveza podpirala narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov in narodnosti. »Bledovci« so se trudili, da prodre tudi v Kanadi resnica o pravičnem boju trpečih bratov v domovini. Leta 1944 je bil praktično ves glavni odbor vključen tudi v Zvezo kanadskih Slovencev, protifašistično organizacijo, ki je v sodelovanju z izseljenci drugih jugoslovanskih narodov podpirala pravičen boj rojakov v Jugoslaviji. Po vojni so z materialno in finančno podporo pomagali porušeni domovini, posamezniki pa so se vrnili ter neposredno sodelovali pri obnovi. Čeprav so živeli v skromnih materialnih okvirih, so posamezni odseki zbrali več tisoč dolarjev za nakup prepotrebnih stvari, ki jih je takrat v Sloveniji oziroma Jugoslaviji primanjkovalo.

Njihove podpore je bila domovina ponovno deležna v času Pariške mirovne konference, ko so predstavniki VPZ »Bled« poslali kanadski delegacijo pod vodstvom ministrskega predsednika Mackenzie Kinga apel, naj se zavzame, da bi pripadlo mesto Trst ter območje ob zahodni etnični meji Jugoslaviji. Svojo privrženost matični domovini so izkazali tudi ob drugih prilikah, nazadnje pa ob smrti tovariša Tita. Na ladji »Jadran« je v imenu VPZ »Bled« počastil Titov spomin s prodornim govorom Frank Kukovica ter na ta način ponovno potrdil njihovo pozitivno orientacijo v odnosu do matične domovine.

Ob visokem jubileju VPZ »Bled« je potrebno zaželeli sedanjemu Glavnemu odboru, da nadaljuje z uspešnim delom njihovih predhodnikov ter da pozitivne vrednote, ki so izšle iz polstoletnega delovanja zveze uspešno prenese na mladi rod v dobrobit zveze same ter celotne slovenske skupnosti v Kanadi.

mislimo na glas

Srce

Kaj vse je povezano s tem malim motorčkom v naših prsih, ki nas zvesto spremlja skoz življenje vse od našega prvega krika do zadnjega vzdih. Včasih, ko je bilo življenje bolj preprosto in lažje, so naši predniki veliko mislili nanj. V pesmi, izreke in molitve so ga vpletali, na zibke in skrinje so ga risali, v prtice vezli, v lectu in mednem testu oblikovali, pa še in še bi lahko o tem kaj povedali. Tisti starejši se prav gotovo še spominjate živopisnih lectovih src, ki so jih ob žegnanjih in drugih praznovanjih na štantih prodajali. Fantje so jih kupovali dekletom, dekleta pa fantom. Oh, kakšen lep dragocen spomin so jim pomenila. Večja in dražja so imela v sredi zrcalce, vsa pa listke z ganljivimi ali hudo-mušnimi verzji, kakor tale:

*Če boš moj, ti srček dam,
potlej pa v kamrico peljam.*

*Ali pa:
Sem fant vročega srca,
bodi moja deklica.*

Včasih so rekli: najboljša dota so pridne roke, pa dobro srce. Temu reku bi se danes pomilovalno nasmejnili in pridne roke in dobro srce zamenjali z – dobro službo, hišo, avtomobilom in še vikendom za nameček. Kaj hočemo, časi se pač spreminjajo. Sredi Ljubljane je bila pred veliko leti v hiši, ki je že dolgo ni več, majhna knjigarna Antona Turka. Trgovinica ni imela izložbe, ampak samo izložbeno omaričo, ki je visela na zidu zraven vrat. Čeprav sem takrat komaj dobro leto znala brati, so me tiste knjige v omari s svojimi skrivnostnimi naslovi in grozljivimi slikami zelo prilačevale. Počasi sem brala naslove: Črni gusar, Grofica beračica, Rinaldo Rinaldini, Sveta Genovefa in zraven knjiga z naslovom Navodila za ljubezenska pisma in voščilnice. O tej zadnji knjigi mi je pred leti pripovedoval ameriški rojak, kako prav mu je prišla, ko jo je po nasvetu bratranca kupil in odnesel s seboj v Ameriko. Pisma v njej so bila tako ganljivo lepo sestavljena, da so še njemu prišle kar solze v oči, ko jih je

prepisoval zase ali katerega od tovarišev. Doma na Dolenjskem je pustil dekleta, ki ji je moral obljubiti, da se kmalu vrne z dolarji. Prav, če se kmalu vrneš z dolarji, se je njen oče strinjal, ne misli pa, da bo punca šla za teboj v Ameriko. Tudi čakala te dolgo ne bo, je pribil, da si je to moral zapomniti.

Tinka mu je odgovarjala vsa ginjena zaradi njegovih lepih pisem. Pisala je, da so še očetu všeč in naj torej hitro zbere tiste dolarje in se vrne, da se vzameta. S tem pa seveda ni bilo nič, saj je bil dostikrat brez dela in je slabo zaslužil. Povrh vsega se je pa še bratranec zaklepetal in Tinki ter njenemu očetu povedal, da so njegova lepa pisma prepisana iz tiste knjige, ki jo je pred odhodom v Ameriko po njegovem nasvetu kupil v Ljubljani. Vse to mu je Tinka pisala v ogorčenem pismu in nazadnje dodala, da so jo oče že obljubili sosedovemu Gustlju. Njemu to seveda ni bilo prav, a kaj je hotel. Pošteno se je napil piva, potem pa vse skupaj prespal. Svojim znancem je pa še kar naprej sestavljal pisma iz tiste knjige in vse več jih je bilo, ki so to želeli in mu hoteli za to tudi plačati. Potem pa je spoznal Micko, ki se je pripeljala iz Litije, da bi v Ameriki našla zaslužek in moža. Všeč mu je bila, saj je bila živahna in je znala tako prebrisano pogledati. Kar dosti je moral misliti nanjo, potem pa se je odločil, poiskal tisto knjigo in prepisal iz nje najlepše ljubezensko pismo. Ko sta se potem srečala, se je ona zasmejala: Oh, ti, kakšne marnje klatiš? Ali je tega treba? Saj vem, žensko rabiš, da bi ti kuhala, prala in šivala. Meni si všeč, ker ne piješ preveč. Če imaš stalno delo, bi se lahko zmenila. Čez pol leta sta se res vzela. Ni se kesal. Le za knjigo mu je bilo žal, ker jo je Micka pokurila. Tako je sicer pozno spoznal, da je v tebi samemu tisto, kar ti pove, če imaš nekoga zares rad.

Ja srce, ta naš drobn motorček, ki ga nosimo v prsih, je velikokrat čisto pozabljeno, posebno še zdaj v tem našem vsakodnevnem hitenju in prizadevanjih, da bi dosegli čimveč. Vse samo zase, za svoje najbližje. Pa se zgodi, da te znanec, ali pa čisto tuj človek nenadoma vpraša: Kaj nimate nič srca? Začudiš se in kar obstrmiš. Kakšna predrznost, ta očitek, da nimaš srca. Saj daješ napitnine, si prijazen, vljuden, kaj pa hočejo še več? In razpredaš misli dalje: Če imaš možnosti, da več zaslužiš od sodelavcev, kaj komu mar? Če doma kričiš nad družino, ker te je nekaj zjezilo v službi, to so vendar tvoje zasebne stvari, ali ne? Če si od bolnega prijatelja z obrestmi izterjal dolg in se je ta zato moral drugje zadolžiti, kaj je tukaj narobe? Red mora biti! Zakaj pa ni dolga že prej poravnal. Srce v prsih molči. Ali je zaledenelo? Oh, le zakaj? Saj ve, da

je on vedno takšen. Da srce pri njem nikoli ne more priti do besede.

Ima lep avtomobil. Najnovejši model. Motor brni skoraj neslišno. Seveda, saj lepo skrbi zanj. Treba ga je negovati, mazati, čistiti. A kaj je to? Nekje v prsih je zbodlo, zaključevalo, pa še in še. Čudna, pekoča bolečina, ki jemlje dih. Kaj je to? Srce?! Končno se je oglasilo iz svoje zaledenosti in zaključevalo jezno in bolno.

Srce. Ne pozabite nanj. Nikoli. Verjemite, da bo tako vaše življenje lepše in polnejše.

INA

filatelija

19. februarja je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala tradicionalno serijo štirih znamk »Muzejski eksponati«. Na posameznih znamkah so upodobljeni muzejski predmeti, namenjeni vsakdanji rabi in sicer:

4,00 din – svinčeni vrč iz 16. stoletja, najden v Gnjanah;

6,10 din – menažka iz posrebrenega kositra iz 18. stoletja z ozemlja Makedonije;

8,80 din – kozarec iz pozlačenega srebra iz 16. stoletja z območja Dalmacije in

15,00 din – bronasti možnar iz 15. stoletja, najden v Kotorju.

Vsi ti predmeti so iz Muzeja uporabne umetnosti v Beogradu. Motive

za znamke je izbrala umetnostna zgodovinarica dr. Bojana Radojković, osnutke pa je narisal akademski slikar Dimitrije Čudov, oba iz Beograda. Večbarvni ofsetni tisk v prodajnih polah po 25 kosov je oskrbel beograjski Zavod za izdelavo bankovcev v nakladi 250.000 serij.

Teden dni kasneje, 26. februarja, pa je izšla dvobarvna znamka za 4 dinarje v počastitev 90-letnice Slovenskega planinskega društva.

27. 2. 1893 so se v Ljubljani zbrali planinski zanesenjaki in ustanovili Slovensko planinsko društvo, ki je vse do I. svetovne vojne imelo velik narodno obrambni pomen. Preprečiti je moralo prodiranje nemških planinskih organizacij v slovenski gorski svet, gradnjo nemških koč in nemških planinskih poti. To nalogo so slovenski planinci uspešno izvajali – gradili so slovenske kočice, slovenske planinske poti, postavili vrh Triglava Aljažev stolp, vzgajali planinske vodnike, prirejali izlete, izdajali planinske publikacije (že leta 1895 je začel izhajati »Planinski vestnik«, ki izhaja še danes) itd. Leta 1914 je bilo v Sloveniji 26 podružnic s 3337 člani in z 38 kočami.

Med obema vojnama se je število članov precej povečalo, saj je bilo leta 1939 že 32 podružnic SPD z 11.134 člani, ki so razpolagali s 69 planinskimi postojankami. V NOB je sodelovalo veliko planincev, podružnice SPD pa so prenehale z delom. Leta 1942 je bila iz članov SPD ustanovljena podružnica OF, ki je preko planincev izvajala njene naloge. Skoraj vse planinske kočice so bile med vojno požgane.

Po osvoboditvi je doživelo planinstvo v Sloveniji velik razmah, saj šteje danes Planinska zveza Slovenije 171 društev s skoraj 100.500 člani, ki upravljajo 127 planinskih koč, 12 bivakov in 15 zavetišč. Poleg tega pa vključuje PZS tudi zamejska slovenska planinska društva v Celovcu, Čedadu, Gorici in Trstu ter zdomska društva v Zürichu in Stuttgartu. Izredne uspehe pa so dosegli slovenski alpinisti, ki so osvojili vrhove v Himalaji kot so Everest, Makalu, Kangbačen, Lhotse itd.

Slika na znamki kaže najlepšo slovensko goro Jalovec (2643 m), znak proslave jubileja in planiko. Osntek je narisal Andrija Milenković, akademski slikar iz Beograda. Ofsetni tisk v prodajnih polah po 50 kosov je tudi to pot oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev. Naklada 5.000.000 kosov. Ob obeh izdajah je Jugomarka običajno izdala ovitek prvega dne, ki pa letos stane brez znamk 4,50 din.

slovenski lonec

Včasih tudi omake

Hrenova omaka s krompirjem

2 kuhana krompirja, 3 žlice olja, kisa po okusu, 2–3 žlice naribanega hrena.

Krompir pretlačimo, med mešanjem dodamo olje, kis in sol, nazadnje hren. Razredčimo z vodo ali nemastno juho, da dobimo tekočo omako. Uporabljamo kot druge hrenove omake – h kuhani govedini, piščančjem mesu, puranovini...

Drobnjakova omaka z jajci

5 jajc, sol, 1 dl olja, kisa po okusu, 1 žlička sladkorja, 4 šopki drobnjaka.

V trdo kuhana jajca zmeljemo ali z vilicami zmečkamo rumenjake, beljak pa zelo drobno sesekljamo. Rumenjekom po kapljah dodajamo olje in mešamo, da dobimo mazavo in gladko maso. Razredčimo s kisom, solimo, sladkamo in primešamo sesekljan drobnjak. Prekisli omaki prilijemo malo mrzle vode. Omaka naj nekoliko postoji, ker pridobi na okusu. Ponudimo jo k mesu, mesnim ploščam, pečenim ribam, suhi svinini ali tudi kot prikuho k praženemu krompirju.

Čebulna omaka

5 dkg masti ali olja, 1 žlička sladkorja, 15–20 dkg čebule, 1 žlica moke, 1 jušna kocka, lovorov list, sol, limonin sok ali malo rdečega vina.

Na maščobi najprej zarumenimo sladkor in dodamo sesekljano čebulo. Ko zarumeni, pomokamo, moko popražimo in zalijemo z vodo. Razkuhamo, pridenemo zdrobljeno jušno kocko, začинimo z lovorom, po okusu dosolimo in po želji še malo popramo. Kuhamo tako dolgo, da se čebula razpusti. Pretlačimo, omako okisamo z limoninim sokom ali vinom.

Ponudimo h kuhanemu mesu s praženim ali drugače pripravljenim krompirjem.

Vinska omaka

2 žlici masti ali kuhanega masla, 2–2,5 žlice moke, 1/2 l vina, po okusu cimetove skorjice, klinčkov in sladkorja, ščepec soli.

Na maščobi prepražimo moko, da porumeni, zalijemo z vinom in gladko

razkuhamo. Odišavimo s cimetom, klinčki in sladkorjem. Če je omaka pregosta, jo razredčimo z vodo ali tudi nemastno juho, prerediti pa zgostimo z drobtinami.

Ponudimo s kuhanim ali pečenim mesom, krompirjevim pirejem ali pirejem iz korenja in krompirja.

vaš kotiček

Prodajam povsem novo hišo v okolici Laškega z vrtom – eno stanovanje je takoj vseljivo. Informacije na ponudbe na naslovu: Ivan Češnovar, 63270 Laško, Tevče 2a.

Vikend hišo z ločeno kletjo ter vinograd in zemljo v izmeri 4800 m² na lepi, sončni legi v Oplotnici, prodajam.

Informacije na naslovu: Luka Fink, Stanetova 16, 63000 Celje, telefon (063) 22-583.

Novo moderno hišo, tip bungalov, ki ima centralno ogrevanje, dvojno garažo, primerno tudi za obrt, na lepi sončni legi na Viru pri Domžalah, prodajam. Hiša je takoj vseljiva, cena po dogovoru, plačljivo v devizah. Za dodatne informacije kličite TORONTO, tel. 416-439-8714.

Slovenec, povratnik iz Avstralije, star 35 let, samski in brez obveznosti, malo razočaran v življenju, si želi dopisovati z dekleti iz Avstralije, Amerike, Kanade, Evrope, Nove Zelandije in Argentine. Pišite na naslov Slovenske izseljenske matice pod šifro »Dobro prijateljstvo«, kjer je moj naslov.

Hišo z gostinskim lokalom v pritličju ter druga poslopja z večjim vrtom ob asfaltni cesti na Kozjanskem (Slovenija) prodajam. Ponudbe na upravo Rodne grude pod šifro »Š-Slovenija«.

Istrska hiša (sodobno adaptirana, možnost sončnega ogrevanja) blizu Umaga, je na prodaj; nahaja se 3 km od morja, v bližini je trgovina, šola, avtobus. Ob hiši je atrij, vrt, njiva, sadovnjak, vinograd (skupno 2500 m² površine). Možnost je kupiti tudi sosednje obdelovalne parcele. Idealni pogoji za zelenjadarstvo in plantažno sadjarstvo. Ponudbe pod »Hacienda« na uprvo Rodne grude, Ljubljana, Cankarjeva 1/II – Slovenska izseljenska matica.

NARAVA V SKODELICI ČAJA

Tisočletja so si ljudje blažili tegobe z zdravilnimi rastlinami. V 20. stoletju pa je nastopila doba kemičnih zdravil in močno se je zanemarilo zdravljenje z zdravilnimi rastlinami. Mnogi stranski učinki teh zdravil so v zadnjem času močno spodbudili raziskave o učinkovinah v zdravilnih zeliščih. Tako so kemično in klinično dokazali zdravilnost posameznih rastlin, ki jih je ljudska medicina s pridom uporabljala že od nekdaj in ki tudi ob daljši uporabi ne povzročajo stranskih, nezaželenih učinkov.

Večina zdravilnih zelišč se uporablja v obliki čajnih mešanic ali samostojno. To so homogene mešanice rezanih ali zmletih zelišč. HP »Droga« Portorož je v jugoslovanskem prostoru med prvimi začela s proizvodnjo mešanic domačih čajev. Potrošnikom lahko ponudimo 11 vrst različnih čajev, izdelanih iz najkvalitetnejših zdravilnih zelišč, kemično in mikrobiološko preiskanih v domačih laboratorijih. Paleta zeliščnih čajev je naslednja: Planinski čaj, Narodni čaj, Kamilica, Meta, Šipek s hibiskusom, Planika čaj, Lipa, Be-Be čaj, Prsni čaj, Odvajalni čaj, Čaj za ledvice in mehur in Pomirjevalni čaj. Drogini čaji so pakirani v filter vrečkah ali pa na klasičen način v kartonskih škatlicah. Zadnji štirje čaji so namenski, uporabljamo jih takrat, ko pride v organizmu do spremenjenega toka življenjskih funkcij.

PRJNI ČAJ uporabljamo za lajšanje tegob pri vnetjih dihalnih poti. Sluz, ki jo vsebujejo sestavine tega čaja, slez, slezenovec, pljučnik, suličasti trpotec, cvet lipe, blaži draženje sluznic in učinkuje proti kašlju. Izkašljevanje pa pospešujejo saponini, ki jih vsebujejo droge: korenina trobentice, sladki les in ptičja dresen. Šipek je vir vitamina C, okus čaja pa izboljša dodatek mente. Materina dušica pa »dezinficira« dihala.

Da bi zagotovili blagodejno dejstvo tega čaja, moramo upoštevati navodilo za pripravo, ki je natiskano na embalaži.

ČAJ ZA LEDVICE IN MEHUR pospešuje izločanje tekočine iz organizma in s tem izpiranje sečnih poti in njihovo dezinfekcijo. Eterična olja in saponini posameznih sestavin čaja, seveda v pravilnem razmerju, stimulirajo izločanje seča. Tako učinkujejo koren petersilja, korenina gladeža, njivska preslica, list breze in sladki les. Gornikovi listi vsebujejo glukozit, arbutin, ki je odlično zdravilo za zdravljenje kroničnih katarjev mehurja in vnetja ledvičnih čašic.

Pri uporabi čaja za ledvice in mehur se moramo strogo držati navodil na embalaži.

ODVAJALNI ČAJ s svojimi sestavinami stimulira delovanje debelega črevesa in s tem njegovo praznjenje. Uporabljamo ga pri različnih motnjah v prebavi in pri zaprtju. Odvajalno delujejo droge z antrakinoni (list sene, lubje krhlike, bukvice). Krče, ki so posledica vetrov pri neurejeni prebavi, pa odpravljajo eterična olja koromača. Bezgovo cvetje pa izboljšuje okus tega čaja.

POMIRJEVALNI ČAJ je nov čaj iz palete Droginih namenskih čajev. Naravne sestavine tega čaja lajšajo tegobe modernega življenja (nespečnost, živčna napetost...).

Sestavine, kot so materina dušica, melisa, dišeča perla in hmeljevi storžki delujejo proti nespečnosti. Baldrijan, angelika in kamilica blagodejno vplivajo na živčevje. Bela omela uravnava krvni pritisk in jo ljudsko zdravilstvo že dolgo uporablja kot pomirjevalo.

Predstavili smo vam štiri namenske čaje, za katere vsak potrošnik ve, da jih mora imeti pri roki. S črpanjem zelenega rudnika, ki nam ga prebogato ponuja narava in znanjem svojih strokovnjakov, bo »Droga« razširila paleto namenskih čajev in vam tako omogočila povratek k naravi.

PIRAN

Občina Piran meri le 46,6 km² in sodi med najmanjše v SR Sloveniji. Leži na skrajnem severozahodu istrskega polotoka in je s 330 prebivalci na km² razmeroma gosto naseljena. Skupno je v občini 15.200 stalnih prebivalcev, ki se ukvarjajo pretežno s turizmom in pomorstvom, na tretjem mestu pa je po gospodarski pomembnosti prehrabena industrija. Ugodne klimatske in talne razmere omogočajo predvsem razvoj turizma in specifičnega kmetijstva. Morje in vpliv blagega podnebja dajejo celotnemu okolju značilno podobo Mediterana. Prepletanje starega-antičnega z novim sodobnim, daje celotnemu okolju še poseben čar, ki se je le redkokje še ohranilo tako opazno kot v piranski občini.

Občinsko središče, srednjeveško mestece Piran (5000 prebivalcev) je v celoti proglašeno za kulturno zgodovinski spomenik Slovenije. O samem nastanku mesta ni zanesljivih podatkov. Doslej opravljene raziskave govorijo o tem, da mestne osnove izvirajo iz časov rimskega imperija, najkasneje v 10. stoletju pa so se v piranskem zalivu naselili Slovenci. Značilno podobo daje mestu obzidje, s katerim so se stari Pirančani zavarovali pred Turki. Ob koncu 19. stoletja so temeljiteje posegli v preureditev mesta in prav iz tega časa je še pretežni del današnjega Pirana.

Le lučaj od Pirana leži turistično naselje PORTOROŽ, ki v Evropi in čedalje bolj tudi v svetu, uživa sloves prijetnega turističnega središča. Od mnogih turističnih središč v svetu se razlikuje po tem, da je živo naselje, v katerem živijo tudi stalni prebivalci in ni le kakšna umetna »hotelska vas«. Gostom, ki prihajajo na Portoroško riviero z vsega sveta, so na voljo resnično pestre počitniške storitve: udobni hoteli, urejene plaže, bazeni z ogrevano morsko vodo, zabavišča, igralnica, sodobna marina, letališče za manjša letala in še vrsta drugih stvari, ki sodijo v sodobno turistično dejavnost. V občini je skupno preko 15.000 turističnih ležišč, od tega dobrih 5000 v hotelih, 3800 v zasebnih sobah, 4100 v počitniških domovih in okoli 2000 v avtokampih. Dobro razvite so tudi terciarne dejavnosti od trgovine, prometa, zdravstva, šolstva in kulture do raznih drobnih obrtnih dejavnosti.

Posebna značilnost piranske občine je njena dvojezičnost, saj na tem delu enakopravno živijo in ustvarjajo tudi pripadniki italijanske narodnosti. Na sploh se na priobalnem delu Slovenije prepletata dve kulturi – slovanska in romanska, kar tukajšnjim krajem daje posebno kulturno, gospodarsko in družbeno-politično bogastvo.

